

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

ΕΤΟΣ ΙΖ'.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1954

ΑΡΙΘ. 152

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΧΑΛΑΣΜΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ

Α'.

Ἄν, θέλοντας νὰ νοιώσωμε καλύτερα τοὺς καιροὺς πὸν περνᾶμε, ζητήσωμε ν' ἀνατρέξωμε στὸ παρελθὸν γιὰ ν' ἀνασύρωμε ἀπὸ τὴν ἱστορία τὴν ἐποχὴ πὸν ταιριάζει περισσότερο μὲ τὴ δική μας, τότε θὰ ἴδουμὲ νὰ προβάλλῃ, παράλληλῃ μὲ τοὺς σημερινούς καιροὺς, ἡ ἐποχὴ πὸν ἀκολούθησε τὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο.

Ἐἴκοσι ἐπτὰ χρόνια βάσταξε ὁ πόλεμος αὐτός (431-404 π.Χ.), μὰ φαινόταν, πὼς τὰ καταστρεπτικὰ του ἀποτελέσματα θὰ πλημμύριζαν μὲ τὴν ἀπείσια μαυρίλα τοὺς ὄλην τὴν αἰωνιότητα, πὼς θᾶρριχναν στοῦ ἀφανισμοῦ τὸ βάραθρο ὄλο τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμό. Ὅχι μόνον στὸ τέλος τοῦ πολέμου, ὅταν οἱ νικηταὶ Σπαρτιάται κατεδάφιζαν τὰ μακρὰ τείχη, τὴν τελευταία ἐλπίδα καὶ καταφύγιον τῶν Ἀθηναίων, μὰ κι' ὄλας στὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου φαινόταν: τοῦτος ὁ πόλεμος φέρνει τὸ τέλος. Τὸ τέλος τοῦ «ἐλληνικοῦ», τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καί, στὸν πυρῆνα του, τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. «Ἦδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἑλλησι μεγάλων κακῶν ἀρχεῖ», εἶπε ὁ Μελέσιππος, τῶν Σπαρτιατῶν ὁ κήρυξ, ὅταν τὸν ἀπέλεμψαν οἱ Ἀθηναῖοι κι' ἔτσι ἀρχίζει πιά ὁ πόλεμος. Κι' ἂν ὑπῆρχε τότε ἓνας Oswald Spengler θὰ ἔλεγε: νὰ τὴν ἡ δύσις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ!

Καὶ ὅμως τί ἐπηκολούθησε στὴν πραγματικότητα; Ὅχι τὸ τέλος, ἀλλὰ ἡ ἀρχή. Τώρα, ὕστερα ἀπὸ τὸν φοβερόν αὐ-

τὸν ἐμφύλιον πόλεμον φανερόνεται ἡ μεγάλη ἀνθησις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας πὸν τώρα πλέκει τὸν μεγάλο, τὸν δημιουργικόν, τὸν ἡγετικὸν δεσμὸν μὲ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἀρχίζει τώρα νὰ σπουδάξῃ τὸν ἄνθρωπον, νὰ τὸν νοιώθῃ, νὰ τὸν παραστήκῃ, νὰ τοῦ δείχνῃ τὸν δρόμον, νὰ γίνεταί ὁ ὀδηγητὴς του, ὁ «ἡγεμών» του. Τί παρὰδοξο! Ἀκριβῶς στὴν ἐποχὴ πού, μὰζι μὲ τὰ μακρὰ τείχη, βρισκόταν χάμον στὸ ἔδαφος, ἐρείπιο θλιβερό, δόλοκληρον τῶν Ἀθηναίων τὸ κράτος καὶ ὄλη ἡ Ἑλλάς ἦταν λιποθυμισμένη ἀπὸ τοῦ πολέμου τὴν φοβερὴν αἱμορραγία καὶ τὰ τόσα δεινὰ, ἀκριβῶς στὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἀρχίζει ἡ πνευματικὴ δημιουργία πὸν ἔκαμε τὴν χιλιότραυματισμένη ἀπὸ τὸν ἀδοξο πόλεμον Ἑλλάδα κατὶ παραπάνω ἀπὸ δοξασμένη καὶ κατάσπαρτη ἀπὸ τρόπαια. Τὴν ἔκαμε ἡγέτη. Ἡγέτη ὄχι πόλεων «συμμάχων», δηλαδή ὑποτελῶν πὸν καραδοκοῦν πότε νὰ τινάξουν τὸν ζυγόν. Ἡγέτη τοῦ ἀνθρώπου πὸν μὲ ἐλευθερία καὶ πόθο τὴν ἀποζητᾷ τὴν ἡγεμονία αὐτὴ, μιὰν ἡγεμονία πνευματικὴ πὸν φανερόνεται τόσο περισσότερον δυνατὴ καὶ ἀκατάβλητη, ὅσο διαμορφώνονται νέες ἐποχές.

Γιατί ἀρὰ γε αὐτὴ ἡ ἐκπληκτικὴ πρᾶγματι συνέχεια σὲ μιὰ τέτοια μεγάλη συμφορὰ; Διότι, παράλληλα καὶ περίπου ταυτόχρονα μὲ τὸν πόλεμον τῶν «Ἀθηναίων καὶ τῶν Ξυμμάχων» μὲ τοὺς «Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς Ξυμμάχους» γινόταν ἓνας ἀλ-

λος πόλεμος, ἀθόρυβος, μὰ ἀσύγκριτα σπουδαιότερος γιὰ τὸν ἄνθρωπο, πόλεμος ποὺ ἢ ἔκβασίς του θὰ ἔκρινε τοῦ πολιτισμοῦ τὸ μέλλον καὶ μ' αὐτὸ τὴν ζωὴ ὁλόκληρη τῶν γενεῶν ποὺ θ' ἀκολουθοῦσαν.

Πνευματικὸς ἦταν ὁ ἄλλος αὐτὸς πόλεμος. Καὶ πολέμιοι ὄχι δυὸ πόλεις μὰ δυὸ φιλόσοφοι. Ὁ Πρωταγόρας καὶ ὁ Σωκράτης.

Β'.

Πολλὰ τὰ κοινὰ εἶχαν οἱ δυὸ αὐτοὶ ἀντίπαλοι. Κι' οἱ δυὸ ἔζησαν τὴν ἐποχὴ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Σύγχρονοι περὶπου. Ὁ Πρωταγόρας πνιγόταν σὲ ναυάγιο πλέοντας γιὰ τὴ Σικελία δέκα περὶπου χρόνια πρὶν ὁ Σωκράτης πῆ τὸ κώνειον⁽¹⁾. Καὶ τῶν δύο τὸ φιλοσοφικὸ σύστημα ἀφετηρία εἶχε τὸν ἄνθρωπο. Καὶ ὅμως τί ἀντίθεσις!

Ὁ Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης, ὁ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς σοφιστὰς, μὲ τὴν σχετικοκρατία καὶ τὸν ὑποκειμενισμό ὅπου ὠδηγοῦσε τὸ φιλοσοφικὸ του σύστημα, ἔκανε τὸν ἄνθρωπο ὑπάτο κριτὴ τοῦ παντός. Καὶ ὄχι τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ τὸ κάθε ἄτομο. Κι' ὄχι τὸν ἰδεατὸν ἄνθρωπο ἢ τὸν ὡς ἀληθῶς ἄνθρωπο «ὅταν ἄνθρωπος ᾖ», τὸν καλὸ, τὸν ἐνάρετο ἄνθρωπο' ἀπλούστατα, τὸν ὁποιοδήποτε ἄνθρωπο, τὸν σοφὸ μὰ καὶ τὸν ἄσοφο, τὸν ἐνάρετο μὰ καὶ τὸν φαῦλο. Τὸν ἔκανε ὑπάτο κριτὴ τοῦ παντός γιατί γιὰ κανένα ἄνθρωπο δὲν δεχόταν κριτήριο ἀνώτερο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του. Αὐτὸς εἶναι τὸ κριτήριο γιὰ τὸ ὄν καὶ τὸ μὴ ὄν καὶ τὸ δέον καὶ τὸ μὴ δέον γιὰ τὸ δίκαιο καὶ τὸ ἀδικο, γιὰ τὴν ἀξία καὶ τὴν ἀπαξία. «Χρημάτων πάντων ἄνθρωπος μέτρον, τῶν μὲν ὄντων, ὡς ἔστι, τῶν δ' οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἔστι καὶ τῶν μὴ δεόντων ὡς μὴ δεῖ». Αὐτὸς ὁ ὑποκειμενισμὸς ὠδηγοῦσε, ἐννοεῖται, στὴν κορυφῶσι τῆς αὐθαιρεσίας, στὴν ἀσύδοτη ἀτομοκρατία, στὴν ἀποχαλίνωσι. Ἔδινε δικαίωσι στὸν ἀδικο, στήριγμα στὸν τύραννο, ὅπλα στὸν ὑποψήφιο τύραννο. Δὲν ἦσαν βέβαια ὅλα αὐτὰ στὸ νοῦ τοῦ Πρωταγόρα,

ὅμως ἢ συνέπεια τῆς διδασκαλίας του ἦταν ἀναπόδραστη.

Κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ Σωκράτης, ὁ φιλόσοφος ποὺ σ' αὐτὸν χρωστᾶμε τὴν ἀνθρωπολογικὴ καμπὴ τῆς φιλοσοφίας, ὅπως μᾶς τὸ θύμισε ἤδη ὁ Max Scheler. Ὁ Σωκράτης ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ξεκινοῦσε κι' αὐτός, τὸν εἶχε ὅμως ὄχι μέτρο ἀλλὰ κέντρο τῆς μελέτης του, τῆς προσπάθειάς του. Τὸν ἄνθρωπο ὄχι μόνο δὲν τὸν θέλει «πάντων μέτρον» ἀλλὰ, δίνοντας ὁ ἴδιος τὸ θαυμαστὸ παράδειγμα, τὸν ὑποχρεώνει νὰ δέχεται καὶ τὸν ἀδικο θάνατο ἀκόμα, ὑποτασσόμενος σὲ μέτρα, ὅπως εἶναι οἱ νόμοι, ποὺ στέκουν παραπάνω ἀπ' αὐτόν.

Καὶ τὸν ἄνθρωπο τὸν θέλει ὁ Σωκράτης ν' ἀνεβῆ. Νὰ φθάσῃ στὴν θέωσι μὲ τὴν ἀρετὴ. Καὶ τὴν γραμμὴ αὐτὴ ἀκολουθεῖ ὁ Πλάτων, ὁ ὁποῖος, ἀντικρούοντας λέξι πρὸς λέξι τὸν ἀφορισμὸ τοῦ Πρωταγόρα λέει στοὺς «νόμους» (Δ' 216 c) «Ὁ δὴ θεὸς ἡμῖν πάντων χρημάτων μέτρον ἂν εἴη μάλιστα καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ πού τις, ὡς φασιν, ἄνθρωπος». Καὶ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ φθάσῃ πρὸς τὸ «ὁμοιοῦσθαι θεῷ». «Ὅς ἂν προθυμεῖσθαι ἐθέλῃ δίκαιος γίνεσθαι καὶ ἐπιτηδεύειν ἀρετὴν εἰς ὅσον δυνατὸν ἀνθρώπῳ ὁμοιοῦσθαι θεῷ» (Πολιτεία I 613). Κι' ὕστερα τὸ μεγάλο ἀριστοτελικὸ σύνθημα: ἀθανατίζειν. «Ὁ δὲ τοιοῦτος ἂν εἴη βίος κρείττων ἢ κατ' ἄνθρωπον' οὐ γὰρ ἢ ἄνθρωπός ἐστιν οὕτω βιώσεται ἀλλ' ἢ θεῖον τι ἐν αὐτῷ ἀπάραξει... εἰ δὲ θεῖον ὁ νοῦς πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ὁ κατὰ τοιοῦτον βίος θεῖος πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον. οὐ χρὴ δὲ κατὰ τοὺς παραινούντας ἀνθρώπινα φρονεῖν... ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται ἀθανατίζειν...» (Ἠθικ. Νικ. X 7, 8). Αὐτὸ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ αἰώνιο, τὸ ἀθάνατο, πρὸς τὸ «ὁμοιοῦσθαι θεῷ» ἦταν τὸ νόημα τῆς ἀνθρωπολογικῆς στροφῆς στὴν φιλοσοφία, τῆς σοκρατικῆς καὶ μετασοκρατικῆς ἀνθρωπολογίας, τῆς παιδείας ποὺ ὁ Κικέρων ὠνόμασε humanitas. Αὐτὸς εἶναι στὴ σοκρατικὴ του βάσι καὶ πηγὴ ὁ «ἀνθρωπισμός»⁽²⁾.

(1) Πρωταγόρας: γένν. 480, θάνατος 411. Σωκράτης γένν. 468, θάνατος 400 (ἢ 399)

(2) Στὸν μεγάλο ἑλληνιστὴ Werner Jaeger

Γ'.

Στὸ μεταξὺ ὅμως, ὁ πνευματικὸς πόλεμος ποὺ θὰ κρίνῃ (αὐτὸς ὁ πόλεμος θὰ κρίνῃ) τὸ μέλλον τοῦ «ἐλληνικοῦ» τὸ μέλλον τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ πόλεμος μεταξὺ Πρωταγόρου καὶ Σωκράτους συνεχίζεται. Ἀλλὰ μὲ τί διαφοροετικὴς συνθήκες πολεμοῦσε ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς ἐμπολέμους! Ὁ Πρωταγόρας ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴ τοῦ λόγου δύναμι, εἶχε μαζὺ του τὸ ρεῦμα τῆς ἐποχῆς, τὸ γκρέμισμα τῶν ἀξιῶν μέσα στὴν ἀνθρώπινη συνείδησι, τὴν ψυχικὴ κόπωση, ποὺ ὑπῆρχε βέβαια ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (δεῖγμα, ὅσα γράφει ὁ Θουκυδίδης γιὰ τὴν ψυχολογία τῶν Ἀθηναίων στίς ἡμέρες τοῦ λοιμοῦ) ποὺ, ὅμως, φυσικὸ ἦταν νὰ κορυφωθῆ; ὅταν αἱ Ἀθῆναι, ἀπὸ τὸν θριαμβευτικὸ ἐπιτάφιο τοῦ Περικλέους κατήντησαν στοὺς τριάκοντα τυράννους. Κι' ἀκόμα ὁ Πρωταγόρας ἤξερε νὰ προβάλῃ μ' ἐμφάνισι λαμπρὴ νὰ προκαλῆ ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ ἐξαιρετικῆς (χαρκτηριστικὴ εἰκόνα παρέχει ὁ πλατωνικὸς διάλογος ποὺ ἐπιγράφεται στ' ὄνομα τοῦ μεγάλου σοφιστοῦ), μ' ἄλλα λόγια ἤξερε νὰ ἐπιβάλλεται καὶ νὰ εἶναι δημοφιλῆς, νὰ τὸν θαυμάζουν κι' οἱ ἄσοφοι μὰ κι' οἱ σοφοὶ κι' ἡ μᾶζα μὰ καὶ τὸ πρυτανεῖον. Κι' ἀπὸ τὴν ἄλλην μεριά, ὁ Σωκράτης... μὰ ἐφαίνοντο «ὡσεὶ λῆρος» τὰ λόγια του. Λίγοι τὸν ἀκούγαν κι' ἀπειροελάχιστοι τὸν ἐννοίωσαν.

ὀφείλομε κυρίως τὴν ἀποκάλυψι, σ' ὅλη τῆς τὴν λαμπρότητα, τῆς ἐνόητος ποὺ συνδέει Σωκράτη, Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη σ' αὐτὸν τὸν ἀνθρωπισμὸ ποὺ παίρνει τὸν ἀνθρώπο καὶ μὲ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν παιδεία τὸν ἀνεβάζει σ' ἐκεῖνο ποὺ εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο, στὸν Θεό. Θὰ παραπέμψω ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κλασικὸ πιά ἔργο τοῦ Jaeger, *Paideia* στὸ μικρὸ μὰ μεστότατο ἀπὸ ἔννοιες τεύχος μὲ διαλέξεις τοῦ ἰδίου μὲ τὸν τίτλο: «Humanism and Theology» (1943) καὶ σ' ὅσα κατὰ καιροὺς ἐγράφησαν στίς «Ἀκτίνες» γιὰ τὸ ὅλο ἔργο τοῦ Jaeger (βλ. καὶ Β. Ἐραστος «Ἀκτίνες» 1953, σελ. 398). Καὶ ὀφείλομε ἰδιαίτερες εὐχαριστίες στὸν καθηγητὴ κ. Κ. Βοῦρβέρη ποὺ μὲ σειρά ἐργασιῶν του μᾶς παρουσίασε ὅλο αὐτὸ τὸ λαμπρὸ ἔργο. (βλ. καὶ τὸ ἄρθρο του στίς «Ἀκτίνες» Μάρτιος 1954).

Ἔτσι ἔγινε ὁ μεγάλος αὐτὸς ὁ ἀποφασιστικὸς πνευματικὸς πόλεμος. Καὶ ποίος ἐνίκησε; Μὰ δὲν εἶναι κἂν νὰ ρωτᾶ κανεὶς. Ὁ Σωκράτης ἐνίκησε. Κι' ἐπειδὴ ἐνίκησε ὁ Σωκράτης ἐνίκησε ἡ Ἑλλάς. Κι' ἐπειδὴ ἡ Ἑλλάς ἐνίκησε, ἔγινε πνευματικὸς ἡγεμόν. Ἀκριβῶς ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀφάνταστη καταστροφὴ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ποὺ δὲν ἄφησε τίποτε ὄρθιο ἀπὸ τοῦ Περικλέους τὰ καυχήματα, ἀκριβῶς ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάρρευσι ἦλθε ἡ πνευματικὴ ἡγεμονία τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας ἐπάνω στὸν ἀνθρώπο, ἡγεμονία ποὺ ἐκράτησε αἰῶνες ἔκτοτε καὶ θὰ κρατῆ ὅσο στέκεται τοῦτος ὁ πολιτισμὸς!

Καὶ ὅμως, ἡ πνευματικὴ αὐτὴ, ἡ ἡγεμονικὴ ἀκμὴ δὲν ἐπροχώρησε σὲ συνέχεια ἀδιατάρακτη. Τὸ ἐλληνικὸ πνεῦμα ἄρχισε σιγά-σιγά νὰ κοραίζεται. Παρὰ τὴν προσπάθεια τῆς Στοᾶς, τὸ ἀπόκτημα τῆς νίκης τοῦ Σωκράτους, ἡ ἀνθρωπιστικὴ ἀνθησις ποὺ ξεπήδησε ἀπὸ τὴν νίκη αὐτὴ, ἀρχίζει νὰ μαραινεται. Καί, νὰ τον, προβάλλει πάλι ὁ Πρωταγόρας. Ὁχι σὰν Πρωταγόρας, ἴσως, σὰν ὑποκειμενισμὸς ὅμως ἀσύδοτος κι' ἀχαλίνωτος. Ὁχι σὰν λεπτὸ φιλοσόφημα, μὰ σὰν χονδροειδῆς τρόπος ζωῆς, σὰν ὑποκειμενισμὸς⁽³⁾, μὲ τὴν ἔννοια ὁ καθένας νὰ ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ νὰ ἔχη κριτήριον μόνο τὴν αὐθαίρετη βούλησί του. Κι' αὐτὸς ὁ ὑποκειμενισμὸς ἄνοιξε τὸν δρόμο στὴν πολιτικὴ ἀποσύνησι καὶ μ' αὐτὴν στοὺς Ρωμαίους, στὴ δουλεία.

Συνέπεια ἀναπόφευκτη. Γιατί ἡ ἐλευθερία μπορεῖ νὰ σταθῆ μόνο πάνω στὰ ἐρείπια τοῦ ὑποκειμενισμοῦ καὶ τῆς ἀτομοκρατίας.

Καὶ μὲ τὴν ὑποδούλωσι τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὸ 146 π. Χ., τὴν ἄλωσι τῆς Κορίνθου ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους ἕνας πνευματικὸς ὕπνος ἀπλώνεται ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη στὴν ἐλληνίδα γῆ, μὰ πνευματικὴ μαυρίλα, ἀσύγκριτα φοβερότερη ἀπὸ ἐκεῖνη ποὺ ἀκολούθησε τὸ 1453 μ. Χ. Οὔτε μπορεῖ ἄλ-

(3) Πολυσημάντος ὁ ὄρος, ἐδῶ χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν κοινὴ ἔννοια ποὺ ἀναφέρεται κυρίως στὴν ἠθικὴ καὶ πρακτικὴ πλευρά.

λος τε νὰ γίνῃ σύγκρισις ἀνάμεσα στὴν κατάπτωσι τοῦ 146 π. X. καὶ τὸν μαρτυρικό φωτιστὴ τοῦ 1453 μ. X. «Πάλι μὲ χρόνους μὲ καιροὺς, πάλι δικὰ μας θάναυ» ἀντήχησε τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι εὐφύς μετὰ τὴν Ἑλαιο τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1453. Μὰ κανένα ἐλπιδοφόρο δημοτικὸ τραγοῦδι δὲν ἀκούστηκε, καμμιά πνευματικὴ ἀντίστασι δὲν ἀκολούθησε τὸ 146 π. X., πὴν μετατροπὴ τῆς Ἑλλάδος σὲ «Ἀχαΐα», δούλη τῶν Ῥωμαίων.

Τώρα ὅμως, αὐτὸ πιά εἶναι τὸ τέλος! Μπορεῖ ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος νὰ μὴν τὸ ἔφερε, νὰ το ὅμως, τὸ φέρνει ἡ ρωμαϊκὴ κατάκτησις. Ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ἐγλύτωσε ἀπὸ τὸν Θηραμένη δὲν θὰ γλυτώσῃ ὅμως ἀπὸ τὸν Μόμμιο, πὺν ἀνέσκαψε τὴν Κόρινθο. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἔρχεται τὸ τέλος!

Δ'.

Κι' ὅμως δὲν ἦλθε τὸ τέλος!

Ἦλθε ἕνας ἄγγελος.

Κι' ὁ ἄγγελος αὐτὸς ἔφερε ἕνα νέο μήνυμα. «Καινὴ διδαχὴ» ἐχαρκτηρισθῆκε τὸ μήνυμα αὐτὸ ἀπὸ ἐκείνους πὺν τ' ἀκούσαν, κι' ὁ χαρκτηρισμὸς ἦταν ἀνάμικτος μὲ δυσπιστία κι' ἀποδοκιμασία. Καινὴ, ἦγγον ὑποπτῆ, καινὴ, ἦγγον ἐχθρική πρὸς τὸ πνευματικὸ μας καθεστῶς. Κι' ὅμως ὁ ἄγγελος μὲ τὸ καινούργιο μήνυμα δὲν εἶχε ἔλθει σὰν ἐχθρὸς. Σὰν φίλος ἦλθε, σὰν εἰρήνης ἄγγελος, σὰν ἐκπληρωτὴς ὀνείρων καὶ πόθων. Ἐμπρὸς στὸν Ἑραιο Πάγο, ἔμπρὸς σ' ὅ,τι ἐκλεκτὸ εἶχε ὁ πολιτισμὸς τῆς ἐποχῆς ἔφερε εἰρηρικὸ μήνυμα. «Ὅν οὖν ὑμεῖς ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν». Καὶ ὅμως τὸ νέο μήνυμα, εἰρηνικὸ, ἀπαλὸ ὡς φωνὴ αὔρας λεπτῆς, θὰ λέγαμε σήμερα «διαλλακτικὸ» (ἐγενόμην τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος...) δὲν ἐφανερώσε ἐπιτυχία. Ὁ Ρενάν παρατηρεῖ μὲ κάποιαν εἰρωνεία, πὺς δὲν ἐπέτυχε στὸν Ἑραιο Πάγο πολλὰ πράγματα ὁ Παῦλος. Περιττὴ εἰρωνεία, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος γράφει στοὺς Κορινθίους ὅτι ἦλθε στὴν πόλι τους «ὕστερα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας) «ἐν ἀσθενείᾳ καὶ φόβῳ καὶ τρόμφ πολλῶ»!

Ἀποτυχία, λοιπόν, ἢ ἐμφάνισις στὸν Ἑραιο

Πάγο; Ἔστω, ἀποτυχία! Μὰ ἡ «ἀποτυχία» αὐτὴ ἦταν τὸ ξέσπασμα ἐνὸς πολέμου. Μὲ τὴν εἰρωνεία, τὸν χλευασμὸ ἢ τὴν συγκαταβατικὰ ἀβρὴ ἀπόκρισι ὁ κήρυξ τῆς εἰρήνης ἐξεδιώχθη. Ἦσαν δὰ οἱ Ἑραιοί—τῶδειξε πολλὰ φορὰς ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος—συνειδητομένοι ν' ἀποπέμπουν τοὺς κήρυκας τῆς εἰρήνης. Καὶ ἔτσι ὁ πόλεμος ἄρχισε. Ὁ πόλεμος ἀνάμεσα στὴν «καινὴ διδαχὴ» ὅπως τὴν ὀνόμασαν οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἄλλης πού, ἀναγκαστικὰ πιά, θὰ ὀνομασθῆ «παλαιὰ διδαχὴ».

Κι' ὁ ἀπόστολος τῆς εἰρήνης γίνεται στρατηγὸς τοῦ ἀγῶνος. Πολὺ καλά, ἀφοῦ δὲν θέλουν οἱ σοφοὶ θὰ προχωρήσωμε καὶ χωρὶς αὐτοῦς. «Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεὸν εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος ὥσται τοὺς πιστεύοντας». Ἔτσι, «τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρὰ καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεὸς καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ». «Ὅχι ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;» (4). Δὲν εἶναι πιά μόνον ποιμαντικὰ ἀποστολικά τὰ λόγια αὐτά, εἶναι στρατηγικὸ πολεμικὸ διαγγεῖμα.

Καὶ ὁ πόλεμος συνεχίζεται. Ὅς πὺν ἔρχεται ἡ νίκη. Ὁ Μάρκος Αὐρήλιος εἶχε πὺν τραγικὴν προνομία, σ' αὐτὸν ἐπάνω νὰ κριθῆ ὁ πόλεμος. Γιατί σ' αὐτὸν ἐπάνω φάνηκε ἡ μεγάλη ἦττα τῆς παλιᾶς διδαχῆς.

Ὁ Μάρκος Αὐρήλιος! Ὁ φιλόσοφος βασιλεύς, ὁ καλὸς βασιλεύς! Ὁ μαθητὴς τοῦ Ζήνωνος, τοῦ Ἐπικτήτου, ὁ στοικὸς πὺν μέσα στὴν ἐκστρατεία βροῖσκε καιρὸ νὰ γράφῃ φιλοσοφικὰς πραγματεῖες... μὰ δὲν ἦταν λοιπὸν ὁ Μάρκος Αὐρήλιος μὰ λαμπρὰ ἔκφρασις τῆς πνευματικῆς δημιουργίας πὺν ἐθεμελιώθη ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα; Ἡ διδασκαλία τῆς Στοᾶς μεταφέρεται στὴ Ῥώμη καὶ κάθεται πάνω στὸ βασιλικὸ θρόνο. Νὰ λοιπὸν πὺν γίνεται πραγματικότης ὅ,τι ὁ Πλάτων εἶχε ὀνει-

(4) Παύλου ἐπιστ. Α' πρὸς Κορινθ. κεφ. α' στίχ. 20, 21, 27.

ρευθῆ. «Ἐὰν μὴ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν...» Νὰ πού βασιλεύουν! Βασιλεύει ἡ φιλοσοφία. Καὶ πῶς βασιλεύει ἡ φιλοσοφία! Ὁλοῦ τοῦ πολιτισμένου κόσμου μοναδικὸς βασιλεὺς ἐνθρονίζεται. Καὶ σὲ τέτοιο βασιλικὸ θρόνο καθισμένη ἀντιμετωπίζει τὸν καινούργιον ἀντίπαλο, τὴν «καινὴ διδαχὴ» τὴν χριστιανικὴ πίστι. Ἡ ὁποία... ἡ ὁποία δὲν ἔχει ἀκόμα βασιλεῖς ν' ἀντιτάξῃ· κοῦ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς. Οὕτε θέλει τὸν πόλεμο. Ἰσα-ἴσα μὲ τὸν Μάρκο Αὐρήλιο τρέφει μιὰν ἐλπίδα. Τώρα πού βασιλεύει ὁ φιλόσοφος, τώρα, βέβαια, θὰ σταματήσουν οἱ διωγμοί. Μ' αὐτὴν τὴν ἐλπίδα στρέφεται πάλι καὶ ζητεῖ «τὰ πρὸς εἰρήνην» ὁ Χριστιανισμός. Ἀπὸ τὰς Ἀθήνας πάλι ἔρχεται, τὸ ἔτος 177, τῆς εἰρήνης τὸ μήνυμα, ἡ περιφημῆ ἐπιστολὴ Ἀθηναίου Χριστιανοῦ, τοῦ Ἀθηναγόρου, πού κάνει ἐκκλησιὰ στὸν βασιλέα, στὰ φιλόδοξα καὶ εὐγενεῖς τοῦ αἰσθητά, στὴν στωϊκὴ του φιλοσοφία καὶ τοῦ ζητεῖ ν' ἀνέχεται τὴν χριστιανικὴ πίστι, ὅσο δὲν παραβιάζονται οἱ νόμοι. Κι' αὐτό, μ' ὄλο πού ὁ φιλόσοφος βασιλεὺς ἐκδίδει τὸ ἕνα ὕστερα ἀπ' τ' ἄλλο τὰ διατάγματα, ὄχι γιὰ νὰ καταργήσῃ μὰ γιὰ νὰ ἐντείνῃ τοὺς διωγμοὺς καὶ ὁ διωγμὸς ὀξύνεται καὶ γίνεται πολὺ δυνατώτερος παρὰ στὴν ἐποχὴ τῶν προκατόχων, τοῦ Τραϊανοῦ καὶ τοῦ Antoninus Pius. Καὶ μ' ὄλο πού ὁ φιλόσοφος βασιλεὺς μὲ εἰδικὴ διαταγὴ παρέδωσε τὸ 165 περίπου στὸν δῆμο τὸν χριστιανὸ φιλόσοφο, τὸν Ἰουστίνου.

Ὁ βασιλεὺς φιλόσοφος—δῆμος. Ὁ χριστιανὸς φιλόσοφος—μάρτυς. Τί χρειάζονται πιά γιὰ νὰ φανῆ ποῖος ἦταν ὁ νικητὴς καὶ ποῖος ὁ ἠττημένος στὸν πόλεμο αὐτό; Ἡ στωϊκὴ φιλοσοφία τῆς αυτοκρατορίας, ἔκαμε κάτι πού ἦταν σὰν αυτοκρατορία τῆς φιλοσοφίας. Γιατί ἡ φιλοσοφία πού καταφεύγει στὸν δῆμο γιὰ νὰ στηριχθῆ, παραδίδει ὄχι τὸν ἀντίπαλο παρὰ τὸν ἑαυτὸ της τοῦ δῆμου τὸν πέλεκυ. Ἡ διαταγὴ γιὰ τὴν θανάτωσι τοῦ χριστιανοῦ φιλοσόφου ἦταν ἡ πανηγυρικὴ ὁμολογία πῶς τὸ φιλοσοφικὸ τριβῶνιο πού ἐπολεμοῦσε τὸν Χριστιανισμὸ εἶχε πιά χάσει τὸν πόλεμο. Τὸ διάταγμα τοῦ 313, ὅπου ὁ Μ. Κωνσταντῖ-

νος παραγοροῦσε τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν τοῦς χριστιανοὺς ἦταν συνέπεια φυσικὴ καὶ πανηγυρικὴ ἀναγνώρισις μιᾶς νίκης πού εἶχε γίνῃ πιά καταφάνερη τοῦ κόσμου τὰ πέρατα. Ἡ καινὴ διδαχὴ ἐξήτησε τὴν εἰρήνην, βρῆκε τὸν πόλεμο. Ἐπολεμήθη, ἐδιώχθη, ἐμαρτύρησε, ἐνίκησε. Καὶ ἡ νίκη αὐτὴ ἔκλεινε τὸν ἀγῶνα.

Ε'.

Ἔτσι φαινόταν. Τὸ 313 ἐπρόβαλλε σὰν τέρμα τοῦ πολέμου. «Τὸ δ' ἦν ὡς ἔοικε, π ρ ο ο ἰ μ ι ο ν». Ἡ ἄν θέλετε, ἦταν τέρμα τοῦ «πρώτου γύρου». Γιατί ὁ πόλεμος κέντρο διαμάχης δὲν εἶχε, ἂν θὰ ἐγίνοντο ἡ ὄχι διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς Καίσαρες. Πολὺ πολὺ βαθύτερο ἦταν τὸ νόημα: Π ο ι ὸ ς θ ἄ κ υ β ε ρ ν ἡ σ η τ ὸ ν ἄ ν θ ρ ω π ο ; Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα ἦταν τῆς μάχης τὸ πεδῖον. Μὰ συγχρόνως καὶ τῆς ἀγωνίας ἢ κραυγῆ. Γιατί κι' ὁ ἄνθρωπος ρωτοῦσε καὶ ρωτᾷ: «ποῦ λοιπὸν θὰ στραφῶ γιὰ νὰ βρῶ τὸν δρόμο μου, γιὰ νὰ βρῶ μιὰ διέξοδο»; Καὶ ἡ ἀγωνία αὐτὴ γίνεται ὄλο κι' ἐντονώτερη, ὅσο περνᾶν οἱ αἰῶνες, κι' ἡ τεχνικὴ πρόοδος παρουσιάζει θαύματα πού ἱκανοποιοῦν ψυχικὰ τὸν ἄνθρωπο... ὅσο τοῦ ξεδιψάζει τὸ σῶμα τῶν ὠκεανῶν τὸ νερό!

Καὶ τώρα, τὸ 1954, ἡ γενεὰ μὲ τοὺς δύο παγκοσμίους πολέμους (ἢ μήπως τρεῖς;) νοιώθει τὸ ἐρώτημα αὐτὸ τραγικώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλῃ φορά. Τὸ νοιώθει σὰν ἀπειλὴ μαζὺ κι' ἐλπίδα. Μᾶς περιμένει ἄρα γε ὁ ἀφανισμός, ἢ μήπως, ὅπως τότε στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο μὲ τὴν σωκρατικὴ ἀνθρωπολογία ἔτσι καὶ τώρα ἀπὸ τὰ ἐρείπια καὶ τοὺς χαλασμοὺς καὶ τὶς ἀγωνίες θὰ βγῇ νέα πνευματικὴ ἀνθῆσις, πού θὰ νοιώσῃ τὸν σημερινὸ καὶ τὸν αὐριανὸν ἄνθρωπο καὶ θὰ τοῦ δώσῃ λύσι στὰ τόσα καὶ τόσα προβλήματα πού τὸν ἀπασχολοῦν;

Ἀνάμεσα σὲ τέτοια ἀγωνιώδη προβλήματα, μὰ καὶ τέτοιες ζωογόνες ἐλπίδες, περνᾷ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἀγωνιστικὴ πορεία, χιλιάδες χρόνια τώρα. Κι' ἐμεῖς, τοῦ 1954 οἱ ἄνθρωποι, μετέχομε στὴν πορεία αὐτὴ (τόσο σκληρὴ κι' ἐξαντλητικὴ πορεία στὴν ἀπότομη ἀνηφορία πού περνᾷμε τώρα!) εἶτε τὸ θέλομε εἶτε δὲν τὸ θέλομε, εἶτε ἔχομε,

εἶτε δὲν ἔχομε ἐπίγνωσι τῆς πορείας αὐ-
τῆς. Καλύτερα ὅμως, φυσικά, νὰ ἔχομε ἐ-
πίγνωσι! Κι' αὐτὸ σημαίνει νὰ τὴν ἀντιμε-
τωπίσωμε τὴν πορεία αὐτή, νὰ τὴν ἐπισκο-
πήσωμε ρίχνοντας βλέμματα πρὸς τὰ πίσω,
στὴν ἱστορία, γιὰ νὰ δοῦμε καθαρότερα,
ὅσο γίνεται καθαρότερα, τὴν γραμμὴ μας
πρὸς τὰ ἐμπρός, νὰ συλλάβωμε τὸ αἰώνιο
ἀ ν θ ρ ω π ι σ τ ι κ ὸ α ἰ τ η μ α στὴ σύγ-
χρονη του ἐμφάνισι.

Σὲ μιὰ τέτοια ἔρευνα, πού εἰς τὸ τέλος
δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἔλεγχος καὶ διακριβω-
σις τοῦ προσανατολισμοῦ μας μέσα στὸ ση-
μερινὸ χάος, σὲ μιὰ τέτοια ἔρευνα λοιπὸν
θὰ προσπαθήσουν νὰ συμβάλουν καὶ μερι-
κὰ ἄρθρα πού θ' ἀκολουθήσουν τὸ παρόν.

Ὅμως, πρὶν συνεχίσωμε τὴν ἔρευνά μας
γιὰ νὰ χωρήσωμε ἀπὸ τὸ 313 στὸ 1954,
ἄς ἐπαναλάβωμε ὅ,τι ἐτονίσωμε ἄλλοτε, σὲ
ἀνάλογη εὐκαιρία: Συμπεράσματα, συμφω-
νία ἢ διαφρονία, ἔπαινος ἢ ψόγος θὰ μπο-
ροῦν νὰ διατυπωθοῦν μόνο ἀπὸ τὸν ἀνα-
γνωστὴ πού θάχη τὴν ὑπομονὴ νὰ διαβά-
σῃ ὡς τὸ τέλος ὅσα θὰ ἐκτεθοῦν στὴ σει-
ρὰ τούτη. Τὸ θέμα δύσκολο, ἢ παρανόησις
εὐκόλη, τὸ ἐπὶ μέρους πολλὲς φορὲς παρα-
πλανητικὸ, ἅμα δὲν ἔχομε ὑπ' ὄψιν τὸ σύνο-
λο. Μόνο στὸν ὁδοιπόρο πού δὲν «κατοικνεῖ
μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι» καὶ μόνο στὸ τέρ-
μα τῆς πορείας αὐτῆς συνενθίζει νὰ φα-
νερώνεται ἡ ἀλήθεια!

Π. ΜΕΛΙΤΗΣ

ΜΕ ΜΑΤΙΑ ΣΚΕΠΑΣΜΕΝΑ

Δυστυχημένο ζῶο...

Με μάτια σκεπασμένα,
ὀλημερις τὸ μάγγανο
γυρίζει σκυθρωπὸ.

Τρέχει θαρρεῖς ἀπαυδισμένα,
κάποιο νὰ φτάσῃ τέρμα
μακρινόν.

Μι' ἀτέλειωτην ἡμέρα ζῆ,

δίχως ἀνατολὴ
καὶ δίχως γέμμα...

Τῆς μηχανῆς ἀδιάκοπα
τὸ σίδερο ἀκούει

πού κροταλίζει

καὶ τὸ νερὸ

π' ὄλο κλᾶ

καὶ μουμουρίζει γελαστό.

Κ' ἔτσι ὡς τὴ νύχτα ἀργά,

τὸ κοκκαλιάρικόν του σέρνει

τὸ κορμί, κι' ὄλο σκυφτὸ βαδίζει...

Μὰ κάποτε τ' ἀγέρι

φέρει ἀπὸ μακρὰ,

φλογέρας μουσικῆ

καὶ μελωδίεσ κουνουνιῶν

ἀπὸ τὰ πέρα βοσκοτόπια.

Κεῖνο γιὰ λίγο τότε στέκει

—ἔχει τὸ δρόμο λὲς χαμένα—

κι' ἀφουγκριέται θλιβερά.

Μέσα του θύμισεσ παληῆς

ξυπνοῦν, κι' ἀναλογιέται...

Ὅταν πουλάρι ξέγνουαστο

—πρὶν τὸ σκληρὸ

τὸ χαλινάρι νοιώσει—

π' ἀνάλαφρα, με παιχνιδιάρικο ρυθμὸ,

τριπόδιζε στὸν κάμπο χαρωπὸ,

πλάι σὲ βοσκούς καὶ σὲ κοπάδια.

Μέσ' στ' ἀνοιξιάτικο τὸ θάμπος,

στὸ πλούσιο ἀνακλυόταν τὸ χορτάρι,

πού τῆς δροσιάς τοῦ χάριζε τὰ χάρδια.

Ὅλουθ' εὐώδιαζε

τ' ἀγροῦ λουλούδι καὶ θυμάρι,

κι' ἦταν χαρᾶς τραγοῦδι

ἢ ἀσκλάβωτη ζωὴ του...

Πόσοι καὶ πόσοι,

στὰ μάτια τους φοροῦνε τοῦ χαμοῦ

τὸ τυφλοπάρι,

καὶ μιὰ θλιφτὴ περνοῦν ζωὴ,

δίχως ἐλπίδα λυτρωμοῦ,

ἐν' ἄχαρο γυρίζοντας μαγγάνι...

Δῶσ' ἢ πνοὴ

σ' ἐκείνους, Κύριε, νὰ φυσήσῃ

τ' ἀγεριοῦ Σου,

πού μιὰ ζωὴ χαρᾶς

θὲ νὰ ξυπνήσῃ στὴν καρδιά τους

καὶ τὸ λαμπρὸ τὸ φῶς

τῆς λευτεριάς θὰ τοὺς χαρίσῃ.

Γ. Δ. ΚΑΧΡΙΜΑΝΗΣ

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ

ΕΝΑΣ ΦΩΤΙΣΜΕΝΟΣ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΤΗΣ

Ἡ πάνδημος κυριολεκτικῶς κηδεία, τὴν ὁποίαν τοῦ ἐπεφύλαξεν ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων τὴν 2αν Αὐγούστου εἰς τὴν Μητρόπολιν, δὲν ἦτο ἓνα τυχαῖον γεγονός. Ἦτο μία ἀνθόρμητος ἔκφρασις πρὸς ἓνα ἀληθινὸν πνευματικὸν ἠγέτην. Διότι πνευματικὸς ἠγέτης ὑπῆρξεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Σεραφεῖμ Παπακώστας. Ὁχι ἀπλῶς κληρικὸς, ἀλλὰ κοινωνικὸς ἐργάτης. Ὁχι μόνον ἱερεὺς, ἀλλὰ καὶ μαχητής.

Τὸ ἔδειξεν αὐτὸ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐξηκονταετοῦς ζωῆς του. Ἀπὸ μαθητῆς ἀκόμη τοῦ σχολαρχείου, ὅταν ἠναγκάσθη νὰ ἐργασθῆ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα Φουρνᾶ Εὐρυτανίας ὡς ὑπογραμματεὺς τοῦ Εἰρηνοδικείου, ὡς μαθητῆς γυμνασίου κατόπιν καὶ βιοπαλαιστής συγχρόνως εἰς τὰς Ἀθήνας, ὡς φοιτητῆς-στρατιώτης ἀργότερα, ὡς καθηγητῆς ἔπειτα εἰς Νεοχώριον Μεσολογγίου, παντοῦ ἔδειξε τὸν φλογερὸν ζῆλον του καὶ τὸ ἀγρυπνὸν πνεῦμα του. Ἀλλ' ὁ πυρὸς τῆς φωτισμένης ψυχῆς του ἔλαμψε πρὸ πάντων ὅταν ἐχειροτονήθη κληρικὸς τὸ 1921 καὶ προσεκολλήθη εἰς τὸ ἱεροποστολικὸν ἔργον τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ἡ Ζωή». Ἀκόμη περισσότερον τοῦ παρέχεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναπτύξῃ τὰς ρητορικὰς του ἱκανότητες, ὅταν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος τὸν καλεῖ εἰς τὸν ἀμβώνα τῆς Μητροπόλεως τῶν Ἀθηναίων (1923), ἀλλὰ καὶ τὰς διοικητικὰς καὶ οργανωτικὰς τοιαύτας, ὅταν ὁ πολλὸς ἰδρυτῆς τῆς «Ζωῆς» Εὐσέβιος Ματθόπουλος τὸν καθιστᾶ προϊστάμενον τῆς Ἀδελφότητος (1927). Καὶ ὁ Σεραφεῖμ Παπακώστας ἀνεδείχθη, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, πρῶτου μεγέθους ἐργάτης τοῦ λόγου καὶ τῆς πέννας, πραγ-

ματικὸς κήρυξ τοῦ πραγματικοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον. Ὅσοι παρηκολούθησαν τὰ ἐμπνευσμένα κηρύγματά του κατὰ τὴν εἰκοσιπενταετίαν τῆς κηρυκτικῆς του δράσεως (1923-1948), καθὼς καὶ τὴν παράλληλον ἀρθρογραφίαν του εἰς τὴν «Ζωήν», γνωρίζουν πολὺ καλὰ ὅτι δὲν ἐπαρουσίαζε τὸ Εὐαγγέλιον σὰν κάτι μακρινό, σὰν κάτι λησιμονημένον ἢ ἀφρημένον, ἀλλὰ τοῦ ἔδιδε σάρκα καὶ ὄστα. Εἰς τὰς προαιωνίους ἀληθείας τῆς θρησκείας ἐμφυσοῦσε πνοὴν ζωῆς ἀπὸ τὸ περισσεύμα τῆς ἰδικῆς του καρδιάς. Εἰς τὸν θησαυρὸν τῆς πίστεώς μας ἤξευρε νὰ προσδίδῃ τὸ κατάλληλον φρεσκάρισμα, τὴν ἐπιτυχημένην φωτοσχίασιν, διὰ νὰ τὸν κάμῃ σημερινόν, ζωντανόν, παλλόμενον. Θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἰπῆ κανεὶς ὅτι ὁ φωτισμένος αὐτὸς κήρυξ ἐπῆρε τὸ Εὐαγγέλιον ἀπὸ τὸ εἰκονοστάσι καὶ τὸ ἔβαλε εἰς τὴν καθημερινὴν μας ζωὴν. Τὸ ἔφερε μέσα εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἰς τὸ γραφεῖον, εἰς τὸ ἐργοστάσιον. Τὸ ἔδωκε σὰν πυξίδα καὶ σωσίβιον εἰς τὸν κουρασμένον καὶ ἀνήσυχον ἄνθρωπον τῆς ἐποχῆς μας. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ ἐπέτυχε μὲ ριψοκινδύνους ἀκροβασίας οὔτε μὲ τολμηροὺς μοντερνισμοὺς, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον μὲ μίαν βαθεῖαν ἀφομοίωσιν τοῦ αἰωνίου περιεχομένου τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, μὲ μίαν ὀλοκληρωμένην βίωσιν. Καὶ ὄχι μόνον μὲ τὸ κήρυγμα καὶ τὰ ἄρθρα του, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ὑποδειγματικὴν ἀσκήσιν τῆς ἱεράς ἐξομολογήσεως. Δι' αὐτὸ συγκινοῦσε καὶ ἔπειθε, δι' αὐτὸ ἐκαλλιεργοῦσε ψυχὰς καὶ κατήρτιζε ἐργάτας.

Ἐξ ἴσου φωτισμένος ψυχολόγος καὶ παιδαγωγὸς τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου παρουσιάζεται ὁ Σεραφεῖμ Παπακώστας

και με τα συγγράμματά του. Δέν είναι τυχαῖον τὸ γεγονός ὅτι ἡ δωδεκάς τῶν ἔργων του ἐγνώρισεν ἐπανελημμένας ἐκδόσεις. Ἐκεῖ πού ἀποδεικνύεται πραγματικῶς ὀδηγητὴς εἶναι εἰς τὴν τριλογία τῶν μεγάλων ἔργων του πού ἀναπτύσσον συστηματικὰ τὰς Παραβολάς, τὰ Θαύματα καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλίαν τοῦ Θεανθρώπου. Ἀλλὰ καὶ ὅταν χειρίζεται «τὸ ζήτημα τῆς τεκνογονίας» καὶ τὸ φλέγον θέμα «Ἡθικὴ καὶ Ὑγεία», εἶναι καταχωρωμένους σὰν ἐπιστήμων, ἀλλὰ καὶ ἐμπνευσμένους σὰν προφήτης. Ποῖος δὲ ἄλλος θὰ εἶχε τὴν τόλμην νὰ κάμῃ μίαν ριζικὴν ἔρευναν τῆς κοινωνικῆς μας καταστάσεως καὶ νὰ ἀναζητήσῃ τὰ βαθύτερα αἷτια τῆς ψυχικῆς νόσου καὶ νὰ προσφέρῃ τὰ κατάλληλα καυτήρια, ὅπως ὁ ἀρχιμανδρίτης Σεραφεΐμ εἰς τὰ ἔργα του «Μεταξὺ τῶν δύο πολέμων» καὶ «Μεταπολεμικά»; Καί, σημειωτέον, τὰ ἔργα αὐτὰ δέν ἔμειναν εἰς τὸ ράφι οὔτε ἠμποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς «ἔπεα πτερόεντα». Ἐδιαβάστηκαν καὶ διαβάζονται ὅσον ἐλαχίστων ἄλλων συγχρόνων μας συγγραφέων. Ἀπόδειξις ὅτι ἄλλα ἐξ αὐτῶν ἔφθασαν τὴν ἔκτην καὶ ἄλλα τὴν δεκάτην ἐκδοσιν, ἄλλα δὲ μετεφράσθησαν εἰς ξένας γλώσσας, ὅπως ἡ βιογραφία τοῦ Εὐσεβίου Ματθοποῦλου εἰς τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἡ «Μετάνοια» εἰς τὴν σερβικὴν.

Καὶ ὁ ἄνθρωπος πού τὰ ἔγραψεν αὐτὰ δέν ἐκάθητο ἀπλῶς εἰς τὸ γραφεῖον του οὔτε περιωρίσθη μόνον εἰς τὸν ἄμβωνα. Εἰσγόσθη ταυτοχρόνως, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸ Εὐαγγέλιον ζωντανὴν πραγματικότητα. Εἰς πλείστα κοινωνικά καὶ ἔθνικα ἔργα ἐπροωστάτησε. Ὑπῆρ-

ξε, ὅπως ὀρθῶς ἐλέχθη εἰς ἐπικήδειον λόγον, «ἐμπνευσμένος κοινωνικὸς ἐργάτης καὶ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν καθήκοντων καὶ τῆς ἀρμοδιότητος παραστάτης πάσης ἔθνικῆς προσπαθείας». Τὸν ἔβλεπε κανεὶς κατὰ τὴν περιόδον τοῦ ἐλληνοϊταλικοῦ πολέμου νὰ ἀναπτύσῃ ἀξιόλογον δρᾶσιν μεταξὺ τῶν τραυματιῶν εἰς τὰ στρατιωτικὰ νοσοκομεία καὶ εἰς τὴν Πρόνοϊαν Στρατευομένων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐπὶ κατοχῆς νὰ πρωτοστατῇ διὰ τὴν ἰδρυσιν συσσιτίων καὶ παιδικῶν κατασκηνώσεων. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν πνευματικὴν βοήθειαν τῶν φυλακισμένων. Ὑπῆρξεν ἰδιαιτέρως ὁ προσφιλὴς κήρυξ καὶ ἡγέτης τῶν νέων. Χιλιάδες φοιτητὰί ἔτρεχαν εἰς τὰς ὁμιλίαις του διὰ νὰ νοιώσουν τὸν Χριστιανισμόν ὡς δύναμιν καὶ φῶς. Ἐκατοντάδες νεανίδων ἐπῆραν ἀπὸ τὰ κηρύγματα του τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐργασθοῦν κοινωνικῶς ὡς διδασκάλισσαι ἢ ἀδελφαὶ νοσοκόμοι καὶ νὰ δώσουν τὰ νειᾶτα τους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βασιανισμένης πατρίδος, γινόμεναι οὕτω πρωτοπόροι ἐνὸς ὕγιους φεμινισμοῦ.

Ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως ὁ Σεραφεΐμ Παπακώστας δέν ὑπῆρξε μόνον κήρυξ, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐργάτης. Καὶ διὰ τοῦτο δέν ἀνήκει μόνον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἐξ ἴσου καὶ εἰς τὸ Ἔθνος. Ἀποτελεῖ τρανὸν παράδειγμα τοῦ τί ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ὁ θρησκευτικὸς λειτουργός, ὅταν φλέγεται ἀπὸ θερμογόνον ζῆλον καὶ συνδυάζῃ τὴν μόρφωσιν μετὰ τὸ ἦθος. Τότε δέν εἶναι κρυμμένος «ὑπὸ τὸν μόδιον», ἀλλὰ λάμπει «ἐπὶ τὴν λυχνίαν».

Ο ΝΕΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΞ

Ὁ νέος Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικς, ὁ ὁποῖος ψηφισθεῖς τελευταῖως και δημοσιευθεῖς εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερτήσεως ἰσχύει ἤδη ὡς νόμος τοῦ Κράτους⁽¹⁾, εἶναι ἓνα νομοθέτημα ἰδιατέρως σημασίας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θεσμοῦ τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως. Ἡ ἀνάγκη τῆς καταρτίσεως τοῦ Κώδικος τούτου κατέστη ἀπαραίτητος ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ σχετικὴ νομοθεσία ἦτο ἐν πολλοῖς πεπαιωμένη, πολλὰ διατάξεις περιέπεσαν εἰς ἀχρησίαν και ἄλλαι κατέστησαν ἄνευ περιεχομένου ἢ ἐντελῶς ἀνεπαρκεῖς διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν σημερινῶν ἀναγκῶν τῶν ὀργανισμῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως και τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ των. Καὶ τοῦτο διότι ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ νόμου ΔΝΖ/1912, «Περὶ συστάσεως δήμων και κοινοτήτων» πολλοὶ νόμοι ἐτροποποιήσαν τὴν παγίαν νομοθεσίαν, τῆς ὁποίας ἐγένοντο μόνον δύο ἐπίσημοι κωδικοποιήσεις, τὸ 1926 και τὸ 1936. Ἡ ἐπακολουθήσασα ὁμως τῆς δευτέρας κωδικοποιήσεως ἀνώμαλος πολιτικὴ περίοδος, ὁ πόλεμος και ἡ κατοχὴ, ὡς και αἱ μετατελευθερωτικαὶ δυσχέρειαι, ἔγιναν ἀφορμὴ λήψεως πλείστων νομοθετικῶν μέτρων δεσμευτικῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1946 συνεστήθη ἡ πρώτη ἐπιτροπὴ συντάξεως νέου Κώδικος περὶ Δήμων και Κοινοτήτων, λόγῳ ὁμως τῶν ἐσωτερικῶν δυσχερειῶν αὐτῆ δὲν ἐπελήφθη τοῦ ἔργου τῆς. Οὕτω, μόνον κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1951 συνεστήθη νέα

ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία, συμπληρωθεῖσα τὸν Ἰούνιον τοῦ 1953, ἔφερεν εἰς πέρας τὸ ἔργον τῆς συντάξεως τοῦ Κώδικος, ἐργασθεῖσα μετὰ ζῆλον και ἐπισημονικότητα⁽²⁾.

Ὁ νέος Κώδικς περιλαμβάνει μόνον διατάξεις ἀναφερομένας εἰς τὴν Τοπικὴν ἢ Διοικητικὴν Αὐτοδιοίκησιν ἢ Αὐτοδιοικήσιν Α' βαθμοῦ, και ὄχι εἰς τὴν Διοικητικὴν ἢ ἐν στενῇ ἐννοίᾳ Ἀποκέντρωσιν. Περὶ τῆς τελευταίας αὐτῆς πρόκειται νὰ ψηφισθῆ ἰδιαίτερος νόμος, γίνεται δὲ ἤδη κατὰ Ἐπιτροπὴν ἢ σχετικὴν προεργασία. Εἰς τὰς συζητήσεις εἰς τὴν Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν Νομοθετικῆς Ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς τὸσον ὁ ἀρμόδιος Ἐπιτροπὸς ὅσον και μετέχοντες βουλευταὶ διηκρίνησαν ὅτι ὁ ὑπὸ ψήφισιν Κώδικς εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα τῆς νομοθετικῆς ἐργασίας διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ Ἀποκεντρώσεως, και ὅτι πρόκειται ν' ἀκολουθήσῃ ἡ κατάρτις και ψήφισις νόμου και διὰ τὴν ἐν στενῇ ἐννοίᾳ Ἀποκέντρωσιν⁽³⁾. Ὁ νέος Κώδικς δὲν περιλαμβάνει ἐπίσης διατάξεις ἀφορώσας τὸ φορολογικὸν σύστημα τῶν Δήμων και Κοινοτήτων,

(2) Διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς συντάξεως τοῦ νέου Δημοτικοῦ καὶ Κοινοτικοῦ Κώδικος και τοὺς λόγους οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλον τὴν κατάρτισιν του βλ. «Εἰσηγητικὴν Ἐκθεσιν ἐπὶ τοῦ σχεδίου νόμου «Περὶ Κώδικος Δήμων και Κοινοτήτων» πρὸς τὴν Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν Νομοθετικῆς Ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς τοῦ Ἐπιτροπῶν τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Ἰ. Νικολίτσα εἰς ἔκδοσιν τοῦ Ἐπιτροπῶν Ἐσωτερικῶν (Διεύθυνσις Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως) «Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικς», σελ. 4-5.

(3) Περὶ τῆς Ἀποκεντρώσεως ἐν γένει και τῶν μορφῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐμφανίζεται βλ. ἐν δλίγοις Δ. Α. Χριστοφίδη «Αἱ Κοινότητες τῆς Ἑλλάδος και ἡ Τοπικὴ Αὐτοδιοίκησις» εἰς «Ἀκτίνας» 1954, σελ. 255-260, ἰδιαίτερος δὲ τὰς εἰς τὰς ὑποσημειώσεις 2 και 3 παραπομπάς, ὅπου και σχετικὴ βιβλιογραφία.

(1) Ὁ Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικς κωδικοποιήθηκε διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2888 τῆς 30-6-1954 Νομοθετικοῦ Διατάγματος «Περὶ κωδικοποιήσεως τοῦ Δημοτικοῦ και Κοινοτικοῦ Κώδικος», ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 139 τεῦχος Α' τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῆς 1ης Ἰουλίου 1954.

διότι δὲν ἐκρίθη σκόπιμον ὅπως νομοθέτημα βασικόν, ὡς ὁ Κώδιξ, ὑφίσταται συνεχεῖς τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖα καθίστανται ἀπαραίτητοι ἐπὶ φορολογικῶν διατάξεων, λόγῳ τῆς διαμορφουμένης οικονομικῆς καταστάσεως (Εἰσηγητικὴ Ἔκθεσις κ. Ἐπουργοῦ, ἐνθ. ἀνωτ.). Διὰ τὰ φορολογικὰ τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων κατηγορίσθη χωριστὸν νομοθέτημα, μὴ περιληφθὲν εἰς τὸν Κώδικα.

Ὁ Κώδιξ περιλαμβάνει 242 ἄρθρα ἐν ὄλῳ, ρυθμίζει δὲ ὅλας τὰς περιπτώσεις αἱ ὁποῖα ἐνδιαφέρουν τοὺς Δήμους καὶ τὰς Κοινότητας καὶ δίδει συγχρονισμένας καὶ προσηρμοσμένας εἰς τὰ σημερινὰ δεδομένα λύσεις. Δὲν εἶναι φυσικὰ δυνατὸν εἰς τὰ πλαίσια ἐνὸς πληροφοριακοῦ ἄρθρου ἐμφανίσεως τοῦ Κώδικος νὰ δοθῇ, ἔστω καὶ συνοπτικῶς, μία γενικὴ εἰκὼν τῶν διατάξεων αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐκρίναμεν ὅτι θὰ ἦτο σκοπιμότερον νὰ ἐνεφανίζαμεν ὠρισμένα μόνον τμήματα τοῦ Κώδικος, ἐκεῖνα ἀκριβῶς ποὺ παρουσιάζουν περισσότερον ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς μὴ εἰδικοὺς ἢ ποὺ ἀφίστανται οὐσιωδῶς τῶν μέχρι τοῦδε ἰσχυόντων.

★

1. Μία ἐκ τῶν σημαντικωτέρων καινοτομιῶν τοῦ νέου Δημοτικοῦ καὶ Κοινοτικοῦ Κώδικος εἶναι αἱ προϋποθέσεις ἀναγνωρίσεως δήμων καὶ κοινοτήτων. Οὕτω διὰ ν' ἀναγνωρισθῇ τοῦ λοιποῦ πόλις ὡς δῆμος πρέπει νὰ εἶναι ἢ πρωτεύουσα νομοῦ, ἀνεξαρτήτως πληθυσμοῦ, ἢ νὰ ἔχη πληθυσμὸν ἄνω τῶν 10.000 κατοίκων. Διὰ ν' ἀναγνωρισθῇ δὲ ἕνας οἰκισμὸς ὡς κοινότης, πρέπει νὰ ἔχη ἀπογραφῇ ὡς αὐτοτελὴς συνοικισμὸς ἔχων πληθυσμὸν τοῦλάχιστον 500 κατοίκων, σχολεῖον στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως καὶ οικονομικὴν δυνατότητα, ἐφ' ὅσον ζητήσουν τοῦτο τοῦλάχιστον τὰ 3/4 τῶν ἐλλογέων κατοίκων. Οἰκονομικὴ δὲ δυνατότης—κατὰ τὸν Κώδικα—ὑφίσταται ὅταν ὑπάρχη ἢ ἰκανότης δημιουργίας ἐσόδων ἐπαρκῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐξόδων διοικήσεως καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀπαραιτήτων ἔργων κοινῆς ὠφελείας. Διὰ τῶν ὡς ἀνωτέρω θεσπιζομένων διατάξεων καταβάλλεται μέρμινα ἐξ-

σφαλίσεως τῆς βιωσιμότητος τῶν δήμων, καὶ ἰδίως τῶν κοινοτήτων. Μέχρι σήμερον κοινότης ἠδύνατο ν' ἀναγνωρισθῇ οἰοσδήποτε οἰκισμὸς μὲ πληθυσμὸν 300 κατοίκων, ἀνεξαρτήτως οἰοσδήποτε ἄλλης προϋποθέσεως. Αὐτὸς δὲ ἦτο ὁ λόγος ποὺ πλείστα κοινότητές μας εἶναι κατ' ὄνομα μόνον κοινότητες καὶ δὲν δύνανται ν' ἀναπτύξουν οὐδεμίαν οικονομικὴν ἢ ἐκπολιτιστικὴν δραστηριότητα⁽⁴⁾. Ἐξ ἄλλου, κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε ἰσχύοντα, δῆμοι ἦσαν αἱ πόλεις πληθυσμοῦ ἄνω τῶν 5.000 κατοίκων, αἱ πρωτεύουσαι νομῶν καὶ αἱ ἔδραι Πρωτοδικείων, ἀνεξαρτήτως πληθυσμοῦ, ὡς καὶ αἱ πρωτεύουσαι ἐπαρχιῶν ἢ καὶ ἄλλαι πόλεις διὰ τὰς ὁποίας συνέτρεχαν εἰδικοὶ λόγοι. Αὐτὴ ἡ τελευταία γενικὴ διατύπωσις ἔδωκε λαβὴν εἰς πολλὰς καταχορήσεις, μὲ τὴν δημιουργίαν δήμων ἐκεῖ ποὺ καλά-καλὰ καὶ ἡ κοινότης θὰ ἦτο πολὺ. Οὕτω κατήντησε νὰ ἔχωμεν δήμους μὲ πληθυσμὸν 821, 584, ἀκόμη καὶ 445 κατοίκων (Δήλωσις Ἐπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν κατὰ τὰς συζητήσεις εἰς τὴν Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Βουλῆς, εἰς Ἐπίσημα Πρακτικὰ τῆς συνεδριάσεως τῆς 22/6/1954, σελ. 13). Ἐνῶ δὲ οἱ δῆμοι τὸ 1951 ἦσαν 72, τὸ 1952 ἔγιναν 223! Πολλοὶ ὅμως ἀπὸ αὐτοὺς δὲν εἶναι βιώσιμοι. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε καὶ μὲ πολλὰς κοινότητας, μερικαὶ τῶν ὁποίων εἶχον πληθυσμὸν μερικῶν δεκάδων κατοίκων!⁽⁵⁾.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω διατάξεων δὲν σημαίνει ὅτι πρόκειται νὰ καταργηθοῦν αὐτοδικαίως οἱ δῆμοι καὶ αἱ κοινότητες, οἱ ὁποῖοι δὲν συγκεντρώνουν τὰς τεθείσας προϋποθέσεις. Τόσον ἐκ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ γράμματος τοῦ νόμου, ὅσον καὶ ἐκ ὀρητῆς δηλώσεως τοῦ ἀρμοδίου Ἐπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν κατὰ τὰς συζητήσεις εἰς τὴν Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Βουλῆς, ἢ κατάργησις τῶν μὴ συγκεντρώνων τὰς

(4) Βλ. προμνησθὲν εἰς προηγουμένην ὑποσημείωσιν ἄρθρον εἰς τὰς «Ἀκτῖνας», 1954, σελ. 257 καὶ 259.

(5) Πρὸβλ. ἄρθρον «Ἀκτῖνων», ἐνθ. ἀνωτ., ὡς καὶ ἀγόρευσιν τοῦ Ἐπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Ἰ. Νικολίτσα εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς, εἰς Ἐπίσημα Πρακτικὰ τῆς 22ας Ἰουνίου 1954, σελ. 13.

νέας προϋποθέσεις δήμων ἢ κοινοτήτων εἶναι δυνατή, δὲν πρόκειται δὲ νὰ καταργηθῶν παρὰ κατόπιν πολλῆς προσοχῆς καὶ μελέτης μιᾶς ἐκάστης περιπτώσεως. (Βλ. Ἐπίσημα Πρακτικά 22/6/1954, σ. 9 καὶ 13). Κυρίως θὰ καταργηθῶν δήμοι καὶ κοινότητες τῶν ὁποίων, λόγῳ τοῦ μικροῦ πληθυσμοῦ ἢ τῆς ἐλλείψεως οικονομικῆς δυνατότητος δὲν δικαιολογεῖται ἡ διατήρησις.

Εἰς τὸν Κώδικα περιελήφθησαν διατάξεις διὰ τῶν ὁποίων ρυθμίζεται τὸ θέμα τῆς ἐνώσεως συνεχόμενων κοινοτήτων, ἐφ' ὅσον ζητήσῃ τοῦτο τὸ ἡμισυ τοῦλάχιστον τῶν ἐκλογέων ἐκάστης. Ἐπίσης συνεχόμεναι κοινότητες, μὴ συγκεντροῦσαι τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις, δύνανται νὰ ἐνωθῶν εἰς μίαν. Ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις κοινότης συνεχομένη πρὸς δήμον δύνανται νὰ ἐνωθῆ μετ' αὐτοῦ, αὐτοτελῆς δὲ συνοικισμός, ἀπογραφεὶς ὡς τοιοῦτος, δύνανται νὰ προσαρτηθῆ εἰς ἕτερον δήμον ἢ κοινότητα, ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις. Αἱ διατάξεις αὗται ἔχουν ὡς σκοπὸν τὴν διευκόλυνσιν τακτοποιήσεως οἰκισμῶν μὴ βιωσίμων, διὰ τῆς ἐνώσεώς των εἰς μίαν κοινότητα ἢ εἰς ἓνα δήμον. Μολονότι δὲ συνήθως παρατηρεῖται εἰς τὴν πρᾶξιν ἡ ἀντίθετος τάσις—τῆς ὅσον ἔνεστι δηλαδὴ ἀποσπάσεως οἰκισμῶν καὶ μετατροπῆς των εἰς χωριστοὺς δήμους ἢ κοινότητας—πιστεύεται ὅτι, διὰ τῶν νέων αὐστηροτέρων διατάξεων τοῦ Κώδικος, θὰ περιορισθῆ τὸ κακὸν αὐτό, ἐπ' ὠφελεία τοῦ θεσμοῦ τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως.

Εἰς τὸν Κώδικα περιελήφθησαν καὶ διατάξεις περὶ Συνδέσμων Δήμων καὶ Κοινοτήτων. Οὕτω, πλείονες ὁμοροὶ δήμοι ἢ κοινότητες δύνανται δι' ἀποφάσεως τῶν οἰκείων δημοτικῶν ἢ κοινοτικῶν συμβουλίων, ν' ἀπαρτίσουν σύνδεσμον δήμων ἢ κοινοτήτων, ἢ σύνδεσμον δήμων καὶ κοινοτήτων, διὰ τὴν ἀπὸ κοινῆς ἐκτέλεσιν καὶ συντήρησιν ἔργων καὶ τὴν παροχὴν ὑπηρεσιῶν ἀναγομένων εἰς τὰς ἀρμοδιότητάς των ὡς ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως. Ὁ Κώδιξ περιλαμβάνει λεπτομερεῖς διατάξεις διὰ τὸν τρόπον συστάσεως, διοικήσεως καὶ διαλύσεως τῶν Συνδέσμων τούτων, ὡς καὶ διὰ τοὺς πόρους καὶ

τὰς εἰσφορὰς τῶν μετεχόντων εἰς αὐτούς. Ἡ μέχρι τοῦδε πείρα ἀπέδειξεν ὅτι ὁ θεσμὸς τῶν Συνδέσμων—καὶ πρὸ τῆς ἰσχύος τοῦ Κώδικος—ἀπέδωσε πολλὰ κατὰ, ἰδίως εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων γενικωτέρας χωρικῆς σημασίας, πὸ οἱ καθ' ἕκαστον δήμοι ἢ κοινότητες θὰ εὐρίσκοντο εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐκτελέσουν. Τώρα πιστεύεται ὅτι ὁ θεσμὸς αὐτὸς θ' ἀποδόσῃ περισσότερο. Ὁ Κώδιξ περιλαμβάνει καὶ διάταξιν καθ' ἣν δύο ἢ πλείονες δήμοι ἢ κοινότητες δύνανται δι' ἀποφάσεως τῶν οἰκείων συμβουλίων των νὰ διατηροῦν κοινὴν ὑγειονομικὴν, τεχνικὴν ἢ γεωπονικὴν ὑπηρεσίαν, ὑπὸ ὠρισμένας προϋποθέσεις. Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου προάγεται τὸ πνεῦμα τῆς συνεργασίας καὶ ἐξοικονομοῦνται ἄνθρωποι, τεχνικά μέσα καὶ ὑλικόν, ἐκεῖ ὅπου δὲν θὰ ἐξήρχοντο χωρὶς τὴν συνεργασίαν αὐτήν.

Ὁ νέος Δημοτικὸς καὶ Κοινοτικὸς Κώδιξ καθώρισεν ὅτι ὁ μὲν δήμος διοικεῖται ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, τῆς δημοτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ δημάρχου, ἡ δὲ κοινότης ὑπὸ τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου. Τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον—κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Κώδικος—ἀποτελεῖται ἐξ 9 μελῶν εἰς δήμους πληθυσμοῦ μέχρι 4.000 κατοίκων, 11 ἀπὸ 4.001-7.000, 15 ἀπὸ 7.001-20.000, 19 ἀπὸ 20.001-30.000, 25 ἀπὸ 30.001-100.000 καὶ 31 ἀπὸ 100.001 καὶ ἄνω. Οὕτω τὸ δημοτικὸν συμβούλιον εἰς τὰς Ἀθήνας, Πειραιᾶ καὶ Θεσσαλονικὴν θ' ἀποτελεῖται ἐκ 31 μελῶν. Ἡ Δημορχικὴ Ἐπιτροπὴ θ' ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ δημάρχου, ὡς προέδρου, καὶ δύο μὲν μελῶν ἐπὶ συμβουλίων μέχρι 19 μελῶν, τεισάρων δὲ ἐπὶ πολυμελεστέρων. Ἡ διάταξις ὅτι ἡ Δημορχικὴ Ἐπιτροπὴ θὰ προεδρεύεται ὑπὸ τοῦ δημάρχου εἶναι νέα, ἐν συνδυασμῶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλας διατάξεις παρεχούσας ἀρμοδιότητος καὶ δικαιώματα εἰς τὸν δήμαρχον, σκοπεῖται ἡ ἰσχυροποίησις τῆς θέσεώς του ὡς ἐπικεφαλῆς τοῦ Δήμου καὶ ἡ αὔξησις τοῦ γοήτρου του. Τὸ Κοινοτικὸν Συμβούλιον ἀποτελεῖται ἀπὸ 5-15 μέλη, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Κοινότητος.

2. Μία ἐκ τῶν σημαντικωτέρων διατάξεων τοῦ νέου Δημοτικοῦ καὶ Κοινοτικοῦ

Κώδικος είναι ή καθορίζουσα τὰς ἀρμοδιότητας τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων. Εἰς τὸν Κώδικα περιελήφθησαν λεπτομερῶς καὶ σαφῶς αἱ ἀρμοδιότητες αὐταί, ὥστε ν' ἀποφεύγεται τοῦ λοιποῦ ἡ ὑφισταμένη ἀοριστία περὶ τὴν ἔκτασιν τῆς ἀρμοδιότητος αὐτῶν καὶ ν' ἀποκλείεται ἡ παρέμβασις κρατικῶν ἢ ἐτέρων ἀρχῶν εἰς θέματα ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος τῶν ὀργανισμῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως. Οὕτω ἐξασφαλίζεται ἡ πλήρης αὐτῶν αὐτοτέλεια κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν τοπικῶν ὑποθέσεων. (Βλ. Εἰσηγητικὴν Ἐκθεσιν τοῦ κ. Ἐπιπροέδρου τῶν Ἐσωτερικῶν, σελ. 5-6, ἐνθ. ἀνωτ. ὑπόσημ. 2). Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξαιρεῖται τῆς διὰ Βασιλικῶν Διαταγμάτων ἐγκρίσεως σημαντικῶς ἀριθμὸς περιπτώσεων, αἱ ὁποῖαι ἐφ' ἑξῆς θὰ ἐγκρίνονται δι' ἀποφάσεως τοῦ Νομάρχου ἢ τοῦ Ἐπιπροέδρου τῶν Ἐσωτερικῶν. Προσέτι εἰς πολλὰ θέματα ἀρμοδιότητες τοῦ Ἐπιπροέδρου μεταβιβάσθησαν εἰς τοὺς Νομάρχας καὶ εἰς ἄλλα οἱ δῆμοι καὶ αἱ κοινότητες θὰ ἐνεργοῦν χωρὶς τὸν προληπτικὸν ἔλεγχον τοῦ Νομάρχου, πρᾶγμα ποῦ ἐπέφερε πολλὰς καθυστερήσεις. Καθιερώθη τὸ σύστημα τῆς ἐκ τῶν ὑστέρων ἀκυρώσεως πράξεων τοῦ Δημοτικοῦ ἢ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου, ἐφ' ὅσον ἀντίκεινται εἰς τὸν νόμον, ἀντὶ τῶν τόσον ὀχληρῶν προελέγχων καὶ τῆς τυπικωτέρας τῶν πράξεως. Ἡ ἀκυρότης θ' ἀπαγγέλλεται ὑπὸ τοῦ Νομάρχου αὐτεπαγγέλτως ἐντὸς 10 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς πράξεως. Εἰς τὰς περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου, ἀπαιτεῖται ἐγκρίσις, ἀπόφασις ἢ γνώμη ὑπουργείου ἢ ὑπηρεσίας ἐπὶ θεμάτων ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, ἢ πρᾶξις αὕτη ἐκδίδεται ἐντὸς διμήνου τὸ ἀργότερον ἀπὸ τῆς παραλαβῆς τῶν ἀπαιτουμένων στοιχείων. Παρερχομένης ὁμως ἀπράκτου τῆς προθεσμίας ταύτης, ἡ ἀπόφασις τοῦ δήμου ἢ τῆς κοινότητος λαμβάνεται ἢ ἡ ληφθεῖσα ἐκτελεῖται καὶ ἄνευ τῆς ἀνωτέρω πράξεως. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἀποκλείεται ἡ ἐξ ἀβελτηρίας ἢ ἀμελείας τῶν διαφόρων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν ἀποτελματώσεως τοῦ ἔργου τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως.

3. Μιὰ ἐκ τῶν σημαντικωτέρων διατάξεων τοῦ νέου Κώδικος εἶναι ἡ ἐπαναφορά τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀμέσου ἐκλογῆς τῶν Δημάρχων. Ὡς γνωστόν, κατὰ τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς τῆς 15ης Ἀπριλίου τοῦ 1951 ἴσχυεν ὁ θεσμὸς τῆς ἐμμέσου ἐκλογῆς, ἥτοι τῆς ἐκλογῆς τοῦ ὑπὸ δημαρχαιρεσιακοῦ σώματος ἐκ τῶν τακτικῶν καὶ ἀναπληρωματικῶν συμβούλων, μεταξὺ τῶν τακτικῶν τοιούτων. Οὕτω οἱ ἐκλογεῖς ἐψήφισον μόνον δημοτικούς συμβούλους, ἔργον δὲ τούτων ἦτο νὰ ἐκλέξουν μεταξὺ τῶν τῶν Δημάρχων. Ἐκρίθη ὁμως ὅτι τὸ σύστημα τῆς ἀμέσου ἐκλογῆς ἦτο προτιμητέον, διότι ἔδιδε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς δημότας νὰ ψηφίσουν ἀπ' ἐνθεῖας τοὺς κατὰ τὴν κρίσιν τῶν καταλληλοτέρους διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Δημάρχου, παρῆιξε δὲ εἰς τὸν τελευταῖον μεγαλύτερον κύρος καὶ γόητρον καὶ ἔναντι τῶν δημοτικῶν συμβούλων καὶ ἔναντι τῶν ψηφοφόρων.

Διὰ τῶν διατάξεων τοῦ Κώδικος καθιεροῦνται ὅτι ὁ Δήμαρχος καὶ οἱ δημοτικοὶ καὶ κοινοτικοὶ σύμβουλοι ἐκλέγονται κατὰ τετραετίαν, ἡ ἐκλογή δὲ ἐνεργεῖται κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος τὴν πρώτην Κυριακὴν μετὰ τὴν 10ην Ὀκτωβρίου. Ἡ ἐγκατάστασις τῶν ἐκλεγομένων ἀρχῶν θὰ γίνεται τὴν 1ην Ἰανουαρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους. Καὶ ὠρίσθη μὲν ὅτι αἱ προσεχεῖς ἐκλογαὶ θὰ γίνων κατ' ἅπασαν τὴν χώραν τὴν 17ην Ὀκτωβρίου 1954 καὶ ἡ ἐγκατάστασις τῶν ἀρχῶν τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1955, ἐκρίθη ὁμως ἀργότερον ὅτι θὰ ἔδει ν' ἀναβληθῶν διὰ νόμου διὰ τὴν 21ην Νοεμβρίου —καὶ ἀντιστοίχως ἡ ἐγκατάστασις τῶν ἀρχῶν διὰ τὴν 1ην Φεβρουαρίου 1955,—διὰ νὰ μὴ περισπαυθῆ ἡ προσοχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐκ τοῦ Κυπριακοῦ ζήτηματος, τὸ ὁποῖον θὰ συζητητῆται κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Ο.Η.Ε.

Ὁ Δήμαρχος, οἱ δημοτικοὶ καὶ κοινοτικοὶ σύμβουλοι ἐκτίθενται εἰς ψηφοφορίαν εἰς συνδυασμούς, ἀποκλειομένων τῶν μεμονωμένων ὑποψηφιστῶν. Ἐκαστος συνδυασμὸς περιλαμβάνει εἰς μὲν τοὺς Δήμους ἓνα ὑποψήφιον Δήμαρχον καὶ ὑποψηφίους συμβούλους, εἰς δὲ τὰς Κοινότητας ὑποψηφίους συμβούλους. Ὁ ἀριθμὸς τῶν

ἀποτελούντων τὸν συνδυασμὸν ὑποψηφίων εἶναι ἴσος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐδρῶν ἐκάστου Δήμου ἢ Κοινότητος, ἠϋξημένος κατὰ τὸ ἥμισυ. Οὕτω παρέχεται ἡ εὐχέρεια εἰς τοὺς δημότας, διὰ τοῦ συστήματος τῶν σταυρῶν προτιμήσεως, νὰ ἐκλέγουν τοὺς κατὰ τὴν κρίσιν των καταλληλοτέρους.

Τέλος μία νέα διάταξις εἰς τὸν Δημοτικὸν Κώδικα, ἐνδεικτικῆ τῶν σκέψεων αἱ ὁποῖαι ἐπρυτάνευσαν διὰ τὴν βιωσιμότητα τῶν Κοινοτήτων, εἶναι ὅτι αἱ Κοινότητες ὑποχρεοῦνται νὰ ἔχουν ἴδιον κατάστημα πρὸς στέγασιν τῶν ὑπηρεσιῶν των, ὡς ἐπίσης καὶ ἴδιον ὑπάλληλον, ὡς γραμματέα, πρᾶγμα ποῦ δὲν συνέβαινε πάντοτε μέχρι τοῦδε.

★

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐκθέσεως ὠρισμένω χαρακτηριστικῶν διατάξεων τοῦ νέου Δημοτικοῦ καὶ Κοινοτικοῦ Κώδικος, καθίσταται φανερὰ ἡ σημασία του διὰ τὴν Τοπικὴν Αὐτοδιοίκησιν. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀνωτέρω διατάξεων, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν μικρὸν μόνον ποσοστὸν τῶν θεμάτων μετὰ τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται, ὁ Κώδιξ περιέχει διατάξεις περὶ ὀρίων Δήμων καὶ Κοινοτήτων, περὶ δημοτῶν καὶ τῆς ἀποκτήσεως τῆς δημοτικότητος, περὶ Γενικοῦ Μητροῦ Δήμοτων, περὶ Ἐκλογῶν καὶ Ἐκλογίμων, περὶ τῆς ψηφοφορίας, περὶ καταρτίσεως συνδυασμῶν, περὶ ἐκδικάσεως τῶν ἐκλογῶν, περὶ διοικήσεως τῶν δήμων καὶ τῶν κοινοτήτων, περὶ τῶν εὐθυνῶν τῶν ὀργάνων τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, περὶ δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἰδρυμάτων καὶ νομικῶν προσώπων, περὶ οικονομικῆς διαχειρίσεως τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων, περὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, περὶ καταρτίσεως κτηματολογίου, περὶ ἐκτελέσεως ἔργων καὶ προμηθειῶν καὶ περὶ δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ὁ Κώδιξ ἐκάλυπεν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς τὰ νομοθετικὰ κενὰ τῆς μέχρι τοῦδε νομοθεσίας καὶ ἔδωσε λύσεις τὰς ὁποίας ὑπήγόρευσε ἡ σύγχρονος πείρα καὶ αἱ ἐξελιχθεῖσαι κοινωνικαὶ συνθήκαι. Οὕτω τὸ τόσο βασικῆς σημασίας νομοθέτημα τοῦτο ἐψηφίσθη ὁμοφώνῳ ἐγκρίσει τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας καὶ μετὰ τὰς εὐχὰς

ὅλων ὅπως ἐκπληρώσῃ τὴν ὑψηλὴν του ἀποστολὴν.

Ἦδη ἡ Τοπικὴ Αὐτοδιοίκησις διαθέτει ἓνα ἄριον νομοθετικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον θὰ τὴν βοηθήσῃ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν πρόοδόν της. Καὶ εἶναι τοῦτο, ἐν μέσῳ τοῦ νομοθετικοῦ χάους καὶ τῆς συγχύσεως ποῦ ἐπεκράτει, ἓνα θετικὸν κέρδος. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ θεωρηθῆ ὅτι ἡ ὑπαρξις τοῦ Κώδικος ἀποτελεῖ πανάκειαν διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως. Διότι, πέραν τῆς καλῆς νομοθεσίας, τῆς τεχνικῆς καὶ τῶν ὑλικῶν μέσων, χρειάζονται οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι θὰ ἐφαρμόσουν τοὺς νόμους καὶ θὰ δώσουν πνοὴν εἰς τοὺς θεσμούς. Αὐτοὶ θὰ διαχειρισθῶν τὰ ὑλικά μέσα καὶ τὴν τεχνικὴν, ἀπὸ αὐτοὺς θὰ ἐξαρτηθῆ ἡ καλὴ ἐφαρμογὴ τοῦ Κώδικος καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ θεσμοῦ. Διότι, πέραν τῶν ὠραίων θεσμῶν, τῶν καλῶν νόμων καὶ τῆς τεχνικῆς, ζωοποιὸς δύναμις εἶναι ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὰ ὑψηλὰ ἰδανικά, μετὰ τὴν πίστιν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς συνεργασίας καὶ μετὰ τὸν γενικώτερον πνευματικὸν προσανατολισμὸν, ποῦ θὰ τοῦ ἐπιτρέψῃ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰ ζητήματα μετὰ ἐνθουσιασμὸν ἀλλὰ καὶ ρεαλισμὸν, μετὰ ἀγάπην καὶ ἐπιείκειαν ἀλλὰ καὶ ἀυστηρότητα καὶ ἀκεραιότητα⁽⁶⁾. Τοιοῦτοι ἄνθρωποι πρέπει νὰ εἶναι οἱ Δήμαρχοι, οἱ Πρόεδροι τῶν Κοινοτήτων, οἱ δημοτικοὶ καὶ κοινοτικοὶ σύμβουλοι, οἱ δημοτικοὶ καὶ κοινοτικοὶ ὑπάλληλοι. Ἀκόμη τοιοῦτοι ἄνθρωποι πρέπει νὰ εἶναι οἱ ἐποπτεύοντες τὴν λειτουργίαν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως Νομάρχαι, Γενικοὶ Διοικηταὶ καὶ κεντρικοὶ διοικητικοὶ ὑπάλληλοι. Ἀκόμη ἀπὸ τὰς ἀρχὰς αὐτὰς πρέπει νὰ ἐμφοροῦνται ὅλοι οἱ δημόται, διότι τοπικὴ αὐτοδιοίκησις σημαίνει συνεργασίαν ὅλων διὰ τὴν κοινὴν καὶ τὴν ἀτομικὴν πρόοδον. Ὅταν τὸ πνεῦμα αὐτὸ προτανεύσῃ, τότε ὄχι μόνον ἡ Τοπικὴ Αὐτοδιοίκησις θ' ἀνδρωθῆ καὶ θὰ προκόψῃ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅλον πολιτικὸν ἐπίπεδον τῆς χώρας μας θ' ἀνέλθῃ, ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ὑψηλῆς πνευματικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἑλλάδος.

Δ. Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

(6) Πρβλ. Δ. Α. Χριστοφίδη, προμηθεῖν ἄρθρον εἰς «Ἀκτίνας» 1954, σελ. 260 καὶ τὰς ἐν ὑποσημείωσει 9 τοῦ ἴδιου ἄρθρου παραπομπὰς εἰς τὰς «Ἀκτίνας».

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ (*)

ΕΦΗΒΕΙΑ

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΔΙΑ ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΟΣ

Ἀναποφάσιτος καὶ διστακτικὴ, ἀνυπόμονος καὶ θαρραλέα, γεμάτη ἀντιφάσεις, περιέργειαν, ὄνειρα καὶ προσδοκίας στέκει ἡ μικρὴ κοπελίτσα, κοριτσάκι ἀκόμη, ἐμπρὸς εἰς τὰ μονοπάτια ποῦ ξανοίγονται εἰς τὴν καινούργιαν τῆς προοπτικὴν. Τί θὰ τῆς φέρῃ ἡ αὔριον; Τί θὰ συναντήσῃ καθὼς βγαίνει ἀπὸ τὴν συνηθισμένην τάξιν τοῦ παιδικοῦ τῆς βασιλείου; Ποῖα νέα προβλήματα θὰ δημιουργήσῃ ἡ κοσμογονία ποῦ αἰσθάνεται νὰ ἐπέρχεται εἰς τὴν ὅλην τῆς ὑπόστασιν;

Ἡ αὔριον! Ἡ αὔριανὴ ζωὴ, ποῦ, διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς, θὰ πρόετι νὰ τὴν ὁραματισθῇ ὡς κάτι τὸ ὠραῖον καὶ τὸ βαθύ· κάτι ποῦ θὰ ζητήσῃ τὴν συμβολὴν ὄλων τῶν θαυμαστῶν δυνάμεων ποῦ τώρα ἀρχίζουν νὰ βλαστάνουν καὶ νὰ ὠριμάζουν εἰς αὐτήν! Ὅποιαν μορφὴν καὶ ἂν λάβῃ ἡ ζωὴ τῆς, τὸ ἔργον τῆς πάντοτε θὰ εἶναι ἓνα ἔργον ἀγάπης. Ἄς εἶναι βεβαία δι' αὐτό. Διότι εἰς αὐτὴν καὶ τὰς ὁμοφύλους τῆς ἀνήκει ὁ κλήρος, τὸ προνόμιον, νὰ ἀποτελοῦν διὰ τῆς ἀγάπης, τὰς ἐμψυχωτρίας τῆς ζωῆς. Ὅπως καὶ ἂν ἔλθουν τὰ πράγματα, ὅλα, εἰς αὐτήν, εἶναι διατεταγμένα διὰ τὴν προσφορὰν καὶ τὴν ἀνθησίν τῆς ὑπάρξεως τῆς ὀλοκλήρου μέσα εἰς τὴν ἀγάπην. Εἴτε μέσα εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἴτε ποικιλοτρόπως μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν, ἡ εὐτυχία τῆς θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τὸ μέτρον καθ'

ὃ ἡ μητρότης—διὰ τὴν ὅποιαν ὀλοκλήρος ἡ ὑπόστασις τῆς σήμερον τὴν προετοιμάζει—τὸ μητρικόν τῆς ἰδίως φίλτρον, θὰ ἐκδηλωθῇ καὶ θὰ λειτουργῇ πρὸς ὄφελος τοῦ πλησίον τῆς. Ἀδιάφορον ἔαν ἀποκτήσῃ ἰδικὰ τῆς τέκνα, ἢ ὄχι. Ἡ μητρότης θὰ προσδιορίσῃ τὴν κοινωνικὴν τῆς αὔριανὴν ἀποστολήν. Σωματικὴν ἢ πνευματικὴν διακομίαν, ποῦ ἡ ἐπίδρασις τῆς θὰ ἔχῃ ἀντίκτυπον μέσα εἰς τὸ περιβάλλον τῆς, καὶ ποῦ θὰ τὴν καθιστᾷ ὑπεύθυνον ἀπέναντι τῆς οἰκογενείας τῆς, τῆς πατρίδος τῆς, τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ ἐπιτέλεισις τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς δὲν θὰ ἦτο ἐφικτὴ μὲ τὸν ψυχοσωματικὸν ὁργανισμόν ποῦ ἡ παιδοῦλα διαθέτει σήμερον. Ὅλη ἡ φύσις τῆς πρέπει νὰ μεταμορφωθῇ βαθύτατα διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ φέρῃ τὴν ἀποστολήν αὐτὴν εἰς πέρας⁽¹⁾.

Ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὰ συμπτώματα τῆς προεφηβείας, ὅλος ὁ ψυχοσωματικὸς ὁργανισμὸς τοῦ κοριτσοῦ προχωρεῖ ἀπὸ τὰ 11-14 περίπου χρόνια—ἀλλὰ μὲ αὐξομειώσεις τοῦ ὄριον αὐτοῦ ἀναλόγως τοῦ κλίματος καὶ τῶν συνθηκῶν ζωῆς, αὐξομειώσεις ποῦ δὲν ὑπάγονται εἰς ἀπολύτους κανόνας—πρὸς τὴν ἀπαραίτητον ὠριμότητα. Διὰ νὰ τὴν φθάσῃ ὀφείλει νὰ διανύσῃ τὴν καμτὴν τῆς ἐφηβείας.

Κατὰ τὸν Bierent ἡ ἐφηβεία διανύει τρία στάδια:

1. Τὸ «προειδοποιητικόν», ποῦ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν γνωρισμάτων τοῦ φύλου, τὴν περισσότερον γυναικεῖαν ἔκφρασιν, τὴν μόλις

(*) Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀποτελεῖ τμήμα τοῦ ἔργου: «Ἀπὸ τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα τοῦ κοριτσοῦ, Α' Ἐφηβεία», τὸ ὁποῖον θὰ κυκλοφορήσῃ προσεχῶς εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς.

(1) Πρὸβ. καὶ ἔκδοσιν τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς: «Ἡ γυναίκα καὶ ὁ ψυχικὸς τῆς κόσμος», Ἀθήναι 1954.

γεννωμένην ἀνάγκην νὰ φέρεται ἡ κοπελλίτσα ὡς «δεσποινίς»⁽²⁾.

2. Τὸ στάδιον τῆς ἐγκαθιδρύσεως, διὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ μηνιαίου κύκλου καὶ ὄλων τῶν φαινομένων πού τὸν συνοδεύουν. Βεβαίως ὁ καταμήνιος αὐτὸς κύκλος, ἡ ἐμμηνόρροια, εἶναι ἡ κυριώτερα ἔνδειξις τῆς γυναικείας γενετησίας ὠριμάσεως καὶ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα τῆς εἰσόδου εἰς τὴν ἐφηβείαν. Ὁ καταμήνιος αὐτὸς κύκλος θὰ ἀπασχολήσῃ πλέον τὴν νέαν ὡς μία βιολογικὴ ἐκδήλωσις, συνδεδεμένη καὶ μὲ τὴν ψυχικὴν σφαιρὰν, μέχρι τῆς ὠριμοῦ ἡλικίας, ὅποτε θὰ γίνῃ ἡ διακοπή. Τόσον κατὰ τὴν ἐμφάνισιν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν διακοπὴν, θὰ πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ μὲ λεπτότητα καὶ ἀλήθειαν εἰς τὴν γυναῖκα, ὥστε καὶ ὀρθῶς νὰ ἀντιμετωπισθῇ καὶ νὰ ἀποφευχθοῦν ἀνώμαλοι καὶ ἀνεπιθύμητοι ψυχοσωματικαὶ ἀντιδράσεις. Ἡ ἀπλῆ, φυσικὴ καὶ ὑγιεινὴ ἀντιμετώπισις ἀπὸ τοὺς φωτισμένους μεγαλυτέρους θὰ ἀποτελέσῃ διὰ τὴν ἔφηβον ἓνα πολὺτιμον βοήθημα εἰς μίαν λεπτὴν καὶ ἄξιαν παντὸς σεβασμοῦ στιγμὴν τῆς ζωῆς τῆς. Ὁ σεβασμὸς αὐτὸς πρὸς ἓνα σπουδαῖον βιοψυχικὸν γεγονός τοῦ γυναικείου ὄργανισμοῦ εἶναι ἡ ἀ π α ρ χ ἡ π ἄ σ η ς δ ι α φ ω τ ῖ σ ε ω ς καὶ ἀ ν τ ι μ ε τ ω π ῖ σ ε ω ς τοῦ σχετικοῦ θέματος. Ὅλοι οἱ ἰατροί—καὶ μάλιστα οἱ ψυχίατροι καὶ οἱ γυναικολόγοι—συμφωνοῦν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ σεβασμοῦ τούτου ἀκριβῶς διὰ λόγους ὑγείας καὶ ὁμαλῆς περαιτέρω ἐξελίξεως τοῦ γυναικείου ὄργανισμοῦ.

Χαρακτηριστικῶς ὁ E. Schaetzing⁽³⁾ ἀναφέρει ὅτι ἡ ἐμμηνόρροια θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ αἵματηρόν ὄχημα, μὲ τὸ ὅποιο ἡ γυναῖκα προσπαθεῖ νὰ φθάσῃ τὸ χαμένο παιδί· ἡ δὲ Karen Horney⁽⁴⁾ θεωρεῖ τὸν καταμήνιον κύκλον ὡς ἓνα βασικὸν ἔργον τῆς φύσεως, κατὰ τὸ ὅποιον πραγματοποιῆται μία λογικὴ καὶ συναισθηματικὴ φάσις τοῦ μητρικοῦ βίου τῆς γυναικός.

(2) J. Viollet, Pauline le Cormier: «Conscience de la féminité», Paris 1954.

(3) Eberhard Schaetzing: «Die verstandene Frau», München 1952.

(4) Karen Horney: «Neurosis and Human Growth», New York 1950.

3. Τὸ «συνεχόμενον» στάδιον διὰ τῆς ἐπανακάμψεως εἰς τὴν γαλήνην τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ διὰ μιᾶς νέας καταστάσεως λειτουργικῆς ἰσορροπίας.

Ἐπὶ μίαν πάλιν ἔσομιν, παρατηρήθη ὅτι συνήθως τρεῖς παράγοντες συντείνουν εἰς τὸ γεγονός τῆς ἐφηβείας τῆς νέας⁽⁵⁾.

1. Ὁ βιολογικὸς παράγων, ὁ ὁποῖος ἐκδηλοῦται μὲ τὸν περιοδικὸν κύκλον.

2. Ὁ ψυχολογικὸς, ὁ τῆς συνόλης τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς ἐμφανίσεως ἰδιαιτέρων ψυχολογικῶν προβλημάτων πού μέχρι τοῦδε δὲν ὑπῆρχον. Καὶ τέλος:

3. Ὁ παράγων ὁ κοινωνικὸς κατὰ τὸν ὁποῖον σχηματίζονται κοινωνικὰ βιώματα ἰδιαιτέρας χροιάς.

Χωρὶς τὴν σύνθεσιν τῶν παραγόντων αὐτῶν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἐφηβικὴν κρίσιν. Διότι ἡ ἐφηβικὴ κατάστασις δὲν ἐξαντλεῖται βεβαίως μὲ τὰ βιολογικὰ φαινόμενα καὶ τὸν κύκλον, πού δὲν ἀποτελοῦν παρὰ ἀπλᾶς ἐκδηλώσεις ἑνὸς ὠριμάζοντος ὄργανισμοῦ διὰ τὴν εἰσόδον εἰς ἓνα νέον κύκλον ζωῆς. Ἡ κρίσις τῆς ἐφηβείας μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐκδήλων πλέον βιολογικῶν χαρακτηριστικῶν τῆς σωματικῆς ὠριμότητος ἔχει ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν εἰς τὸν ἀνθρώπινον ὄργανισμὸν νὰ ἀνοίξῃ τὸν δρόμον πρὸς τὴν ψυχοδιανοητικὴν ὠριμότητα. Νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ ἀντιληφθῇ βιώματα ἢ νεαρὰ κόρη τὰ ὅποια ὀδηγοῦν εἰς ἓνα ἐποικοδομητικὸν Processus τῆς ἰδίας τῆς ζωῆς. Ἐξ ἄλλου ἡ φυσιοκρατικὴ ἀντίληψις περὶ ἀπλῶν, τάχα, βιολογικῶν συντελεστῶν μὲ τὴν κυριαρχίαν τῶν ἐνστικτωδῶν ζωνῶν θὰ ὀδήγει εἰς μίαν ἀντιφυσικὴν, ἀντικοινωνικὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐνστικτοῦ καὶ θὰ ἐκλείνε κάθε θύραν ἐλευθέρως ἐξελίξεως καὶ καταλλήλου ἀγωγῆς διὰ τὴν ἔφηβον. Τοῦτο εἶναι τὸ μέγα δίδαγμα τῆς συγχρόνου ἀνθρωπολογίας. (Häberlin, du Noüy, V. Weizsäcker).

ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

Ψυχίατρος

(5) Eberhard Schaetzing: ἐνθ' ἄνωτ. σ. 33.

ΠΟΣΗ ΕΙΝΑΙ Η ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ ;

Α'. Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ

Όταν μέσα από την διαρκή ροήν τών γεγονότων και την αδιάκοπον έναλλαγήν τών φυσικών φαινομένων ριψώμεν ένα βλέμμα πρὸς τοὺς μακρυνούς κόσμους τών ἀστέρων, οἱ ὅποιοι σιωπηλοὶ στέλλουν ἀδιάκοπα τὸ ἤρεμον φῶς των ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, μᾶς ἔρχεται ἀμέσως εἰς τὸν νοῦν ἡ ἔννοια τοῦ σταθεροῦ καὶ ἀμεταβλήτου, ἡ ἔννοια τοῦ αἰωνίου. Χιλιάδες, ἑκατομμύρια ἔτη, ἀπὸ τότε πού δὲν εἶχεν ἀρχίσει ἀκόμη ἡ ἱστορία τών ἀνθρώπων, πρὶν ἀκόμη ἐμφανισθῆ ἡ ζωὴ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, τὰ ἑκατομμύρια τών ἀστέρων λάμπουν συνεχῶς, μὲ τὴν ἰδίαν σταθερὰν περίπου λάμπωσιν, μὲ τὴν ἰδίαν σχεδὸν πάντοτε ἔντασιν.

Καὶ ὅμως οἱ ἀστέρες δὲν εἶναι αἰώνιοι. Ὅσον ἀργὰ καὶ ἂν σβύνουν καὶ ἐξαντλοῦνται, θὰ ἔλθῃ μία ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ σβύσουν. Καὶ ὑπῆρξε μία ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν οὔτε ἡ γῆ, οὔτε κανεὶς ἀπὸ τοὺς πολυαρίθμους ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, τοὺς ὁποίους βλέπομεν σήμερον, δὲν ὑπῆρχε. Τὸ Σύμπαν δὲν εἶναι αἰώνιον. Ἔχει μίαν ἱστορίαν, καὶ ἡ ἱστορία του αὐτὴ δὲν ἐπαναλαμβάνεται. Ξεκινᾷ ἀπὸ μίαν ἀρχήν, τὴν «δημιουργίαν», καὶ προχωρεῖ πρὸς ἓνα τέλος, πρὸς τὸν λεγόμενον «θερμικὸν θάνατον».

Εἶναι πάρα πολλὰ τὰ φαινόμενα τὰ ὁποῖα μᾶς πείθουν ὅτι τὸ Σύμπαν δὲν εἶναι στατικόν, ἀλλ' ἐξελίσσεται κατὰ μίαν ὀρισμένην διεύθυνσιν καὶ φοράν. Εἶναι τὰ λεγόμενα «μὴ ἀντιστρέπτα» φαινόμενα, τὰ ὁποῖα ἐξελίσσονται πρὸς ὀρισμένην πάντοτε κατεύθυνσιν καὶ δὲν ἀντισταθμίζονται ἀπὸ ἄλλα φαινόμενα ἀντιθέτου φορᾶς, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπανεφέρουν τὸ Σύμπαν εἰς τὴν ἀρχικὴν του κατάστασιν⁽¹⁾. Ἄς λάβωμεν ὡς πα-

ράδειγμα τὸ τί συμβαίνει εἰς τὸν Ἥλιον καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας: Βλέπομεν ὅτι ὁ Ἥλιος «καίεται» καὶ ἄρα φθίνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἡ «καύσις» αὐτὴ βέβαια δὲν εἶναι συνειθισμένη καύσις, ἔνωσις δηλαδὴ ὀρισμένων στοιχείων μὲ τὸ ὀξυγόνον. Εἶναι τὴν ἴσην ἢ θερμοκρασίαν τοῦ Ἥλιου, ὥστε αἱ γνωσταὶ μᾶς χημικαὶ ἐνώσεις δὲν ἔμπορουν νᾶν νᾶ σχηματισθοῦν ἐκεῖ, ἀλλ' ἔχουν διαλυθῆ εἰς μεμονωμένα άτομα. Ἡ «καύσις» τοῦ Ἥλιου δὲν εἶναι μία χημικὴ ἀντίδρασις ἀλλὰ πυρηνικὴ. Μέσα εἰς τὴν τεραστίαν θερμοκρασίαν τών 20.000.000⁰ Κελσίου τοῦ κέντρου τοῦ Ἥλιου, τὸ ὕδρογόνον του λαμβάνει μέρος εἰς ὀρισμένας ἀντιδράσεις, αἱ ὁποῖαι τελικῶς τὸ μετατρέπουν εἰς τὸ ἀέριον ἥλιον. Ἡ μετατροπὴ αὐτὴ, ἡ ὁποία γίνεται μὲ καταλύτην τὸν ἀνθρακὰ διὰ τοῦ λεγομένου «κύκλου τοῦ ἀνθρακος» συνοδεύεται ἀπὸ τὴν ἐκλυσιν μιᾶς τεραστίας ποσότητος ἐνεργείας. Ὑπολογίζεται ὅτι εἰς τὸν Ἥλιον 564 περίπου ἑκατομμύρια τόννοι ὕδρογόνου ἀνὰ δευτερόλεπτον μετατρέπονται εἰς 560 ἑκατομμύρια τόννους ἥλιου καὶ κατὰ τὴν μετατροπὴν αὐτὴν 4.700.000 τόννοι ὕλης μεταβάλλονται εἰς ἐνέργειαν συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ Einstein περὶ ἰσοδυναμίας ὕλης καὶ ἐνεργείας. Οὕτως ἡ ἀνὰ δευτερόλεπτον ἐκλυομένη ἐνέργεια τοῦ Ἥλιου εἶναι περίπου 400.000.000.000.000.000.000.000 Kilowatt⁽²⁾.

(2) '16. Σ. Πλακίδου, Φυσικὴ Ἀστρονομία, μέρος Α', Ἀθήναι 1954, σ. 535. Russell-Dugan-Stewart: Astronomy, Boston 1938, σ. 534-591.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἐξίσωσιν $E=mc^2$ τοῦ Einstein, ἓν γραμμάριον μάζης ἀντιστοιχεῖ πρὸς 25.000.000 κιλοβατώρια. Θὰ ἔμπορούσε νᾶ θερμάνῃ μέχρι τῆξεως 20.000.000 τόννους βράχων καὶ νᾶ τοὺς μετατρέψῃ εἰς διάπυρον λάβαν θερμοκρασίας 2.500⁰ C. Ἡ δὲ ὀλικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἥλιου εἶναι τὴν ἴσην, ὥστε ἂν ὑπῆρχε μία στήλη πάγου μεταξὺ γῆς-Ἥλιου (150.000.000 Km), πάχους 2 μιλλίων, θὰ ἔλυωνε ἐντὸς 1 δευτερολέπτου.

(1) Ἐνα ἀπλοῦν παράδειγμα μὴ ἀντιστρέπτοῦ φαινομένου: Ἡ θέρμανσις ἐνὸς δοχείου ἐπάνω εἰς τὴν φωτιάν ἢ θερμότης μεταφέρεται πάντοτε ἀπὸ τὴν φωτιάν πρὸς τὸ δοχεῖον καὶ ὄχι ἀντιθέτως.

“Ολη αυτή η ενέργεια του Ήλιου διασκορπίζεται εις τὸ διάστημα. Ἡ γῆ ὀλόκληρος λαμβάνει μόλις τὸ 1: 2.000.000.000 τῆς ἐνεργείας τοῦ Ήλιου. Ἀναλόγως μικρὰ ποσὰ λαμβάνουν καὶ οἱ λοιποὶ πλανῆται. Τὸ ὑπόλοιπον μέγιστον τμῆμα τῆς ἡλιακῆς ἐνεργείας πηγαίνει ἐντελῶς ἄχρηστον. Καὶ τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ ἄλλους τοὺς ἄλλους ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ. “Ολοι οἱ ἀστέρες ἐξαντλοῦν ἀδιάκοπα καὶ εἰς τεραστίας ποσότητας τὰ ἀποθέματα τοῦ ὕδρογόνου καὶ τῆς ἐνεργείας των. Βεβαίως δὲν πρόκειται νὰ σβύσουν πολὺ σύντομα. Μετ’ ὀλίγας ὅμως δεκάδας δισεκατομμυρίων ἐτῶν, οὔτε ὁ Ἡλιος, οὔτε οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους γνωστούς ἀστέρας θὰ ὑπάρχουν εἰς τὸν οὐρανόν.

Εὐρισκόμεθα ἐδῶ ἐνώπιον ἐνὸς τεραστίου φαινομένου ἐξελιξέως μὴ ἀντιστρεπτῆς. Κανεὶς μηχανισμὸς δὲν εἶναι γνωστός, ὁ ὁποῖος ν’ ἀναπληρώη τὴν συνεχῆ καὶ τεραστίαν αὐτὴν κατανώσιν τῶν ἀποθεμάτων τοῦ ὕδρογόνου τῶν ἀστέρων. Ἐπίσης δὲν ὑπάρχει κανεὶς τρόπος νὰ συγκεντρωθῆ πάλιν ἢ διασκορπισθεῖσα εἰς τὸ ἀχανὲς διάστημα ἐνέργεια τῶν ἀστέρων, διὰ νὰ δημιουργήσῃ νέους ἀστέρας κ.ο.κ. Τὸ πρῶγμα καθίσταται ἀκόμη περισσότερον ἀδύνατον, ἂν ληφθῆ ὑπ’ ὄψιν ὅτι ὁ ἄχωρος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαχύνεται ἡ ἀκτινοβολία τῶν ἀστέρων, διαστέλλεται καὶ αὐξάνει συνεχῶς καὶ ἄρα ἀποκλείεται ἡ δυνατότης νὰ «γεμίση» κάποτε ὁ ἄχωρος ἀπὸ ἀκτινοβολίαν (ὁπότε ἴσως ἦτο δυνατόν αὐτὴ νὰ δημιουργήσῃ πάλιν συμπυκνώσεις ὕλης). “Ωστε εἶναι γεγονός ὅτι ἡ ἐξέλιξις τῶν ἀστέρων εἶναι ἓνα τεράστιον, παγκοσμίον κλίμακος φαινόμενον, μὴ ἀντιστρεπτόν. Ἄλλὰ δὲν εἶναι μοναδικόν τὸ φαινόμενον αὐτό.

Ἄς ἀναφέρωμεν ἀκόμη δύο παραδείγματα φαινομένων μὴ ἀντιστρεπτῶν παγκοσμίων κλίμακος. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ διάσπαισις

τῶν ραδιενεργῶν στοιχείων. Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ ράδιον καὶ ὠρισμένα ἄλλα στοιχεία διασπῶνται καὶ ἐξαντλοῦνται συνεχῶς. Τὸ ράδιον μάλιστα διασπᾶται τόσον ταχέως (τὸ 1/2 τῶν ἀτόμων του ἀνὰ 1590 ἔτη) ὥστε θὰ εἶχεν ἐξαντληθῆ ἤδη ἐπὶ τῆς γῆς, ἂν δὲν ἐδημιουργεῖτο συνεχῶς νέον ράδιον ἀπὸ τὴν διάσπαισιν τοῦ οὐρανοῦ. Ἄλλὰ τὸ οὐράνιον ἀπὸ ποῦ προήλθε; Δὲν ὑπάρχει κανὲν ἄλλο στοιχεῖον τὸ ὁποῖον ν’ ἀναπληρώη τὰ ἐλλείμματά του. Ἄρα λοιπὸν ἡ ἐξάντησις τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ἀνεπανόρθωτος. Ἔπάρχει ἓνα εἶδος οὐρανοῦ (τὸ ἰσότοπον U^{235} ποὺ χρησιμοποιεῖται εἰς τὰς ἀτομικὰς βόμβας), τὸ ὁποῖον διασπᾶται σχετικῶς συντομώτερα ἀπὸ τὸ σύνηθες οὐράνιον, καὶ διὰ τοῦτο ἔχει σχεδὸν ἐξαντληθῆ εἰς τὴν φύσιν. Τὸ φαινόμενον λοιπὸν τῆς ραδιενεργείας εἶναι σαφῶς «μὴ ἀντιστρεπτόν».

Τὸ δεύτερον φαινόμενον ποὺ θὰ ἀναφέρωμεν εἶναι ἡ διαστολὴ τοῦ Σύμπαντος. Τὸ Σύμπαν τῶν γαλαξίων συνεχῶς διαστέλλεται. Ἡ ἀκτίς του αὐξάνει καὶ οἱ γαλαξίαι ἀπομακρύνονται διαρκῶς ἀπ’ ἀλλήλων μὲ τεραστίας ταχύτητας. “Ολοι αἱ ἐνδείξεις περὶ τῆς διαστολῆς τοῦ Σύμπαντος μᾶς πείθουν ὅτι αὐτὴ δὲν εἶναι ἀντιστρεπτή. Δὲν εἶναι δυνατὸν ν’ ἀντιστραφῆ ἡ διαστολὴ καὶ νὰ μετατραπῆ κάποτε εἰς συστολὴν. Καὶ τοῦτο διότι τὸ Σύμπαν καθ’ ὅλας τὰς ἐνδείξεις ἔχει ὑπερβῆ πρὸ πολλοῦ ἤδη τὸ κρίσιμον σημεῖον, ὅπου αἱ δυνάμεις τῆς παγκοσμίου ἐλξεως ἰσορροποῦν πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς διαστολῆς καὶ ἡ διαστολὴ του προχωρεῖ πλέον ἀδιάκοπα, χωρὶς ἐμπόδιον⁽³⁾.

“Ολα αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα φαινόμενα μὴ ἀντιστρεπτὰ παγκοσμίου ἐκτάσεως, μᾶς ἀναγκάζουν νὰ δεχθῶμεν ἓνα μὴ κυκλικόν, ἀλλ’ ἐξελισσόμενον Σύμπαν. Τὸ Σύμπαν ὡς σύνολον ἐξελισσεται πρὸς μίαν ὠρισμένην κατεύθυνσιν, ἡ ὁποία καθορίζεται ἀπὸ τὰ μὴ ἀντιστρεπτὰ φαινόμενά του.

Γνωρίζομεν τώρα ἀπὸ τὴν φυσικὴν, ὅτι

Λόγω τῆς ἀπωλείας τῆς ἐνεργείας-μάξης τοῦ Ήλιου, οὔτος καθίσταται συνεχῶς ἐλαφρότερος. Κάθε ἔτος χάνει περισσότερους ἀπὸ 100 τρισεκατομμύρια τόνους ἀπὸ τὸ βᾶρος του. Εἶναι ὅμως τόσον μεγάλος, ὥστε ἡ ἐλάττωσις αὐτῆ εἶναι ἐντελῶς ἀμελητέα(!) Εἰς 1 δισεκατομμύριον ἔτη μόλις χάνει τὸ 1/15000 περίπου τοῦ βάρους του.

(3) Ἰδ. P. Couderc: L’ expansion de l’ Univers, Paris, 1950, σ. 166. G. Gamow, The Creation of the Universe, N. York, 1952, σ. 140-142.

τά μη αντιστρεπτά φαινόμενα χαρακτηρίζονται από αύξηση της «έντροπίας»⁽⁴⁾ ή «πιθανότητας» ενός συστήματος. Με άλλους λόγους από την αύξηση της διαλύσεως και αποσυνθέσεώς του. 'Η φορά του Σύμπαντος λοιπόν είναι ή φορά της αυξανόμενης έντροπίας. Καμμία δὲ φυσική δύναμις δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχη, ἢ ὁποία νὰ ἠμπορῇ ν' ἀντιστρέψῃ τὴν φορὰν τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς. Αὐτὴ αὐτὴ ἢ κατεύθυνσις τοῦ χρόνου συνδέεται ἀναπόσπαστα πρὸς τὴν αὐξησην τῆς πιθανότητος ἢ έντροπίας τοῦ Σύμπαντος⁽⁵⁾. Ὡστε ἡ ἐξέλιξις τοῦ Σύμπαντος εἶναι γεγονός. Τὸ Σύμπαν προχωρεῖ καὶ θὰ προχωρῇ πάντοτε πρὸς τὴν ἰδίαν κατεύθυνσιν μέχρι τοῦ τέλους του.

Β'. Η ΕΝΟΤΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ

Μήπως ὅμως ὅλα αὐτὰ τὰ μη αντιστρεπτά φαινόμενα εἶναι τοπικῆς έντελῶς σημασίας, ἰσχύοντα μόνον εἰς τὸν γειτονικὸν μας κόσμον καὶ ὄχι εἰς τὸ Σύμπαν ὁλόκληρον; Μήπως εἰς ἄλλην περιοχὴν τοῦ Σύμπαντος ἰσχύουν ἄλλοι, έντελῶς διαφορετικοὶ νόμοι, οἱ ὁποῖοι ἀνατρέπουν τὴν φορὰν τῶν γεγονότων τῆς ἰδικῆς μας περιοχῆς καὶ ἀναγεννοῦν τὸ συνεχῶς φθειρόμενον Σύμπαν;

'Η έννοια ἐνὸς ἀναγεννωμένου, «κυκλικοῦ» Σύμπαντος ἦτο πάντοτε προσφιλῆς, ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς ὑλιστὰς κάθε ἐποχῆς καὶ ἀποχρώσεως. «Πολλοὶ ἄνθρωποι, λέγει ὁ Sir J. Jeans, αἰσθάνονται τὴν τελικὴν διάλυσιν τοῦ Σύμπαντος, τόσον δυσάρεστον ὅσον καὶ τὴν διάλυσιν τῆς προσωπικότητός των».

(4) Περὶ «έντροπίας» ἢ «ὑποβαθμίσεως τῆς ἐνεργείας» ἔχουν γράψῃ αἱ «Ἀκτίνες» εἰς τὰ ἄρθρα: Π. Τ. «Εἶναι ὁ χρόνος ἀπειρος;» «Ἀκτίνες» 1941, σ. 67. I. Ο. «Τὸ πρόβλημα τῆς προελεύσεως τῆς ζωῆς», «Ἀκτίνες» 1944, σελ. 161 κλπ.

(5) Ἴδ. π.χ. τὸ κλασσικὸν βιβλίον τοῦ Sir A. Eddington: The Nature of the Physical World, Cambridge, 1948. Ἐπίσης τὸ 4ον κεφάλαιον τοῦ βιβλίου τοῦ διασήμου γεωμανοῦ ἀστροφυσικοῦ C. F. von Weizsäcker, The History of Nature, Chicago, 1949.

Μερικαὶ ἀπὸ τὰς σκέψεις τοῦ Eddington ἐκτίθενται εἰς τὸ ἄρθρον «Εἶναι ὁ χρόνος ἀπειρος;» «Ἀκτίνες» 1941, σ. 64.

Ὅμως παρ' ὅλας τὰς ἐλπίδας ἢ τοὺς φόβους μας εἶναι γεγονός ὅτι ἔπειτα ἀπὸ μερικῆς δεκάδας δισεκατομμυρίων ἐτῶν ὁ Ἥλιος θὰ σῆσῃ (ἀφροῦ ένδεχομένως ὑποστῇ προηγουμένως μίαν τελευταίαν τεραστίαν ἀνάλαμπην), καὶ ἄρα καὶ ἡ γῆ μας θὰ νεκρωθῇ. Δὲν ὑπάρχει καμμία σοβαρὰ ἀμφιβολία μεταξὺ τῶν ἀστρονόμων περὶ αὐτοῦ. Τὸ πρόβλημα εἶναι ἂν τὸ φαινόμενον αὐτὸ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου περιλαμβάνῃ τὸ Σύμπαν ὁλόκληρον. Δὲν θὰ ἠμπορούσαμε νὰ φαντασθῶμεν ὅτι τὸ Σύμπαν ἀναγεννᾶται καὶ νέοι κόσμοι ἀστέρων δημιουργοῦνται εἰς τὰ βᾶθη τοῦ χώρου ἀπὸ τὴν νεκρὰν ἀκτινοβολίαν τῆς ἰδικῆς μας περιοχῆς, (ἀντιθέτως πρὸς τὸν νόμον τῆς έντροπίας), κόσμοι μὲ νέαν ζωὴν πού ἀντικαθιστοῦν τοὺς κόσμους ἐκείνους πού φθείρονται; Βεβαίως δὲν ἠμποροῦμεν a priori ν' ἀποκλείσωμεν μίαν τοιαύτην ὑποψιν. Ὅμως ἡ ἀποψις αὐτὴ μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα τῆς Ἀστρονομίας καταντᾷ ὁλονὲν καὶ περισσότερον ἀπίθανος.

Πράγματι, καθ' ὅσον αὐξάνει ἡ γνώσις μας περὶ τοῦ Σύμπαντος, τόσον αὐξάνουν καὶ αἱ ένδείξεις περὶ τῆς ένότητός του καὶ τῆς γενικῆς ἰσχύος τῶν φυσικῶν νόμων εἰς αὐτό. Εἰς παλαιότερους χρόνους ἐφαντάζοντο ὡς πολὺ πιθανὸν τὸ νὰ ἰσχύουν διαφορετικοὶ νόμοι εἰς κάθε ἀστέρα ἔξω τῆς γῆς. Ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι οἱ φυσικοὶ νόμοι, οἱ ὁποῖοι ἀνεκαλύφθησαν μέσα εἰς τὰ γήινα ἐργαστήρια, θὰ ἴσχυον ἀμετάβλητοι εἰς τοὺς ἀπεράντους κόσμους τοῦ Σύμπαντος; Καὶ ὅμως. Ὅταν ἀπεκαλύφθη ἡ γενικὴ ἰσχύς τοῦ νόμου τῆς παγκοσμίου ἔλξεως, μέχρι καὶ τῶν πλέον μακρυνῶν ζευγῶν ἀστέρων, καὶ κυρίως ὅταν ἡ φασματικὴ ἀνάλυσις τοῦ φωτός ἀστέρων ἀπεχόντων χιλιάδας καὶ ἑκατομμύρια ἔτη φωτός, μᾶς ἀπέδειξε ὅτι ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ μακρυνοὶ ἀστέρες ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὰ αὐτὰ ὑλικά στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα καὶ ἡ γῆ, καὶ μάλιστα ὅτι τὰ στοιχεῖα αὐτὰ διέπονται ὑπὸ τῶν ἰδίων νόμων τῆς ἀτομικῆς φυσικῆς, τότε πλέον ἡ ένότης τοῦ Σύμπαντος ἤρχισε νὰ θεωρῆται ὡς ἓνα βέβαιον γεγονός⁽⁶⁾. Ἐνα γεγονός πού μὲ

(6) Ἴδ. Σ. Πλακίδου: «Ἡ ένότης τῆς συ-

την πρόοδον τῆς ἐπιστήμης ἐπιβεβαιούται συνεχῶς καὶ περισσότερον. Καμμία ἐξ ἄλλου, σοβαρὰ ἐνδείξεις δὲν παρουσιάσθη ποτέ, ἢ ὅποια νὰ μᾶς δεικνύη ὅτι ἴσως νὰ ἰσχύουν κάπου ἄλλου διαφορετικοὶ νόμοι ἀπ' ὅ,τι ἐδῶ εἰς τὴν γῆν. Οἱ φυσικοὶ νόμοι ἀποδεικνύονται συνεχῶς ὡς νόμοι παγκόσμιοι.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον περισσότερον ἴσως ἀπὸ ὅλα ἐνίσχυσε τὴν ἀντίληψιν περὶ ἐνόητος τοῦ Σύμπαντος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀντίληψιν περὶ μιᾶς κοινῆς καταγωγῆς ὅλων τῶν ἀστέρων καὶ τῶν Γαλαξιδῶν τοῦ Σύμπαντος, εἶναι ἡ ἀνακάλυψις ὅτι παντοῦ ἡ ὕλη ὄχι μόνον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ αὐτὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὰ στοιχεῖα αὐτὰ εὐρίσκονται παντοῦ ὑπὸ τὰς ἰδίας ἀναλογίας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἀπαντοῦν καὶ εἰς τὴν γῆν. Αἱ μετρήσεις τῶν Goldschmidt, Brown, Urey κλπ. ἐπὶ τῆς συστάσεως τῆς ὕλης τῆς γῆς, τῶν μετεωριτῶν, τοῦ Ἡλίου καὶ τῶν ἀστέρων ἔδωσαν τὰ ἴδια σχεδὸν παντοῦ ἐξαγόμενα⁽⁷⁾. Ἡ καταπληκτικὴ αὐτὴ ἐνόησις μαρτυρεῖ ὄχι μόνον ὅτι οἱ νόμοι οἱ ὁποῖοι διέπουν τὸ Σύμπαν ἔχουν γενικὴν ἰσχύον, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ ὕλη τοῦ Σύμπαντος, τὸ Σύμπαν ὁλόκληρον, θὰ πρέπη νὰ ἔχη κοινὴν τὴν καταγωγήν. Ἐφ' ὅσον ὅλα τὰ στοιχεῖα ἡμικοροῦν (θεωρητικῶς τοῦλάχιστον) νὰ κατασκευασθῶν ἀπὸ ὑδρογόνου, εἶναι πολὺ φυσικὴ ἢ ὑπόθεσις ὅτι ὅλη ἡ ὕλη τοῦ Σύμπαντος ἐδημιουργήθη ἀρχικῶς ἀπὸ τὸ ὑδρογόνον. Καὶ πράγματι, ὡς θὰ ἴδωμεν, πολλαὶ ἐνδείξεις καὶ θεωρίαι συμφωνοῦν πρὸς τὴν ἀποψιν αὐτὴν.

Εἶδομεν ἀνωτέρω ὅτι οἱ φυσικοὶ νόμοι ἰσχύουν παντοῦ εἰς τὸ Σύμπαν. Ἀμέσως λοιπὸν ἔπεται ὅτι καὶ ἡ ἐξέλιξις τοῦ Σύμπαντος, ὁ νόμος τῆς αὐξήσεως τῆς ἐντροπίας του εἶναι ἓνα γεγονός ὄχι τοπικόν, ἀλ-

λά παγκόσμιον. Ἐνα γεγονός, τὸ ὁποῖον μᾶς ὀδηγεῖ ἀμέσως εἰς τὴν παραδοχὴν μιᾶς ἀρχῆς εἰς τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν, μιᾶς «δημιουργίας» τοῦ Σύμπαντος πρὸ ὀρισμένου χρονικοῦ διαστήματος. Ἐὰν ἀκολουθήσωμεν τὴν ἀνάδρομον φορὰν τοῦ χρόνου, θὰ συναντήσωμεν μίαν «ἀρχικὴν κατάστασιν» τοῦ Σύμπαντος, πέραν τῆς ὁποίας θὰ εἶναι ἀδύνατον νὰ προχωρήσωμεν. Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασις τῆς ἐλαχίστης ἐντροπίας, τῆς μεγίστης ὁργανώσεως. Ἐκεῖ θὰ εὐρωμεν τὴν ἀρχὴν κάθε φαινομένου ἐξελίξεως τοῦ Σύμπαντος. Τὴν ἀρχὴν τῶν διαφορῶν πυρηνικῶν ἀντιδράσεων καὶ τῆς δημιουργίας τῶν στοιχείων, τὴν ἀρχὴν τῆς διασκορπίσεως τῆς ἐνεργείας, τὴν ἀρχὴν τέλος τῆς διαστολῆς τοῦ Σύμπαντος.

Πότε ὅμως ὑπῆρξεν αὐτὴ ἡ «ἀρχικὴ κατάστασις» τοῦ Σύμπαντος; Μὲ ἄλλους λόγους, πόση εἶναι σήμερον ἡ ηλικία τοῦ Σύμπαντος; Ἄς ἐξετάσωμεν τὸ σπουδαῖον αὐτὸ ἐρώτημα, καὶ ἄς προσπαθήσωμεν νὰ εὐρωμεν ἓνα τρόπον, μίαν μέθοδον διὰ νὰ ὑπολογίσωμεν τὴν ηλικίαν αὐτὴν.

Γ'. Η ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΙΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ

Ἄς ὑποθέσωμεν ὅτι ζητοῦμεν τὴν ηλικίαν ἐνὸς αἰωνοβίου δένδρου, π.χ. μιᾶς δρυός. Δὲν ἐξούσαμεν ὅταν ἡ δρυς αὐτὴ ἐφύτρωσεν ἀπὸ τὴν γῆν. Παρατηροῦμεν ὅμως ὅτι ὁ κορμὸς τῆς κάθε ἔτος αὐξάνει κατὰ σταθερὰν περίπου ποσότητα τὸ πάχος του. Κάθε χρόνον δημιουργεῖται καὶ ἓνας νέος δακτύλιος. Ἡμποροῦμεν λοιπὸν ἀντιστρόφως, ἀπὸ τὸ σημερινὸν πάχος τῆς δρυός, νὰ εὐρωμεν τὴν ηλικίαν τῆς. Κάτι ἀνάλογον συμβαίνει καὶ μὲ τὸ Σύμπαν.

Κανεὶς δὲν ὑπῆρχε βεβαίως κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς δημιουργίας διὰ νὰ μᾶς βεβαιώσῃ τὸν ἀκριβῆ χρόνον καὶ τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγένετο αὐτὴ. Ἡ μέθοδος μας λοιπὸν θὰ στηριχθῆ εἰς τὴν παρατηρημένην μεταβολὴν ἐνὸς φυσικοῦ ποσοῦ, καὶ μὲ τὴν βασικὴν προϋπόθεσιν τῆς γενικῆς καὶ διαρκοῦς ἰσχύος τῶν φυσικῶν νόμων (διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἔχομεν λόγους ν' ἀμφιβάλλωμεν), θὰ ἀναχθῶμεν πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅπως καὶ εἰς τὴν περίπτωση τῆς δρυός, διὰ νὰ εὐρωμεν τὴν

στάσεως τοῦ Σύμπαντος», «Ἀκτίνες» 1938, σ. 41.

(7) Ἰδ. π.χ. G. Gamow, ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 44-47.

Ἄς σημειώσωμεν ὅτι τὸ ἀφθονώτερον στοιχεῖον εἶναι τὸ ὑδρογόνον, κατόπιν τὸ ἥλιον, καὶ εἰς ἐλαχίστας σχετικῶς ποσότητας ὅλα τὰ λοιπὰ στοιχεῖα. Ὄρισμένοι ἀνωμαλῖαι τῆς κατανομῆς τῶν διαφορῶν στοιχείων, ἔχουν ἐξηγηθῆ κατὰ τὸ πλεῖστον ἱκανοποιητικῶς.

ἀρχήν του Σύμπαντος. Ἐφαρμόζοντες τὴν μέθοδον αὐτὴν εἰς διάφορα φαινόμενα, ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀλλήλων, εὐρίσκουμεν μίαν συμφωνίαν τῶν διαφόρων ἐξαγομένων τῆς ηλικίας τοῦ Σύμπαντος τόσον καταπληκτικὴν, ὥστε ἐκ τῶν ὑτέρων βεβαιούμεθα ὅτι ὁ τρόπος τὸν ὁποῖον ἠκολουθήσαμεν ἦτο ὀρθὸς καὶ οἱ ὑπολογισμοὶ μας ἀκριβεῖς.

Ἐὰν ἀναφέρωμεν μερικὰς ἐκ τῶν κυριωτέρων μεθόδων προσδιορισμοῦ τῆς ηλικίας τοῦ Σύμπαντος, παραπέμποντες διὰ περισσοτέρας λεπτομερείας εἰς τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν.

α) Ἡ ἡλικία τῆς γῆς: Ἡ ἀκριβεστέρα μέθοδος τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ηλικίας τῆς γῆς εἶναι ἡ τῶν ραδιενεργῶν στοιχείων. Ὡς γνωστὸν τὰ διάφορα ραδιενεργὰ στοιχεία, ὅπως τὸ ράδιον, τὸ οὐράνιον, τὸ θόριον κλπ. διασπῶνται συνεχῶς, καὶ μάλιστα μὲ σταθερὸν χρόνον ὑποδιπλασιασμοῦ. Δηλαδή ὁ χρόνος, ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖται διὰ τὴν διάσπασιν τῶν ἡμίσεος ἀριθμοῦ τῶν ἀτόμων μιᾶς ποσότητος ραδιενεργοῦ στοιχείου, εἶναι σταθερὸς καὶ δὲν μεταβάλλεται ὅταν μεταβληθῶν αἱ ἐξωτερικαὶ συνθήκαι, ἡ θερμοκρασία, ἡ πίεσις κλπ. Ὁ χρόνος ὑποδιπλασιασμοῦ π.χ. τοῦ ραδίου εἶναι 1590 ἔτη, τοῦ οὐρανίου U^{238} 4,5 δισεκατομμύρια ἔτη κ.ο.κ. Τὸ οὐράνιον μετὰ ἀπὸ διάφορα στάδια διασπάσεως, μετατρέπεται τελικῶς εἰς μόλυβδον, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι πλέον ραδιενεργός. Οὕτω τὰ ἀποθέματα μόλυβδου μέσα εἰς κάθε ὄρυκτον οὐρανίου αὐξάνουν συνεχῶς ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς στερεοποιήσεως τοῦ πετρώματος μέχρι σήμερον. Ἐφόσον λοιπὸν γνωρίζουμε τὴν ταχύτητα μὲ τὴν ὁποίαν δημιουργεῖται ὁ μόλυβδος ἐντός τοῦ πετρώματος, δυνάμεθα ἀντιστρόφως ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἀναλογία μολύβδου καὶ οὐρανίου, νὰ εὐρωμεν τὴν ηλικίαν τοῦ πετρώματος, δηλαδή τὸν χρόνον ἀπὸ τῆς στερεοποιήσεως του μέχρι σήμερον. Διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς ἐμετρήθησαν αἱ ηλικιαὶ διαφόρων πετρωμάτων τῆς γῆς. Ἡ μεγαλύτερα ηλικία, περίπου 2 δισεκατομμυρίων ἐτῶν, παρατηρήθη εἰς Καρελίαν (Ρωσσίαν) καὶ Manitoba (Καναδᾶν). Ὡστε ἀπὸ τὸν χρόνον στερεοποιήσεως τῆς γῆς παρήλθον τού-

λάχιστον 2 δισεκατομμύρια ἔτη. Ἡ ὀλικὴ ηλικία τῆς γῆς εἶναι προφανῶς μεγαλυτέρα.

β) Ἡ ἡλικία τῆς Σελήνης. Παρ' ὅλον ὅτι θὰ φανῆ ἴσως περιεργον, εἶναι γεγονός ὅτι ἡ σελήνη ἀπομακρύνεται συνεχῶς ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἄρα εἰς παλαιότερας ἐποχὰς ἦτο πολὺ πλησιέστερον πρὸς τὴν γῆν καὶ ἐκνεῖτο πολὺ βραδύτερον ἀπ' ὅ,τι σήμερον. Ὁρισμένοι θεωροῦν λέγοντες ὅτι ἡ σελήνη ἀπεσπάσθη κάποτε ἀπὸ τὴν γῆν καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν περιοχὴν ὅπου σήμερον εὐρίσκεται ὁ Εἰρηνικὸς ὠκεανός. Πῶς ὅμως ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν γῆν μέχρι τῆς σημερινῆς τῆς θέσεως; Ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐπιτάχυνσις τῆς κινήσεως τῆς σελήνης, λόγῳ τῶν παλιροῦν τῆς γῆς. Ὡς γνωστὸν, ἡ σελήνη προκαλεῖ ἕνα παλιροῦν ἐξόγμα εἰς τὴν γῆν, τόσον εἰς τὰς θαλάσσας, ὅσον καὶ εἰς τὸν στερεὸν φλοιὸν αὐτῆς. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ περιστροφή τῆς γῆς εἶναι πολὺ ταχύτερα ἀπὸ τὴν ταχύτητα περιφορᾶς τῆς σελήνης περὶ τὴν γῆν, τὸ παλιροῦν κύμα δὲν εὐρίσκεται κάτωθεν ἀκριβῶς τῆς σελήνης, ἀλλὰ παρασύρεται πάντοτε πρὸς ἀνατολάς. Ἡ ἔλξις τῆς σελήνης ἐπὶ τοῦ παλιροῦν αὐτοῦ κύματος τείνει νὰ ἐπιβραδύνῃ τὴν περιστροφήν τῆς γῆς, ἐνῶ πάλιν τὸ παλιροῦν κύμα ἔλκει τὴν σελήνην καὶ τείνει νὰ τὴν κάμῃ νὰ περιστραφῇ ταχύτερον. Ἡ ἐπιτάχυνσις ὅμως τῆς σελήνης προκαλεῖ τὴν ἀπομάκρυνσίν τῆς ἀπὸ τὴν γῆν. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀπομάκρυνσις, ἡ ὁποία βεβαίως εἶναι βραδύτατη, μᾶς ἐπιτρέπει νὰ εὐρωμεν κατὰ προσέγγισιν τὴν ηλικίαν τῆς σελήνης, ἂν ὑπολογίσωμεν τὸν χρόνον, ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀποσπάσεως τῆς ἀπὸ τὴν γῆν μέχρι σήμερον. Εὐρίσκομεν οὕτως ὅτι ἡ ηλικία τῆς σελήνης εἶναι περὶ τὰ 4 δισεκατομμύρια ἔτη⁽⁸⁾. Ἐὰν ἡ σελήνη δὲν ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν γῆν, ἀλλὰ προῆλθεν δι' ἄλλου τρόπου, ὅπως λέγουσιν αἱ τελευταῖαι σχετικαὶ θεωρίαι⁽⁹⁾, ἡ ηλικία τῆς θὰ εἶναι μικρότερα.

(8) 'Iδ. G. Gamow, ἐνθ. ἄνωτ. σ. 15.

(9) 'Ιδ. π.χ. H. Urey (βραβεῖον Nobel) The Planets, N. Haven, 1952 σ. 25-26.

γ) Η ηλικία των μετεωριτών. Οι παλαιότεροι κάπως έρευνήται της ηλικίας των μετεωριτών (Paneth κλπ.) είχαν εύρει διάφορα εξαγόμενα ηλικιών από 60 εκατομμύρια μέχρις 7 δισεκατομμύρια έτη. Η μέθοδος των έστηριζετο εις την ποσότητα του αερίου ήλιου, ή οποία περικλείεται εις τους διαφόρους μετεωρίτας και ή οποία οφείλεται εις την διάσπασιν των ραδιενεργών στοιχείων. Είναι κάτι ανάλογον προς την μέθοδον του ραδιογενούς μολύβδου, διά της οποίας προσδιορίσθη ή ηλικία της γης. Άλλα τελευταίως παρετηρήθη ότι αι κοσμικαι ακτίνες παράγουν μεγάλην ποσότητα ήλιου εις τους μετεωρίτας και άρα ή μέθοδος του ήλιου δεν είναι ακριβής. Όρισμένα νεώτερα μετροήσεις διά της μεθόδου του καλίου⁽¹⁰⁾ δίδουν εις τους μετεωρίτας ηλικίας περίπου 3 δισεκατομμυρίων έτών.

δ) Η ηλικία των απλανών αστέρων και των αστρικών συστημάτων. Είδομεν προηγουμένως ότι τό υδρογόνον των αστέρων εξαντλείται συνεχώς. Δεν θα ήμπορούσαμεν λοιπόν από την ταχύτητα εξαντήσεως του υδρογόνου να εύρωμεν την ηλικίαν των αστέρων; Δυστυχώς μάς λείπει ένα δεδομένον πολύ σημαντικόν. Πόσον υδρογόνον ειχεν «άρχικώς» κάθε αστήρ. Γνωρίζομεν π.χ. ότι εάν «άρχικώς» ο Ήλιος ήτο όλος από υδρογόνον, διά να φθάση εις την σημερινήν κατάστασιν θα έχρειάζετο περί τά 40 δισεκατομμύρια έτη. Άλλα κατά πᾶσαν πιθανότητα δεν ήτο όλος υδρογόνον. Άρα ή ηλικία του είναι μικροτέρα κατά πολύ από 40 δισ. έτη. Πόσον όμως, δεν είναι ακριβώς γνωστόν. Υπάρχει έδω μία άβεβαιότης. Καί ή ίδια άβεβαιότης υπάρ-

χει διά τας ηλικίας των περισσοτέρων εκ των παρατηρουμένων αστέρων του ουρανού.

Αί τελευταία όμως έρευναί, ιδίως με τό μεγάλο τηλεσκόπιον των 5 μέτρων του όρους Palomar, έδειξαν ότι υπάρχει μία κατηγορία αστέρων, (την όποιαν ο διάσημος αστρονόμος Baade την ώνόμασε «πληθυσμόν II») ⁽¹¹⁾, οι όποιοι φαίνεται ότι έδημιουργήθησαν όλοι μαζί άπαξ πρό 3,5 έως 5 δισεκατομμυρίων έτών. Έχομεν ούτω μίαν καλήν εκτίμησιν της ηλικίας των Γαλαξιών, ή οποία έπιβεβαιούται και από άλλα δεδομένα.

Άπό τας κινήσεις των αστέρων του Γαλαξίου μας και ιδίως των διπλών αστέρων και των αστρικών σημηών, δυνάμεθα επίσης να εκτιμήσωμεν την ηλικίαν των. Κάθε σηήνος αστέρων τείνει όλίγον κατ' όλίγον να διαλυθῆ. Άπό τους «χρόνους διάλύσεως» των διαφόρων σημηών, υπολογίζεται ότι ή ηλικία του Γαλαξίου μας θα είναι 4-5 τό πολύ δισεκατομμύρια έτη.

Ίδου λοιπόν ότι αι ηλικιαί τόσον διαφορετικῶν αστρονομικῶν σωμάτων, αι όποια εύρέθησαν με μεθόδους τόσον διαφορετικάς, συμφωνοῦν γενικῶς προς μίαν τιμήν όλίγων δισεκατομμυρίων έτών. Δεν είναι αυτό μία μεγάλη ένδειξις περί της ένότητος της δημιουργίας του Σύμπαντος, του όποιου τμήματα είναι όλα αυτά τα ούρανια σώματα; Άλλα θα χρειασθῆ να εύρωμεν άκόμη την ηλικίαν αυτού τούτου του Σύμπαντος.

(Τό τέλος εις τό έπόμενον)

Γ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Έπιμελητής του Έργαστηρίου Άστρονομίας του Πανεπιστημίου Άθηνών

(10) '16. H. Urey, ένθ. άνωτ. σ. 209.

Τό κάλιο περιέχει ένα ισότοπον ραδιενεργόν, τό K^{40} . Τούτο μεταστοιχειούται εις τό άέριον άργόν, τό όποιον δεν παράγεται από τας κοσμικας ακτίνας. Έκ της αναλογίας καλίου-άργου, εύρίσκεται ή ηλικία του μετεωρίτου.

(11) Είς τον Γαλαξίαν μας υπολογίζουν ότι υπάρχουν 30% αστέρες του «πληθυσμού I» (όπως ο Ήλιός μας), 40% αστέρες του «πληθυσμού II» και τα υπόλοιπα 30% είναι μεσοαστρική ύλη, υπό μορφήν αερίου ή κόνεως.

Η ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΥΡΩΝ

Στις σελίδες του τελευταία εκδοθέντος συγγράμματος του γνωστού 'Αμερικανού ψυχιάτρου William S. Sadler (*), «ή εξάσκησης της ψυχιατρικής», θα συναντήση κανείς και το κεφάλαιο «ή Πίστις και ή θεραπεία των ψυχικών νοσημάτων».

'Αποσπάσματα μεταφρασμένα από το κεφάλαιο αυτό προσφέρονται στο αναγνωστικό κοινό των «'Ακτίων» και έρχονται να προσθέσουν έτσι ένα ακόμη κρίκο στην αλυσίδα που ένώνει την 'Επιστήμη με την χριστιανική Πίστι.

'Η πρὸς τὸν Θεὸ λατρεία θεωρήθηκε ἀπὸ πολλοὺς ὡς ἐκτὸς μόδας, καὶ ὡς κάτι τὸ ἀπρηχαιωμένο καὶ ἄχρηστο. Καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ μπορεῖ ἴσως νὰ τὴν σκέπτεται κανεὶς μὲ συμπάθεια, ὅπως σκεπτόμαστε μὲ συγκατάβασι καὶ συμπάθεια κάτι πὸ ἀνήκει στὸ παρελθόν. Μπορεῖ ἀκόμη νὰ βρῆ τὴν λατρεία ἐνδιαφέρουσα, διασκεδαστική, ἀκόμη δὲ καὶ ἀγαπητὴ γι' αὐτοὺς πὸν ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴ τους σ' αὐτή. 'Αλλὰ πάντα καὶ σὲ κάθε περιπτώσει ἐκεῖνος εἶναι ἕνας θεατῆς καὶ ἡ λατρεία δὲν εἶναι γι' αὐτόν.

Καὶ ὅμως ἡ λατρεία ζωογονεῖ τὸ πνεῦμα, ὅπως ὁ ὕπνος τὸ σῶμα. 'Η ψυχὴ μας, ὅπως καὶ τὸ σῶμα μας, κουράζεται, χάνει ἐνέργεια τώρα καὶ πάντα, συνεχῶς, καὶ ἔτσι ἀργά, ἀργά, κατευνόμαστε πρὸς τὸν ἀφανισμό. Αὐτὴ δὲ ἡ φθορὰ δὲν εἶναι πάντα τὸ ἀποτέλεσμα μιᾶς σωματικῆς κοπώσεως, γιατί πῶς θὰ ἐξηγηθῆ τὸ φαινόμενο αὐτὸ στοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους πὸν ποτὲ δὲν ἐργάστηκαν σκληρὰ στὴ ζωὴ τους καὶ ὅμως ὑπόκεινται στὸ ἴδιο ἀποτέ-

λεσμα, ἀποτέλεσμα πὸν εἶναι ἡ συνέπεια μιᾶς ψυχικῆς κοπώσεως.

Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ θεωροῦμε ὅτι ὅταν κλείσωμε τὸν ἑαυτὸ μας σὲ πνευματικῆς σφαῖρες μαραινόμεστε. Τὸ παιγνίδι, ἡ συμπάθεια μᾶς ζωογονοῦν κατὰ κάποιον τρόπο, γιατί μᾶς κάνουν νὰ ζοῦμε σὲ ἀτμόσφαιρα πὸν ξεκούραστη καὶ λιγώτερο ἀσφυκτική.

'Αλλὰ ἡ λατρεία κυριολεκτικὰ πλημμυρίζει σὲ ὅσα ἡ ἀγάπη, ἡ καλωσύνη, ἡ τέχνη προσφέρουν. Χαρὰ ἐσώτερη, ἀναψυχή, φιλία, κοινωνικὴ ἐπαφή, ὅλα αὐτὰ πὸν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τρέχουν νὰ τὰ ἀναζητήσουν, κλείνονται σὲ μιὰ λέξι, λατρεία.

Αὐτοὶ πὸν ἰσχυρίζονται ὅτι διαβάζοντις τύχες τῶν ἀνθρώπων, οἱ χειρομάντις, ἔχουν ἕνα πολὺ ἀγαπητὸ τους τέχνασμα, πὸν συνηθίζουν νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνουν στὸν κάθε τους πελάτη. «Βλέπω στὸ χέρι σου ὅτι ἐκεῖνο πὸν βαθειὰ ἐπιθυμοῦς, δὲν ἔχει ἐκπληρωθῆ. 'Ασυνείδητα καταπνίγεις μέσα σου, βαθειὰ, μιὰ ἐπιθυμία τῆς ψυχῆς σου, πὸν πάντα ζητεῖ νὰ ἐκδηλωθῆ. 'Όταν δὲ πληρωθῆ αὐτὴ σου ἡ ἐπιθυμία, θὰ ἀποτελέση κάτι τὸ δυνατὸ καὶ χαρούμενο γιὰ τὴν ζωὴν σου». Τὸ χαριτωμένο αὐτοῦ τοῦ πάντα ἐπιτυχημένου τεχνάσματος ἔγκειται στὸ ὅτι, αὐτὸ πὸν ὁ χειρομάντις ἰσχυρίζεται ὅτι ἀνεκάληψε τὴν παλάμη τοῦ πελάτου του, ὁ ἴδιος ἀτομικὰ γνωρίζει ὅτι εἶναι μιὰ μεγάλη ἀλήθεια τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. 'Αλλὰ ἀλλοίμονο, πόσο τραγικὰ ἀνέκφραστη μένει αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία. Πόσοι τουλάχιστο παραδεχόμεστε ὅτι τὸ μέσον, γιὰ τὴν πλήρωσι αὐτῆς τῆς βαθειᾶς ἀνάγκης τοῦ πνεύματος, τῆς ψυχῆς, εἶναι τὸ τραγοῦδι;

'Άλλοι χρησιμοποιοῦν γιὰ μέσον τὰ σπῶρ, τὶς ἐπιχειρήσεις, τὴν συμπάθεια. 'Αλλὰ ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι ἐκεῖνα πὸν ἀτομικὰ καὶ ἄμεσα ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν

(*) Βλ. καὶ τὸ βιβλίον «'Η 'Αρρώστεια καὶ ἡ ψυχὴ» ἐκδ. τοῦ 'Ινστιτούτου 'Ιατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς 'Υγιεινῆς, ('Αθήναι, 1951), ἔνθα ἀναφέρεται ἰδιαίτερος τρόπος μελέτης τῆς προσωπικότητος ὑπὸ τοῦ 'Αμερικανοῦ ψυχιάτρου W. Sadler.

βαθειά τῆς ψυχῆς ἀνάγκη. Πόσοι τουλάχιστο παραδεχόμεστε ὅτι τὸ μέσο αὐτὸ εἶναι ἡ προσευχή; Πόσοι ἀραγε τὸ ὑποψιάζονται, μέσα στὴν ἴδια τους τὴν ψυχὴ βαθιά;

Πιστεύω ὅτι ἡ ἐπιθυμία νὰ ἐκφρασθοῦμε μὲ τραγουδι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ μερική καὶ ἀόριστη ἔκφρασι τῆς βαθείας ἐπιθυμίας νὰ ἐκφρασθοῦμε μὲ τὴν προσευχή. *Ναί*, ποῦδ τραγουδι εἶναι αὐτὸ ποῦ ἐκφράζεται μὲ πεζὸ λόγο; Αὐτὸ τὸ τραγουδι εἶναι ἡ προσευχή.

Ἡ ἐπίδρασις ποῦ ἀσκεῖ ἡ πίστις.

Προσευχή δὲν σημαίνει μόνο μιὰ ἀπλὴ ἐπαφή τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό, ἀλλὰ ὅταν πηγάξῃ ἀπὸ βαθεία πίστι εἶναι ἡ ἀνάθεσι τῶν προβλημάτων μας στὸ Θεὸ καὶ ἡ ἀπάντησι ἀπὸ Ἐκεῖνον. Ἀληθινὴ προσευχή εἶναι σύγχρονα μιὰ ἔκφρασι ἐγκαρτερήσεως καὶ σθένους ὅταν ἰδιαίτερα ταυτίζεται μὲ πίστι καὶ ἀγνή ζωὴ. Καὶ ὅταν ἀρχίζομε νὰ χρησιμοποιοῦμε τὴν προσευχὴν ὡς θεραπευτικὸ μέσο, καλὸ θὰ εἶναι ὁ προσευχόμενος νὰ ἐκφράζεται ἤρεμα καὶ καθαρὰ. Αὐτὸ τὸν βοηθεῖ νὰ ἐπιμένῃ στὴν προσευχὴ του.

Προσευχή εἶναι ἡ ἀναπνοὴ τῆς ψυχῆς, ἡ λεωφόρος ὅπου τὸ ἀρρωστημένο ἀνθρώπινο μυαλὸ συναντιέται μὲ τὸ Ὑγιὲς Θεῖον Πνεῦμα. Εἶναι ἀκόμη ἡ στενωπὸς τὴν ὁποία διαβαίνοντας ὁ ἀνθρώπος ἠμπορεῖ νὰ συναντήσῃ καὶ ἔτσι νὰ ἑναρμονίσῃ τὴν σκέψιν του μὲ τὴν θεϊκὴν.

Ἀναγνωρίζω θεραπευτικὴ ἀξία στὴν προσευχὴν, ἰδιαίτερα ὅταν εἶναι ἀναπόσπαστο τμῆμα καθημερινοῦ χριστιανικοῦ βιωματοῦ δὲν συζητῶ ἐδῶ τὸ εἶδος τοῦ θρησκευτικοῦ δόγματος.

Προσβλέπω στὴν προσευχὴν ὡς τὸ κυρίαρχο θεραπευτικὸ μέσο, ποῦ μαζὺ μὲ ἀτομικὴ θρησκευτικὴ ζωὴ, εἶναι τὸ ὑψηλότερο καὶ ἀληθινότερο μέσο τῆς ψυχοθεραπείας. Δὲν χωρεῖ καμμιά ἀμφιβολία ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅταν τὴν νοιώθῃ καὶ τὴ ζῆ κανεῖς, ἔχει τὴ δύναμι νὰ ἐμποδίσῃ καὶ νὰ θεραπεύσῃ πολλὰς ψυχικὰς ἀρρώστειαι, ἠθικὰς δυσκολίας καὶ ἀνωμαλίας τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀτόμου. Εἶναι γεγονός ὅτι ὁ φόβος καὶ ἡ ἀμφιβο-

λία προκαλοῦν ἀρρώστειαι, ἐνῶ ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπίδα δύνουν ὑγεία. Καὶ κατὰ τὴ γνώμη μου στὴ μεγαλειώδη χριστιανικὴ ζωὴ περικλείονται ἀπειρες δυνατότητες, δυνατότητες ποῦ πηγάζουν ἀπὸ τὴν πίστι καὶ τὴ δύναμι τῆς ἐλπίδας. Τὰ διδάγματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι οἱ μεγαλύτεροι γνωστοὶ θεραπευταὶ τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς ἀπελπισίας.

Κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ ἐκτιμήσῃ τόσο πολὺ ὅσο ὁ γιατρός, τὸ καταπληκτικὰ μεγάλο ποσοστὸ τῶν ἀρρώστων ποῦ προκαλεῖ ὁ φόβος, ἡ ἀνησυχία, ἡ ἐσωτερικὴ πάλῃ, ἡ ἀνηθικότης καὶ ἡ ἀγνοία γιὰ τὴν βλάβη ποῦ φέρνει στὴν ὑγεία ἡ ὄχι ἀγνή σκέψις καὶ ζωὴ. Ἡ μὲ πίστι ἀποδοχὴ τῶν δογμάτων καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, μὲ σεβασμὸ στὴ ζωὴ τῆς πνευματικῆς εἰρήνης καὶ χαρᾶς, στὴ ζωὴ τὴν ἀλτροῦστικὴν καὶ ἀγνήν, μπορεῖ διὰ μιᾶς νὰ ἐξαφανίσῃ τὶς μιᾶς καὶ ποῦ πολλὰς ἀνωμαλίας, ἀρρώστειαι καὶ λύπες τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς. Μὲ ἄλλα λόγια, πολλὰ θὰ μπορούσαμε νὰ ἀποφύγομε μὲ τὴν ἀτομικὴ χριστιανικὴ ζωὴ, τὴν καθημερινὴν πίστι, ποῦ θὰ εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν πραγματικὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. Ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ἐφαρμοζόμενη στὸ σύγχρονο πολιτισμὸ μας—νὰ τὴ ζῆ κανεῖς, ὄχι μόνο ἀπλᾶ νὰ τὴ δέχεται—μπορεῖ νὰ ἐξαγνίσῃ, νὰ μᾶς ἀνυψώσῃ καὶ ζωοποιήσῃ ἔτσι, ὥστε ἡ ἀνθρώπινη φυλὴ νὰ ἀρχίσῃ νὰ ζῆ μὲ ἕνα καινούργιο τρόπο ζωῆς, γεμίζοντας ἔτσι μὲ ὑπέροχη διανοητικὴ δύναμι καὶ ἠθικὴ ὑγεία.

Κάποια μέρα ἴσως ὁ ἀνθρώπος θὰ ἐυπνήσῃ μὲ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔχει ὅλη τὴ δύναμι νὰ προλάβῃ καὶ νὰ θεραπεύσῃ ἀρρώστειαι. Κάποια μέρα ἡ πειραματικὴ φυσικὴ ἐπιστήμη μέσα στὴν ἔρευνα καὶ τὴν προσπάθειά της νὰ βοηθήσῃ στὴ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ καλλιτέρευσι τῆς κοινωνίας θὰ στραφῇ καὶ θὰ καταπιασθῇ μὲ τὰ διδάγματα τοῦ Γαλιλαίου.

★

Πίστις, ὅπως θὰ ἤθελα νὰ ἐνηνοῦθῇ ἐδῶ, εἶναι κάτι πολὺ περισσότερο ἀπὸ μιὰ ἀπλὴ πίστι. Ζωντανὴ πίστις δὲν εἶναι ἀπλῶς

ἓνα θεωρητικὸ ἐπακόλουθο μᾶς θεωρητικῆς θρησκευτικῆς ζωῆς. Πίστις εἶναι κάτι ποὺ δίνει ζωὴ στὸν ἀνθρώπινον νοῦ καὶ χορηγεῖ ἀφάνταστες ψυχικὲς ἰκανότητες καὶ ἀκαταγώνιστη θεραπευτικὴ δύναμις. Ὁ Tolstoi κάποτε τὴν ὠνόμασε «ἡ δύναμις τῆς ζωῆς». Νὰ πιστεύεις σὲ κάτι δὲν σημαίνει ἀπλῶς νὰ τὸ παραδέχεσαι ἀλλὰ νὰ νοιώθεις ὅτι κανένα γεγονός ἢ ἀκόμη καὶ λογικὸ ἐπιχείρημα δὲν θὰ μπορέσει νὰ ὑπάρξῃ ποὺ θὰ ὑπερνικήσῃ αὐτὴ τὴν πίστι. Ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸ συνεπάγεται τέτοια ἀποδοχὴ ἔτσι ὥστε τίποτε νὰ μὴ εἶναι ἰκανὸ νὰ τὴ νικήσῃ καὶ νὰ τὴν κλονίσῃ.

Ἡ πίστις καλεῖ σὲ ἓνα ἀποκλειστικὸ καὶ ἀπόλυτο δόσιμο τῆς διάνοιας, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, σ' αὐτὸ ποὺ πιστεύουμε.

Ἡ ἀληθινὴ πίστις ζητεῖ τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἀφιέρωσι τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιᾶς στὴν ἰδέα καὶ ἐκείνου ποὺ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενο τῆς πίστεως. Ἡ ἀληθινὴ πίστις ἔχει σὰν ἐπακόλουθο ἔλεγχο τοῦ συναισθηματικῶν κόσμου, ζητεῖ τὴ συνεργασία ψυχικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων. Καὶ ἡ τελειότερη ἐκδήλωσι πίστεως ἀληθινῆς βρίσκεται στὴ ζωὴ καὶ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία διδασκαλίᾳ τὰ περιλαμβάνει ὅλα. Ἡ πίστις στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ εἶναι ἀληθινὰ συγκλονιστικὴ θεανθρώπινη δύναμις, καὶ ἂς μὴ τὸ θεωροῦμε σὰν μιὰ θεολογικὴ καὶ ψυχολογικὴ ἔννοια. Ἡ θρησκευτικὴ πίστις στὴν ἐποχὴ μας ἔχει κάπως κινδυνεύσει νὰ ἀσθενήσῃ καὶ νὰ γίνῃ ἀτροφικὴ. Ἀλλὰ ὁ κόσμος ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴ σοφὴ καθοδήγησι καὶ τὴ δύναμι ποὺ χαρίζει ἡ πίστις στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Πρέπει νὰ ἀναπτυχθῇ περισσότερη πίστις καὶ παρηγοσία, περισσότερη ἀποφασιστικότης καὶ ἐνεργητικότης γιὰ τὴν ἐπιδίωξι τῶν ὑψηλότερων καὶ εὐγενέστερων ἰδανικῶν τῆς ζωῆς. Ἡ πίστις εἶναι μιὰ μεγαλειώδης δύναμις καὶ ὅταν μιὰ φορὰ γεμίσῃ τὴν ψυχὴ εἶναι ἰκανὴ νὰ ὑποτάξῃ τὸ νοῦ, νὰ κυβερνήσῃ τὸ σῶμα, νὰ πολεμήσῃ ἀρρώστειες καὶ νὰ γλυκάνῃ τὸν πόνο· ναί, εἶναι ἡ πίστις ἰκανὴ νὰ νικήσῃ τὴ λύπη ποὺ πιέζει τὴν ψυχὴ καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ τὴν εἰρήνην.

Ἡ θρησκευτικὴ πίστις θὰ ἀποτελοῦσε τὸ καλύτερο προφυλακτικὸ μέσο κατὰ τῶν

ἀσθενειῶν τῆς ψυχῆς, ἂν οἱ ἄνθρωποι προσπαθοῦσαν νὰ νοιώσουν βαθύτερα τὰ νοήματά της, γιὰτὶ ἔτσι μόνον ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἰκανὸς νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ σπανίζει τόσο πολὺ αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς σκέψεως ἀπὸ τὸ σκεπτόμενο κόσμο. Ὅταν κανεὶς αἰσθάνεται τὸ Θεὸ βοηθὸ του δὲν ἀγωνιᾷ οὔτε γιὰ τὶς ἀρρώστειες οὔτε καὶ γι' αὐτὸν τὸ θάνατο. Μπορεῖ βέβαια νὰ ὑποκύβῃ κάτω ἀπὸ τὰ κτυπήματα τῆς σωματικῆς ἀρρώστειας, ἀλλὰ ἠθικὰ, ἐσωτερικὰ, παραμένει γαλήνιος στὸ κορῦφωμα τῶν πόνων του, καὶ ἔτσι διατηρεῖ τὴν ψυχὴ του ἀνέπαφη ἀπὸ κάθε τι ποὺ πολλὰς φορὲς ἀργὰ ἢ γρήγορα ὁδηγεῖ στὴ νευρῶσι. Νοιώθει τὸ «ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον». Ὑπάρχει ἀληθινὰ κάτι τὸ μεγαλόπρεπα ὑπέροχο μέσα σ' αὐτὴ τὴ φράσι· νὰ νοιώθῃς τὸ Ἄπειρο ὅτι εἶναι γεμάτο φιλικότητα γιὰ σένα. Δὲν χωρεῖ καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι ἡ προσωπικὴ, ἀτομικὴ θρησκευτικὴ σκέψις καὶ ζωὴ δίνει πολὺ περισσότερη δύναμι ἀπὸ κάθε τι κοσμικόν.

Ὁ περισσότερος κόσμος φροντίζει γιὰ τὸ σῶμα του, τὸ φαγητὸ καὶ ἀκόμη γιὰ τὴν πνευματικὴν του καλλιέργεια. Ἀλλὰ ἀφίνουν τὴν ψυχὴ νὰ πενᾷ καὶ νὰ μαραζιναίηται μὴ δίνοντας προσοχὴ σ' αὐτὴ. Καὶ ἔτσι σὰν ἀποτέλεσμα ἡ ψυχὴ γίνεται ἀνίκανη νὰ ἀντιδράσῃ στὶς δυσκολίες τῆς ζωῆς καὶ νὰ διατηρηθῇ μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα καθάρια ἀπὸ διαμάχες καὶ ἀκύμαντη ἀπὸ τὶς ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς.

Ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὸ ὑπάρχον ὄν εἶναι ἓνα ἀπλὸ μὰ ὅμως τόσο ἐπιτυχημένο βῆμα γιὰ τὴν θεραπεία καὶ τὴ μόνιμη ἀνάρρωσι ἀπὸ τὶς νευρώσεις. Ὅταν ρώτησαν κάποτε τὸν Gladstone τί ἦταν ἐκείνου ποὺ τὸν κρατοῦσε τόσο ἥρεμο καὶ δημιουργικὸ στὸ κορῦφωμα τῆς πολυάσχολης ζωῆς του, ἀπήντησε. «Στὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ μου, καὶ ἐκεῖ ποὺ νὰ μπορῶ νὰ τὸ βλέπω τὸ βράδυ ὅταν πέφτω νὰ κοιμηθῶ καὶ τὸ πρωὶ ὅταν σηκώνομαι, ἔχω βάλει μιὰ ἐπιγραφὴ μὲ τὰ ἑξῆς: Φύλαγε Κύριε ἐν εἰρήνῃ αὐτὸν ποὺ μένει ἐν σοὶ καὶ Σὲ ἐμπιστεύεται». Ὑπάρχει ἀληθινὰ μεγάλη θεραπευτικὴ ἀξία καὶ δύναμι σ' αὐτὴ τὴν παλιὰ μὰ αἰώνια μέθοδο. Τὴν καλλιέργεια

τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ ἐντός μας καὶ γύρω μας.

Πολλοὶ βρῆκαν ὅτι τὸ διάβασμα βιβλίων εἶναι ἓνα καλὸ μέσο πού βοηθεῖ στήν καλυτέρευσι τῶν ψυχικῶν ἀρρώστων. Ἐγὼ θὰ συνιστοῦσα τὴν ἀνάγνωσι καὶ μελέτη τῆς Βίβλου. Βέβαια θὰ εἴμαστε σ' αὐτὸ ἀρκετὰ συνετοὶ ὥστε νὰ βγαίνη ὠφέλεια ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσι, ἰδίως σὲ ἄτομα ψυχικῶν ὑπερευαίσθητα. Ἄλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὑπάρχουν τόσοι πολλοὶ πού βρῆκαν ψυχικὴ ὑγεία μὲ τὴν καθημερινὴ ἀνάγνωσι τῆς Βίβλου. Ἰδιαίτερα ἐπέδρασαν οἱ Ψαλμοί, τὸ βιβλίον τοῦ Ἰώβ, ὁ προφήτης Ἡσαΐας, τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον. Εὐρήκα ἀκόμη ὅτι σὲ εἰδικῆς περιπτώσεις ἀρρώστων, δειλῶν καὶ ὑπερνευρωτικῶν, ὠφέλησαν ἰδιαίτερα μερικὰ χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, πού μιλοῦν καὶ δυναμώνουν περισσότερο τὴν πίστι καὶ τὸ σθένος. Παραθέτω μερικὰ κατωτέρω:

Ἡσαΐα 40: 29.

Β' Κορινθ. 9: 8.

Ψαλμοὶ 91: 11, 12.

Ἡσαΐα 55: 1 καὶ 33: 24.

Ἀποκάλυψις 22: 17.

Ρωμαίους 8: 35, 39.

Ἐφεσίους 3: 18, 19.

Φιλιπησίους 4: 13.

Ἰωάννου 8: 36.

Φιλιπησίους 4: 19.

Α' Ἰωάννου 5: 4.

Ἰωάννου 8: 12.

Ρωμαίους 8: 18.

Ἀποκάλυψις 3: 20.

Ψαλμοὶ 51: 10.

Ψαλμοὶ 27: 14.

Ἡσαΐα 12: 2.

Ματθαίου 11: 28, 29.

Ἰωάννου 14: 27.

Α' Κορινθίους 10: 13 καὶ 8: 12.

Ἰωάννου 10: 10, 11, 6: 37, 7: 39, 1: 12.

Ἡσαΐα 60: 1.

Ἰώβ 33: 27, 28.

Παροιμίαις 28: 13.

Κολασσαεῖς 1: 13.

Α' Ἰωάννου 2: 14 καὶ 1: 9.

Α' Πέτρου 1: 5.

Ἐφεσίους 2: 8.

★

Πολλὰ ἄλλα ἀκόμη ἀναφέρει ὁ Ἀμερικανὸς συγγραφεὺς γιὰ τὴν ὑγεία καὶ τὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ἄς κλείσωμε ὅμως μὲ ἐκεῖνο πού σάν κατακλιδα μᾶς δίδει στὸ τέλος. «Μὲ τὴ δύναμι τῆς Πίστεως, τῆς Ἐλπίδος καὶ τῆς Ἀγάπης ὁ ψυχίατρος καὶ ὁ δάσκαλος μποροῦν νὰ ἐκτελέσουν ἀληθινὰ θαύματα».

ΣΩΤΗΡΙΑ Α. ΜΟΥΡΚΙΔΟΥ

Ἰατρός

Νέα Ὑόρκη

Η ΣΟΛΩΜΙΚΗ ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ

Με μιὰ πρώτη ματιὰ στὸ Σολωμικὸ ἔργο, «ἀπ' ὅπου χαράζει ὡς ὅπου βυθᾷ» κατὰ τὸν στίχο του ποιητῆ, μπορεῖ ἕνας ν' ἀντιληφθῆ τὴν βαθιὰ χριστιανικὴ διάθεση πού τὸ διαπνέει. Εἶναι μιὰ χριστιανικὴ πνοὴ μὲ τὴν στενὴ ἀλλὰ καὶ τὴν πλατεῖα πολιτιστικὴ ἔννοια τοῦ ὄρου, ἀσύγκριτα πρὸ ἐσωτερικῆ καὶ οὐσιαστικῆ ἀπὸ τὴ συμβατικὴ θρησκευτικὴ ἄλλων Νεοελλήνων ποιητῶν. Μὲ αὐτὴν ἔχουν ἀσχοληθῆ ἄλλοτε μελετητὲς τῆς λογοτεχνίας μας.

Τῆς χριστιανικότητος αὐτῆς μιὰ τομὴ εἶναι καὶ ἡ ἀδιάκοπη νοσταλγία τοῦ Παραδείσου, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω, νοσταλγία πού ἀνταποκρίνεται στὰ πρὸ βαθιὰ αἰτήματα τῆς ψυχῆς.

Ποιὸς φίλος τῆς ποιήσεως δὲν θυμᾶται τὰ λόγια πού βάζει ὁ ποιητὴς στ' ἀγγελικὰ στόματα, στὸ μουσικώτατο ποιήμα του «Εἰς μοναχὴν»;⁽¹⁾.

—Γλυκὸ 'ναι τῆς Παράδεισος
Νὰ μελετᾷς τὰ κάλλη.
—Πικρὴ 'ναι ἡ φοβερώτατη
Τοῦ κόσμου ἀνεμοζάλη.
Μόν' ἐδὼ φθάνει ὁ ἀντίγαλος
Δὲ φθάνει ἡ τρικυμία.

Εἶναι γλυκὸ γιὰ τὸν ποιητὴ νὰ μελετᾷ τὶς πνευματικὲς ὠμορφιὲς τοῦ Παραδείσου, πού ὅπως τραγουδᾷ σ' ἄλλο ποίημα «Ἡ σύλληψις τῆς Ἁγίας Παρθένου»⁽²⁾ πλήθυναν μὲ τὸν μελλούμενο ἐρχομὸ Του: αὐξάνουν τοῦ Παραδείσου τὰ κάλλη...

(1) Διονυσίου Σολωμοῦ, Ἔπαντα. Τόμος πρῶτος: Ποιήματα. Ἐπιμέλεια-σημειώσεις Λίνου Πολίτη. Ἀθῆναι 1948, σ. 146.

(2) Sonetti. Δεκατετράστιχα τοῦ ἔθνικοῦ ποιητοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ. Ἐλευθεραὶ μεταφράσεις ἀνεκδότοι ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ὑπὸ Ἀριστείδου Καφοκεφάλου. Ἐν Ζακύνθῳ 1902. (Πρὶκειται γιὰ μεταφράσεις τῶν 30 ἰταλικῶν сонέτων τοῦ Σολωμοῦ πού δημοσίευσε ὁ Λ. Στράνης στὰ 1822, στὴν Κέρκυρα), σ. 15.

Ἡ νοσταλγία του τὸν φέρνει σ' ἕνα μεγαλόπρεπο ὄραμα τοῦ Παραδείσου, στὸ Ἰταλικὸ του сонέττο «Il Paradiso»⁽³⁾.

Ο ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ

Τὸν αἰώνιον ἥλιο ἀντίκρυσσ' κι' ἀμέτρητες
πνευμάτων
χορεῖες σ' Αὐτὸν τὸ βλέμμα τους εἶχαν, τόσες
ὅσ' ἄυθη
στὴ γῆ μας δὲν φυτρῶνουνε κι' ἐπήγαιναν ἀν-
τάμα
τὸν ἀσπασμὸ τους πρόσωπο μὲ πρόσωπο νὰ
δώσουν.
Χαμόγελο ἔβγαίνε γλυκὸ ἀπ' τὸν αἰώνιον ἡ-
λιο
καὶ τοὺς ἀγγέλους ἔκανε τὴ φλόγα τους ν' αὐ-
ξάνουν
ἐνῶ γιὰ τὴν ἀγάπη τους ἀγκαλιασμένοι ψέλ-
ναν
πού τὴν Παράδεισον αὐτὴ δάκερη γεμίζει.
Ἄρχισαν καὶ χορεύαν σὰν ψυχὲς ἀγαπημένες
τὰ Χερουβεὶμ καὶ μὲ χοροὺς τοὺς ἀπαντοῦσαν
τότε
τὰ Σεραφεὶμ κι' ἐγὼ ἔμενα, στοὺς ἱεροὺς ἐ-
κείνους
τοὺς ἀσπασμοὺς καρφώνοντας τοῦ στοχασμοῦ
τὰ μάτια,
γιὰ τὰ τραγούδια μου ἀπὸ κεῖ παίρνοντας με-
λωδίες.

Στὸ сонέττο αὐτὸ βλέπουμε καὶ τὴν ὁμολογία τοῦ ποιητῆ στὸν τελευταῖο στίχο:

«Γιὰ τὰ τραγούδια μου ἀπὸ κεῖ παίρνοντας μελωδίες».

(3) Ἔπαντα Διονυσίου Σολωμοῦ, ἦτοι τὰ μέχρι σήμερον ἐκδοθέντα μετὰ προσθήκης πλείστων ἀνεκδότων, προλεγόμενων καὶ σημειώσεων, ἐκδιδόμενα ὑπὸ Σεργίου Χ. Ραφτάνη. Ἐν Ζακύνθῳ... 1880, (γνωστὴ ὡς ἔκδοσις Δὲ Βιάζη) σ. 369. Τὸ сонέττο αὐτὸ μετέφρασα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Fr John Simi, O. F. M. Γιὰ τὴν γνησιότητα τῶν ἰταλικῶν сонέτων τοῦ Σολωμοῦ ὑπάρχει πάντα ἡ ἐπιφύλαξη τῆς Firma obbligata. Δὲν ξέρω ἂν αὐτὸ τὸ сонέττο μπορῆ ν' ἀνήκῃ στὴν κατηγορία αὐτῶν τῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ—ἔχει ἀρκετὴ Δαντικὴ ἐπίδραση. Ὅπως ὁδηγοῦται δείχνει καθαρὰ τὴ διάθεση τοῦ ποιητῆ.

Σχετικὸ εἶναι κι' ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ
«Ἄγνωστο ποίημα» τοῦ Σολωμοῦ: (4).

Στὸ δένδρο κάτω δέησεν ἕκαμ' ἡ βοσκοπού-
λα·
τ' ἄστρα γοργὰ τὴ δέχτηκαν καθὼς ἡ γῆ τὸν
ἥλιο.
Τὰ Σεραφεῖμ ἐγνώρισαν τὸ βάθος τῆς ἀγά-
πης
κι' ὀλόκληρ' ἡ Παράδεισο διπλῆ Παράδεισο
ἔναι.

Τὸ πρῶο μεταφυσικὸ Παραδείσιο φῶς
ἀπαλαίνει τὸ σκληρὸ γεγονός τοῦ φυσικοῦ
θανάτου. Στὴν «Ἑλληνίδα Μητέρα» (5)
διαβάζουμε:

Ἔλα τὰ ἐρείπια γύρω τῆς κοιτᾶ χαμογελῶν-
τας,
κι' ἀνθοὶ σ' αὐτά, παντοῦ κι' ἀργὰ βλασταί-
νουν ὡς τὸν τάφο·
φυτρώνει καὶ στὸ σκότος τοῦ τοῦ Παραδεί-
σου τ' ἄνθι.

Στὸν «θάνατο τοῦ δικαίου» (6) γράφει
ὁ ποιητής:

...Τὰ δακρυσμένα μάτια του ἀνοίγει κι' ἡ
καρδιά του
τοῦ φέρνει τὸν Παράδεισο ὀλάνοιχτο ἐμπρο-
στά του.

Στὸ ποίημα «Ἄγνότης» (7), στεφανω-
μένη ἀπ' τοὺς ἀγγέλους, ἡ ἀγαπημένη νέα
θα φτερουγίσῃ,

Στοῦ Πλάστη τὸν Παράδεισο νὰ πάη νὰ κα-
κατοικήσῃ.

Κι' ἀντίθετα, στὸ ποίημα «Ὁ θάνατος
τοῦ ἀδίκου» (8) αὐτὸ τὸ φῶς κάνει πρὸς
θλιβερὰς τὶς τελευταῖες στιγμὲς ἐκείνου
ποὺ δὲν θέλησε νὰ τὸ δεχτῆ. Στὴν ἐπιθα-

νάτια κλίνη ὁ ἄδικος ἀκούει τὴ σάλπιγγα
τοῦ χάρου,

κι' αἰσθάνεται πὼς δὲν μπορεῖ στὴ θύρα νὰ
σιμῶσῃ
τοῦ Παραδείσου, τὴν κακὴ ψυχὴ του νὰ λυ-
τρῶσῃ.

Ἄντιμέτωπη κι' ἄγρυπνη δύναμη στέ-
κεται ἡ κόλαση (9):

Ἡ Κόλαση πάντ' ἄγρυπνη σοῦ στήθηκε τρι-
γύρου.
Ἄλλὰ δὲν ἔχει δύναμη πάρεξ μακριὰ καὶ πέ-
ρα
Μακριὰ ἔσῃ τὴν Παράδεισο, καὶ σὺ σ' ἔσῃ
ἕως ἡμερῶν
Μέσα στὰ στήθια σου τ' ἀκούς, Καλέ, νὰ λα-
χταρίζῃ;

Κι' ἄλλοῦ (10):

Ἦ, γῆ...
Ὁ οὐρανὸς σὲ προσκαλεῖ κι' ἡ κόλαση βρυ-
χίζει

Στὸ ποίημα «Ἡ Κόλασις» (11) ὁ Θεὸς
τιμωρεῖ τοὺς ἀμετανόητους ἁμαρτωλοὺς

ἀπὸ τὸ ἀδαμάντινο τοῦ Παραδείσου δῶμα.

Ἡ Πατρίδα, ἡ μεγάλη Μητέρα, μεταλα-
βαίνει ἀπὸ αὐτὴ τὴ δύναμη τῆς ζωῆς πρὸς
τὴν κρατᾶ σὺν πολῦτιμο φυλαχτῷ, σὺν κί-
νητρο καὶ στεφάνωμα τοῦ ἀγῶνα τῆς γιὰ
τὴ Λεφτεριά, τὴ λεφτεριά προπαντὸς τὴν
ἐσωτερικὴ πρὸς κερδίζεται μὲ πόνους καὶ
δάκρυα:

«Εἶναι προσωποποιημένη ἡ Πατρίδα, ἡ
Μεγάλῃ Μητέρα, θεάνθρωπη, ὥστε νὰ αἰ-
σθάνεται ὅλα τὰ παθήματα, καὶ καθαρι-
ζοντάς τα εἰς τὴ μεγάλη ψυχὴ τῆς νὰ ἀνα-
πνή τὴν Παράδεισο:

Πολλὲς πληγὲς κι' ἐγλύκαναν γιὰ ἔσταξ' ἁ-
γιομόρος» (12).

«Εἰς τὸ ποίημα τοῦ χρέους (Ἐλευθεροί

(4) «Ἄγνωστου ποιήματος ἀποσπάσματα»
[Carmen Seculare] ἀπόσπ. 3, στ. 11-14 (ἐκ-
δοση Λ. Πολίτη, ἔ. ἀ., σ. 263).

(5) Δ. Σολωμοῦ, Τὰ ἰταλικά ποιήματα.
Πρόλογος καὶ μετάφρασις Γεωργίου Καλο-
σγούρου. Ἐν Ἀθήναις 1921, σ. 62.

(6) Βλ. μετάφραση Ἄρ. Καψοκέφαλου ἔ. ἀ.,
σ. 6.

(7) Βλ. μετάφραση Ἄρ. Καψοκέφαλου ἔ.
ἀ., σ. 19.

(8) Μετάφρ. Καψοκέφαλου, ἔ. ἀ. σ. 5.

(9) «Ὁ Πόρφυρας» ἀπόσπ. 1. (Λίνου Πολί-
τη, ἔ. ἀ., σ. 251).

(10) «Ἐλευθεροί Πολιορκημένοι» Σχεδιά-
σμα Β', ἀπόσπ. 57. (Λίνου Πολίτη, ἔ. ἀ., σ.
237).

(11) Μετάφρ. Καψοκέφαλου, ἔ. ἀ., σ. 9.

(12) «Ἐλευθεροί Πολιορκημένοι» Β' σχεδιά-
σμα, ἀπόσπ. 12 (Λίνου Πολίτη ἔ. ἀ., σ. 229).

Πολιορκημένοι) μακρινή πρέπει νὰ εἶναι ἢ φριχτὴ ἀγωνία μέσα εἰς τὴ δυστυχία καὶ εἰς τοὺς πόνους, ὅπως ἐκεῖθε φανερωθῆ ἀπείραχτη καὶ ἄγια ἢ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ Παράδεισος»⁽¹³⁾.

Γι' αὐτῆς τῆς Πατρίδας τὴ λεπτειὰ ὁ Σολωμὸς μαζί με τὴ ψυχὴ τοῦ Φώσκολου θὰ παρακαλέσῃ κλαιόντας τὸν Παντοδύναμο «ἂν ὁ νόμος τοῦ Παραδείσου δὲν ἀπαγορεύῃ τὰ δάκρυα»⁽¹⁴⁾.

Ὁ Παράδεισος χρησιμοποιεῖται στὴν Σολωμικὴ ποίηση καὶ σὰν σχῆμα φραστικό—ἐπίδραση τῆς δημοτικῆς γλώσσας—ὅπως:

«Παράδεισο ἀπὸ εὐτυχία θὰ γιόμισε τὴ μεγαλόψυχη πνοὴ πρὶν πάψη...»⁽¹⁵⁾.

Ἡ ὅταν μιὰ ἀπ' τὶς γυναῖκες στοὺς «Ἐλευθέρους Πολιορκημένους» καταφεύγει στὸ στοχασμὸ τοῦ θανάτου καὶ νοιώθει σὰν τὸ πουλί, στὴν καλοκαιριὰτικὴ ζέστα,

Ὅπου ἔδε σκιάς παράδεισο καὶ τὴν χαίρε-
τάει
Μὲ τοῦ φτεροῦ τὸ σάλαγο καὶ μὲ κανέναν ἡ-
χο⁽¹⁶⁾.

Καὶ στὴν «Φαρμακωμένην στὸν Ἄδην»⁽¹⁷⁾ διαβάζουμε:

Χωρὶς...

Τ' ὄμορφο ἄστρο τῆς αὐγῆς,
Ἄδεια κι' ἄφωη καὶ μαύρη
Ἡ Παράδεισο τῆς γῆς.

Καὶ στὴν «Γυναῖκα μὲ τὸ μαγνάδι»⁽¹⁸⁾

* Ἄ πὲς μου, πὲς μου, ἀληθινοῦ κόσμου
τρισάγαι ξένε,

(13) Στοχασμοὶ στοὺς «Ἐλευθέρους πολιορκημένους» (Λίνου Πολίτη ἔ. ἄ., σ. 208).

(14) *Elogio di Ugo Foscolo*. Ἔκδοσις Δὲ Βιάζης, ἔ. ἄ., σ. 406.

(15) Μετάφρασις ἐνὸς πεζοῦ ἰταλικοῦ σχεδιάσματος τοῦ Σολωμοῦ ποῦ ἀναφέρεται στὸν «Πόρφυρα» (Λίνου Πολίτη, ἔ. ἄ., σ. 359). Πρὸς τὴν παραλλαγή τοῦ πρώτου στίχου τοῦ 8ου ἀποσπάσματος τοῦ «Πόρφυρα» (Λίνου Πολίτη, ἔ. ἄ., σ. 255): «Ἡ μεγαλόψυχη πνοὴ εὐτύχησε πρὶν πάψη».

(16) «Ἐλευθέροι Πολιορκημένοι» Σχεδ. Γ', ἀπόσπ. 11 (Λ. Πολίτη, ἔ. ἄ., σ. 248).

(17) Λίνου Πολίτη, ἔ. ἄ. σ. 152.

(18) Μεταφράσεις Καλοσγούρου, ἔ. ἄ., σ. 64.

ἂν ἡ Καλή μου σώθηκε, κι' ἄς εἶν' στὴν κε-
φαλὴ σου
τὸ πρῶτο ἀπ' τῆς Παράδεισος τὰ δόλαμπρα
στεφάνια...

Μνεῖα τοῦ Παραδείσου ὑπάρχει καὶ στὸν «Κρητικὸ» (Ἀπόσπ. 19, στ. 7-12, Λίνου Πολίτη, ἔ. ἄ. σ. 198) καὶ ξανά στὴν «Γυναῖκα μὲ τὸ μαγνάδι» (χωρὶο δυσερμηνευτο).

Ἀπὸ τὰ παραπάνω φαίνεται καθαρὰ αὐτὴ ἡ ἀδιάκοπη παρουσία στὴν ψυχὴ τοῦ Σολωμοῦ τοῦ χριστιανικοῦ Παραδείσου. Ἐνας φιλόλογος, προσέχοντας σ' ἐξωτερικὰ σημάδια, θάβρισκε ἴσως ἐπίδραση σχετικῶν χωρίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς (Β' Κορινθίους, β' 4, Ἀποκάλ. Ἰωάννου β' 7 κ. ἄ.), διαπιστωμένη ἄλλωστε γιὰ πολλὰ σημεῖα τοῦ ἔργου του, ἐπίδραση πιθανὴ τοῦ *Paradise Lost* τοῦ Μίλτωνος ποῦ δυὸ φορὲς τὸ ἀναφέρει ὁ ποιητῆς (βλ. Α. Πολίτη ἔ. ἄ. σ. 133) ἢ τῆς «θείας κομωδίας» τοῦ Δάντη κι' ἄλλων ἔργων Ἰταλῶν ποιητῶν ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀναμφίβολα ἐπηρεάστηκε ὁ Σολωμὸς. Ἴσως θ' ἀνάτρεχε ἀκόμα στὰ παιδικὰ χρόνια τοῦ ποιητῆ μὲ τὴν ἐπίδραση στὸ πνεῦμα του ἀπὸ τὸν D. S. Rossi.

Ἐπάρχουν ὅμως, πέρα ἀπ' αὐτὰ, ἄλλες ποὺ ἐσωτερικὲς καὶ πρωταρχικὲς αἰτίες αὐτῆς τῆς νοσταλγίας γιὰ ἓνα σύγχρονο ψυχολόγο. Χωρὶς τὴν προβολὴ παλῶν ψυχολογικῶν δογματισμῶν γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Σολωμοῦ⁽¹⁹⁾, μπορεῖ ἓνας νὰ διαισθανθῆ τὴν ἀνάδυση αὐτῆς τῆς νοσταλγίας ἀπὸ τὰ μυστικὰ κι' ἀπύθμενα βάθη ἐνὸς ἀσυνειδήτου, ἐμπλουτισμένου καὶ ἀπὸ στοιχεῖα ἐξωτερικὰ. Ὁ Igor Caruso, σ' ἓνα τελευταῖο βιβλίον του μὲ καινούργιες ψυχολογικὲς καὶ ψυχαναλυτικὲς προοπτικὲς⁽²⁰⁾, τονίζει πὼς «ἡ νοσταλγία τῆς παραδείσου καταστάσεως εἶναι μίᾳ ἐπιθυ-

(19) Βλ. Σ. Καλησπέρη, Ὁ Σολωμὸς καὶ ἡ «Ἀτομικὴ Ψυχολογία», «Ἀκτίνες» 1941, σ. 208-212 καὶ τὴν σχετικὴ συζήτηση στὶς «Ἀκτίνες» 1942, σ. 43-47.

(20) Igor A. Caruso, Ψυχανάλυσις καὶ σύνθεσις τῆς ὑπάρξεως. Μετάφρασις Ἀθαν. Π. Καραντώνη. Ἔκδοσις Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς. Ἀθῆναι 1953, σ. 127, 128, 129.

μία τῆς πληρότητος τῆς ὑπάρξεως... εἶναι ἐν ταυτῷ ἀναζήτησις ἀπολεσθέντος καὶ ἐπιθυμία τοῦ ἐρχομένου...». «Τὸ «παραδείσιον ἀρχέτυπον» εἶναι καὶ μία τελολογικὴ δύναμις. Γνωρίζομεν ὅτι ἡ νοσταλγία τοῦ παραδείσου δὲν ὑποδηλοῖ μόνον παλινδρόμησιν, ἀλλὰ καὶ πίστιν καὶ ἐλπίδα. Ἡ ἐπιδίωξις τοῦ παραδείσου σημαίνει τέλος τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ ὑπαρξις θὰ διαλυθῇ ὄχι διὰ τῆς ἀποσυνθέσεώς της, ἀλλὰ διὰ τῆς ἱστορικῆς λυτρώσεως, καὶ ὅτι εἷς Σωτὴρ μᾶς ἐπηγγέλη μίαν βασιλείαν, ὅπου δὲν εἶναι πλέον ἀναγκαία ἡ νοσταλγία, ἡ ἐλπίς, ἀλλ' ὑπάρχει ἄμεσος γνώσις ἐν ἀγάπῃ».

Ἡ σημερινὴ ψυχολογία ἐπιτρέπει, μ' ὀλη τὴ δυσκολία τοῦ ἐγχειρήματος, νὰ δοῦμε μερικὲς μορφὲς τῆς Λογοτεχνίας μας, ὅπως τὸν Σολομὸ καὶ τὸν Παπαδιαμάντη, ἀκόμα καὶ τὸν νευρωτικὸ Καβάφη, πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ ὅ,τι θέλησαν νὰ τὶς δοῦν ὠρισμένοι προσαρμόζοντάς τες στὰ μέτρα τῶν παληῶν φροῦδικῶν καὶ «ἀτομικῶν» θεωριῶν. Καὶ μᾶς ἐμπνέει περισσότερο σεβασμὸ μπροστὰ στὸν ἐσωτερικὸν τοῦ ἀγῶνα—νικηφόρο ἢ ὄχι—γιὰ μιὰ πληρότητα τῆς ὑπαρξίης τοῦ στὸν κόσμον τῶν αἰωνίων ἀξιών.

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΝ Τῷ ΣΥΜΠΛΗΡΟΥΣΘΑΙ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ

Ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν,
ἐκεῖνη ἡ πρώτη νοσταλγία μὲς' στίς καρδιές
κατέβαινε σὲ χρῶμα γιασεμὶ
ν' ἀνάψῃ τοῦ ψαλμοῦ τὴν ἐκκληξί.

Ἀποβραδὺς εἶχαν κοσμήσει τοῦ ἱεροῦ
τὴν ὄψιν οἱ καστανιές, τὸ βῆμα
τοῦ Ἑσπερινοῦ εὐωδιάζοντας. Κι' ἡ ὀλονυχτία
φῶς ἴλαρό, προόδαε τὴ χαρὰ
καὶ τὴν ἀγρύπνια τῶν Ἀγίων, μεγάλη.

Πολλοὺς ἡ νοσταλγία μᾶς εἶχε φέρει
ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν,
στὴν ὄχθη τοῦ ὄρθρου. Καὶ οἱ χαμένες πόλεις
στῆς λήθης τὸ σεισμό, ἔδιναν ἦχο
πρὸς τ' ἄστρα ἐπάνω νὰ κρατοῦν τὸ χάος.

Ἀκροστιχίδα λυπημένη ἡ νύχτα ἀχνόγραφε
τὸν ἐρχομὸ του, ἐνῶ τὰ νέφη ἐδόξαζαν
τὸ πέρασμά του στῆς βροχῆς τὴ γεῦσι
Καὶ ἀνω στίς ἐπάλλξεις τοῦ φωτός, τ' ἀποδημητικὰ
σχίζαν τῆς ἀστρατῆς τὴ λάμψη, ποῦ τὸν ἔκρυβε.

Πολλοὺς ἡ νοσταλγία μᾶς εἶχε φέρει
κι' ὅλας στίς ἕκτης ὥρας τ' ἀναφυλλητό.
Κι' ὅπως ἡ ἐπίκλησι ὕφαινε ὄλη
τοῦ μυστηρίου τὸ σκεῦος, ὁ Ἀναμενόμενος
χωρὶς ν' ἀνοίξη ἡ πύλη, διάβαινε
τὸ κατῶφλι, αἶμα καὶ σῶμα.

Ν. Ι. ΚΑΡΜΙΡΗΣ

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ

Ἡ Ἀμερικανικὴ Ὑπηρεσία Πληροφοριῶν, ἰδιαίτερος δὲ ὁ ἐκπαιδευτικὸς ἀκόλουθος τῆς Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας Δρ. William E. Weld Jr. εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς ἀποστείλῃ ἕνα ἀνάτυπον τοῦ κατωτέρω ἀρθροῦ, δημοσιευθέντος εἰς τὸ περιοδικὸν «Ὁ Χριστιανικὸς Αἰὼν» (The Christian Century) μὲ τὸ δικαίωμα τῆς μεταφράσεως καὶ δημοσιεύσεώς του εἰς τὰς «Ἀκτίνας».

Αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι τῆς Ἀμερικῆς εὐρίσκονται σήμερον ἐνώπιον ἐνὸς νέου προβλήματος. Εἶναι τὸ πρόβλημα τῶν νέων πού δὲν ἔχουν πουθενὰ νὰ στηριχθοῦν διὰ νὰ κτίσουν τὴν ζωὴν των. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νέους αὐτοὺς στρέφονται πρὸς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν ὡς παιδιὰ εἶχαν διδαχθῆ καὶ τὴν ὁποίαν τότε δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσουν. Ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν περιμένουν τώρα τὴν λύσιν ὄλων τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζουν εἰς τὴν ζωὴν.

Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος αὐτοῦ αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι τῆς Ἀμερικῆς καταβάλλουν κάθε προσπάθειαν διὰ νὰ παρουσιάσουν τὰς πηγὰς δυνάμεως πού προσφέρει ὁ Χριστιανισμός. Πολλοὶ ἀπὸ τὰς ἐκκλησίας αὐτὰς ἔκαμαν τόπον εἰς ὄλους τοὺς νέους, πού μὲ δραστηριότητα θέλουν νὰ δώσουν τὸν ἑαυτὸν των εἰς ἀντάλλαγμα ἐκείνου πού τοὺς προσφέρει ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία. Μία ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἀναφέρεται ὡς ἀπὸ τὰς πλείον ζωτικὰς καὶ ἡ ὁποία ἐσημείωσε ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα, εἶναι ἡ πρεσβυτεριανὴ ἐκκλησία τῆς Τορεκα, πρωτευούσης τοῦ Kansas. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἐθεωρήθη ἀξία ἰδιαίτερας μνείας διὰ τὴν κοινωνικὴν ἐργασίαν τὴν ὁποίαν κάμνει εἰς μίαν κοινότητα 78.000 ἀνθρώπων. Ἄς σημειωθῆ ὅτι οἱ συνεργάται τῆς προσπάθειας αὐτῆς ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ νεαρὰ ἀνδρῶνα μὲ παιδιὰ.

Μὲ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ χρόνου ἡ πρώτη πρεσβυτεριανὴ ἐκκλησία τῆς Τορεκα ἀπέ-

κτησε ἀξιόζηλευτον φήμην διὰ τὸν καταρτισμὸν ἡγετικῶν στελεχῶν διὰ διάφορα κοινωνικὰ καὶ ἱεραποστολικά ἔργα. Καὶ ἐν τούτοις, μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, τὸ 1940, ἡ δρᾶσις τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς εἶχε περιέλθει εἰς κρίσιν, διότι εὐρίσκετο εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, τὸ ὁποῖον περιεβάλλετο κυρίως ἀπὸ συγχρόνους πολυκατοικίας. Τὰ περισσότερα μέλη τῆς ἐκκλησίας εἶχαν μετακινηθῆ πρὸς τὰ προάστεια. Ἄλλὰ οἱ κάτοικοι τῶν πολυκατοικιῶν ἀπετελοῦντο κυρίως ἀπὸ νέους, οἱ ὅποιοι, ἂν καὶ δὲν ἦσαν ἐπισήμως μέλη τῆς ἐκκλησίας, ἐσύχναζαν εἰς τὸν ναὸν ἀπὸ ἐνδιαφέρον ἢ καὶ περιέργειαν. Σὲ λίγα χρόνια οἱ νέοι αὐτοὶ ὑπανδρεύθησαν καὶ ἔκαμαν καὶ παιδιὰ τὰ ὁποία ἔφερναν διὰ νὰ παρακολουθοῦν μαθήματα κατηχητικοῦ σχολείου, οἱ ἴδιοι δὲ δὲν ἔπαυσαν νὰ προσέρχωνται μὲ ἐνδιαφέρον.

Τότε ὁ Δρ. Orlo Choguill, ὁ ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸ ἕξ ἐνοριτῶν ἐπιτελεῖον του ἐσοκλήθησαν ὅτι κάτι πρέπει νὰ γίνῃ. Οἱ ἐνορίται—ἐπίσημα μέλη τῆς ἐκκλησίας—ἤρχισαν νὰ γνωρίζωνται μὲ τοὺς νέους γονεῖς, οἱ ὅποιοι ἐσύχναζαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν Κυριακὴν. Ἐγίνε καὶ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ δι' ἐπισκέψεις κατ' οἶκον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ γίνουν καὶ ἐπισήμως μέλη τῆς ἐκκλησίας οἱ νέοι αὐτοὶ γονεῖς. Τὰ νέα μέλη ἐνεθαρρύνοντο εἰς τὸ νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν κοινωνικὴν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς δύο σημεία στηρίζει ἡ Ἀμερικανικὴ αὕτη ἐκκλησία τὰς προσπάθειάς της. Πρῶτον, εἰς ἕνα ἄρτιον κατηχητικὸν σχο-

λείον, τὸ ὁποῖον νὰ προκαλῆ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν γονέων εἰς μέγαν βαθμὸν ὥστε νὰ συνεργάζωνται καὶ οἱ ἴδιοι. Καὶ δεύτερον, εἰς ἓνα πρόγραμμα προσελκύσεως ἑκατοντάδων νέων, οἱ ὅποιοι ζοῦν εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην ἀλλὰ δὲν γνωρίζουν τί τοὺς προσφέρει ὁ Χριστιανισμός.

Τὸ κατηχητικὸν σχολεῖον διαιρεῖται εἰς τμήματα ἀνάλογως τῆς ἡλικίας τῶν μαθητῶν. Ὑπάρχει εἰδικὴ τάξις ἀνωτέρου κατηχητικοῦ δι' ἐφήβους καὶ νέους. Πλὴν τοῦτου ὑπάρχουν καὶ ομάδες μελέτης Ἀγ. Γραφῆς. Ἐπαξ τοῦ μηνὸς ὀρίζεται ἓνα βραδυνὸ κοινωνικῆς ἀναστροφῆς καὶ ἓνα ἄλλο βραδυνὸ, τὸ «βραδυνὸ προνοίας», κατὰ τὸ ὁποῖον συναντῶνται κυρίαὶ καὶ δεσποινίδες διὰ νὰ ἐργασθῶν εἰς τὴν κατασκευὴν ρούχων διὰ τὴν «Πρόνοιαν» τῆς ἐνορίας. Ἡ ἐκκλησία τῆς Topeka διαθέτει καὶ «Σύνδεσμον Κοινωνικῆς Ἑργασίας» ἀποτελούμενον ἀπὸ 800 περίπου κυρίας καὶ δεσποινίδας ὀργανωμένας εἰς 13 ομάδας. Ὁ Σύνδεσμος αὐτὸς ἰδρύθη πρὸ 50 ἐτῶν. Μερικαὶ μάλιστα ἐκ τῶν κυριῶν ποὺ ἀποτελοῦν τὸν Σύνδεσμον εἶναι ὑπερήλικες, ἔλαβαν δὲ μέρος εἰς τὴν περιθάλψιν θυμάτων πολέμου ἰδιαιτέρως διὰ τῆς ἀποστολῆς δεμάτων εἰς τὴν Εὐρώπην ἀμέσως μετὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον. Ἀπὸ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἔχουν ὡς ἐνθύμιον πολῦτιμον μίαν Ἀγίαν Γραφὴν εἰς Περσικὴν γλῶσσαν, δῶρον μᾶς γαλλικῆς οἰκογενείας εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης «διὰ τὴν παρασχεθεῖσαν βοήθειαν ἐν ὄρα μεγάλης ἀνάγκης». Αἱ ἐν λόγῳ κυρίαὶ εἶναι αἱ κυριώτεραι συμμετέχοι εἰς τὸν ἔρانون τῆς Ἀμερικανικῆς ἱεραποστολῆς διὰ τοὺς λεπρούς.

Ὑπάρχει ἓνα κεντρικὸν κτίριον εἰς τὴν Topeka ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκπέμπεται ὅλη ἡ δράσις τῆς ἐν λόγῳ πρεσβυτεριανῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν λόγῳ πόλεως. Δύο φορές τὸν μῆνα γίνεται εἰδικὴ ἀκολουθία εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ κτιρίου διὰ τοὺς συνεργάτας τοῦ κοινωνικοῦ ἔργου τῆς ἐκκλησίας. Πλὴν τοῦ κεντρικοῦ κτιρίου ὑπάρχουν καὶ τρία παραρτήματα εἰς τὴν Topeka. Μεταξὺ τῶν συνεργατῶν ὑπάρχουν ἀνεγνωρισμένης φήμης ἰατροὶ καὶ ψυχίατροι.

Ἄλλὰ ἡ ἐκκλησία τῆς Topeka δὲν δρᾷ

μονομερῶς. Ὑποστηρίζει τὸ γενικὸν πρόγραμμα τῆς πρεσβυτεριανῆς ἐκκλησίας πολλάκις μὲ τὸ ἥμισυ τῶν χρημάτων τὰ ὁποῖα συλλέγει. Κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν μετὰ τὸ 1889 ἔνδεκα νέοι τῆς ἐνορίας ἔλαβαν μέρος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀμερικανικῆς ἱεραποστολῆς. Σήμερον ἑπτὰ ἔγγονοι τριῶν ἀπὸ τοὺς σκαπανεῖς αὐτοὺς ὑπηρετοῦν εἰς ὑπερποντίους ἱεραποστολάς, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ εἰς τὴν Κίναν καὶ τὴν Κορέαν.

Οἱ χοροὶ, οἱ ὅποιοι ψάλλουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὰς Κυριακάς, ἀποτελοῦνται ἀπὸ παιδιὰ τῆς ἐνορίας ἡλικίας 7-17 ἐτῶν. Ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς πόλεως ἠμποροῦν νὰ ὑποβάλουν αἰτήσιν διὰ νὰ γίνουν μέλη τῆς χορωδίας, ἐφ' ὅσον ἔχουν καλὴν φωνὴν καὶ εἶναι διατεθειμένα νὰ ὑποβληθοῦν εἰς τὴν ἀναγκαιοῦσαν πειθαρχίαν. Ὅσα παιδιὰ ἐπιλεγοῦν δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν παίρνουν μαθήματα διὰ τὴν χορωδίαν ἀλλὰ λαμβάνουν μέρος καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐργασίαν εἰς τὴν ὁποίαν ἀπασχολοῦνται οἱ γονεῖς τῶν.

Τὰ κηρύγματα τοῦ Dr. Choguill βασιζονται ἐπὶ τῶν διδαγμάτων τῆς Ἀγ. Γραφῆς ἀλλὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν πείραν τῆς καθημερινῆς ζωῆς. «Νομίζω ὅτι εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἔργα τῆς ἐκκλησίας τὸ νὰ φέρῃ εἰς ἐπαφὴν τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸν Χριστόν, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ Ἐκείνος νὰ μεταβάλῃ τὴν ζωὴν των» λέγει ὁ Dr. Choguill.

Ὁ ἐφημέριος διαθέτει δύο ὥρας τὴν ἡμέραν διὰ νὰ δέχεται εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ οἰονδήποτε ποῦ θὰ ἤθελε νὰ τὸν συμβουλευθῆ πρὸς πνευματικὴν καθοδήγησιν. Τοῦτο θεωρεῖ ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἔργα ποὺ προσφέρει. Ἐκτὸς τῶν δύο αὐτῶν ὥρων ἔχει καθορίσει ἓνα πρωτὸ δι' εἰδικὰς συνεντεύξεις καὶ ἓνα ἀπόγευμα δι' ἐπισκέψεις κατ' οἶκον. Ἀκόμη καὶ τὰ βράδνα του τὰ ἔχει ἀφιερώσει εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐκκλησίας. Ἡ ἐργασία του ἀντικατοπτρίζει τὸ πνεῦμα τῆς αὐταπαρηγήσεως. Εἶναι τὸ πνεῦμα ποὺ κινεῖ ὅλα τὰ μέλη τῆς πρώτης πρεσβυτεριανῆς ἐκκλησίας τῆς Topeka εἰς τὸ νὰ βοηθοῦν τοὺς ἄλλους μετὰ χαρᾶς καὶ ὄχι ἐξ ἀνάγκης.

Γ. Α. Π.

Ο ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ

Δέν ήταν ούτε δέκα χρονών. Τό μεγάλο κεφάλι του μέ τά αναστατωμένα μαλλιά δέν ξεπερνά και πολύ τό ύψος του γραφείου μου. Ήλθε άπέναντί μου και άκούμησε τό στήθος του μέ τό καρρέ άλατσαδένιο πουκαμισάκι στό γραφείο, σάν γιά νά ξεποστάση. Καί στήριξε επάνω μου μέ αισιοδοξία δυό μεγάλα έξυπνα μάτια, πού τό γαλάζιο φόντο και τό καστανό άεικίνητο μαυράδι τους πλημμύριζε τό φωτεινό παιδικό πρόσωπο.

Χρειάζεται πάντα κάποια έξάσκησις γιά νά νοιώθης τίς ώμορφιές τής Δημουργίας. Άλλά τό μάτι ένός πατέρα μαθαίνει εύκολα νά βλέπη στό κάθε παιδι τή χάρι ένός έμφυχου λουλουδιού.

Σταύρωσα τά μπράτσα επάνω στην άνοιγμένη δικογραφία και έσκυψα πύ κοντά στόν άπροσδόκητο επισκέπτη.

Σήκωσε τόν ώμο του, όπως ένα πουλάκι τή φτερούγα του, γιά νά μου δείξη τό πανέρι πού κρεμότανε στό μπράτσο του.

Μιά λεπτή φωγούλα, σάν σπίνου, στόλισε τόν άέρα:

—Θά πάρετε φυσιτία;

—Άν μπορής νά άρνηθής...

Άκούμησε τό πανέρι κάτω και βύθισε τό χεράκι του στην τσέπη του παντελονιού του, νά δώση ρέστα από τά κουβαριασμένα πεντακόσάρικα και χιλιάρικα πού άνέσυρε.

—Τρείς, τρισήμισυ, τρείς έπτακόσιες... τέσσερις.

Δέν άνθεξα στόν πειρασμό νά άνοιξω συζήτησι μέ τόν βιοπαλαιστάκο αυτόν:

—Πώς σέ λένε;

—Άντωνάκη!

—Έχεις τόν πατέρα σου;

—Όχι, πέθανε...

—Τή μητέρα σου;

—Ναί...

—Δουλεύει ή μητέρα σου;

—Ναί, πλένει ρούχα... Άλλά τώρα τήν πονάν τά πόδια της και είναι άρρωστη στό κρεβάτι.

—Άδελφάρικα έχεις;

—Δυό μικρότερα και μάν άδελφή.

—Μεγάλη;

—Δεκαπέντε χρονώ... Πουλάει κι' αυτή φυσιτία.

—Και πόσα θγάξεις έσύ;

—Τριάντα... σαράντα δραχμές τήν ήμέρα. Καμμιά φορά και πενήντα...

—Και τί τά κάνεις τά λεπτά;

—Άπόρησαν τά μάτια και ή φωνούλα του Άντωνάκη.

—Τί τά κάνω; Τά δύνω στη μητέρα μου!... Γιά νά φάμε, νά ντυθούμε, νά πληρώσουμε τό νοίκι, τό νερό, τό φώς...

Ή ανάγκη είχε κάνει τόν Άντωνάκη «προστάτη οικογενείας», γεμάτο από εύθυνες, πού τόν έμόρφωσαν—ένηθά χρονών—σε άριστο άνθρωπο. Καί σκέφθηκα, πόσο άδικούνται τά στερημένα από τό πολύτιμο αυτό στοιχείο τής άγωγής «καλόπαιδα» πού, άκόμη και διπλά στά χρόνια από τόν Άντωνάκη, διαφθείρονται από τήν άκοπη και άνεύθυνη άπολαυή, εις βάρος του πύ άφελούς ιδρύματος ύποτροφιών πού λέγεται πατρική και μητρική άδυναμία.

Ό Άντωνάκης σήκωσε τό πανέρι του, τό πέρασε στό μπράτσαί του και έτοιμάστηκε νά φύγη. Κοντοστάθηκε όμως γιά νά κυτάξη τό μπλέ και κόκκινο μολύβι του γραφείου μου. Τό άγγιξε μέ τό δάχτυλό του:

—Αυτό τί είναι;

—Μολύβι πού γράφει μέ χρώματα.

—Κι' αυτό;

—Χάρακας.

Ζήτησε μέ ζήλο νά μάθη τή χρῆσι του τελευταίου.

Έγώ σκάλισα στό συρτάρι μου και βρήκα νά του χαρίσω ένα ύπόλοιπο χρωματιστού μολυβιού. Του έδωσα και χαρτί. Έσκυψε τότε τό μεγάλο κεφάλι και χαράκωσε μπλέ και κόκκινες γραμμές σουρώνοντας τά χείλη του γοητευμένος.

Τό παιδί—ίσως και ό αδριανός διανοούμενος—διεκδικούσε τά δικαιώματά του από τόν πρόωρο βιοπαλαιστή. Σήκωσε όμως γρήγορα τό κεφάλι—οί εύθυνες φωνάζουν—και ειπε σοβαρά, βάζοντας τό μολύβι στην τσέπη του:

—Πρέπει νά πηγαίνω.

Και πρόσθεσε:

—Άλλοιώς δέν έχει φαί...

Ήπειτα πήρε ένα σακκουλάκι φυσιτία από τό πανέρι του, τό άνοιξε και άφησε επάνω στό γραφείο μου μερικά.

—Τί είναι αυτά; Ρώτησα.

—Θά σέ κεράσω κι' έγώ...

Είπε σοβαρά ό Άντωνάκης.

Πῆγα νὰ τοῦ πληρώσω τὸ δῶρο. Μοῦ ἔ-
σπρωξε τὸ χέρι προσβεβλημένος.

— Ὁχι! Ἐσὺ πῶς με κέρασες τὰ μολύδια.
Ἔτσι κι' ἐγὼ θὰ σὲ κερᾶσω τώρα...

Ἦταν ἕνας gentleman...

Ἐπειτα ἄρχισε νὰ τρώῃ καὶ ὁ ἴδιος ἀπὸ τὰ
ὑπόλοιπα φυστίκια πὺν εἶχε τὸ σακκουλάκι.

— Ἄ, Ἀντωνάκη! Κάνει νὰ χαρίζεις καὶ νὰ
τρῶς ἀπὸ τὸ ἐμπόρευμά σου;

Θέλησα νὰ δῶ τί θὰ μοῦ πῆ. Ἐκείνος ἀπό-
ρησε με τὴν κοινωνικὴ ἀγαμματωσὴν μου
καὶ με ἐδίδαξε ἄλλα:

— Πῶς δὲν κάνει! Ἀφοῦ δουλεύω, μπορῶ
καὶ νὰ κερᾶσω καὶ νὰ φάω...

Ἐθαύμασα τὴν ὠριμότητα τοῦ Ἀντωνάκη.
Δὲν εἶχε διαβάσει τὸν ἀρχαιότατο νόμο τῶν
ἐργατικῶν δικαιωμάτων: «Οὐ φιμώσεις βοῦν
ἀλωόντα». Τὸν εἶχε μάθει στὸ σχολεῖο τῆς
«πιάτσας», τῆς βιοπάλης.

Αὐτὸ τὸ σχολεῖο ὅμως εἶναι πολὺ σκληρό.
Δὲν μπορεῖς νὰ τὸ βγάλεις, χωρὶς νὰ ρουφᾶς
ἀπὸ κάπου ὑγεία.

Καῦμένο παιδί, σκέφθηκα, σὲ τί κινδύνους
τριγυρνᾷς!

Τὸν κύτταξα με ἀνησυχία:

— Ἀντωνάκη, προσέχεις τοὺς κακοὺς ἀν-
θρώπους;

Σοῦφρωσε τὰ φρύδια σοβαρῶς.

— Βγαίνομε τίς περισσότερες φορὲς μαζῆ
με τὴν ἀδελφή μου. Ἡ μαμά μου κάθε βρά-
δυ μοῦ λέει πῶς νὰ προσέχω... Καὶ στὴν ἀ-
δελφή μου. Καὶ παρακαλοῦμε ὅλοι μαζῆ στὴν
προσευχὴ μας τὸν Θεὸ νὰ μᾶς φυλάη, νὰ γί-
νωμε ὄχι σάν τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ
σάν τὴ μαμά καὶ τὸν μπαμπά.

Ὁ Ἀντωνάκης δὲν ἔβγαине ἄοπλος στὸν ἐ-
πικίνδυνο ἀγῶνα. Στὸ φτωχικὸ σπιτάκι τους
εἶχε ἕνα πολύτιμο κεφάλαιο: Ἀνθρώπους νὰ
τὸν ἐμπνεύσουν στὸ καλὸ.

Νικημένος σὲ ὅλα, ἐσύστησα στὸν Ἀντωνά-
κη νὰ πάη νὰ βρῆ ἕνα φίλο μου, σὲ μιὰ Τρά-
πεζα, νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ πουλήσῃ κι' ἐκεῖ τὸ
ἐμπόρευμά του. Κατάλαβε τὴν διεύθυνσι (πῶ
εὔκολα ἀπὸ ἕνα ἀπόφοιτο τοῦ γυμνασίου πὺν
ἔρχεται καμμιὰ φορὰ στὸ γραφεῖο μου καὶ
μοῦ γράζει τὴν ψυχὴ γιὰ νὰ κάνῃ σωστὸ ἕνα
θέλημα!).

★

Τὸ μεσημέρι, πηγαίνοντας γιὰ φαί στὸ σπῆ-
τι μου, εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ ξανασυναντήσω
τὸν Ἀντωνάκη. Μπῆκε μέσα στὸ κηπᾶριο τῆς
πλατείας Κάνιγγος, ἄφησε τὸ πανέρι του κά-
τω καὶ ἄρχισε νὰ κάνῃ ἀκροβασίες καὶ τοῦμ-
πες στὸ δροσερὸ γρασιδί. «Σουτάρησε» ἔπει-
τα δυὸ-τρεῖς φορὲς ἕνα τόπι ἀπὸ σφιγμένη
ἐφημερίδα.

— Ἀντωνάκη!

Μὲ γνώρισε καὶ μοῦ χαμογέλασε, σάν νὰ μοῦ
ἔλεγε:

— Μπορῶ τώρα νὰ παίξω, ἀφοῦ δουλεύω!

Ὅταν προχώρησα, στάθηκα καὶ κύτταξα
πάλι τὸν Ἀντωνάκη. Δυὸ χαμίνια τὸν παιδεύα-
νοντὰ στὰ κάγκελα τοῦ κηπᾶριου. Ἀμύνθηκε
ἀλλὰ εἶχε φάει ἤδη δυὸ ἀδικες «καρπαζιές».
Διαμαρτυρήθηκε ἔντονα. Ἐνας ἐπιθεωρητῆς
λεωφορείων πὺν εἶδε τὴν ἀδικία, ἐφίλησε τὰ
χαμίνια με τὸ ἴδιο νόμισμα καὶ με πιὸ βαρὺ
χέρι.

Ὁ Ἀντωνάκης ἐγνώριζε στὴν «πιάτσα»
καὶ τὴν ἀνθρώπινη κακία (ὁ Θεὸς καὶ ἡ κοι-
νωνία νὰ τὸν φυλάνε ἀπὸ τίς χειρότερες ἐκ-
δηλώσεις τῆς!). Ἀλλὰ ἔτσι ἐγνώριζε καὶ τὴν
ἀξία τῶν φίλων, τῶν «δικῶν του».

Ἄχ, μάνα, πατέρα! Ἄχ, ἀδελφοί!

Πόση εὐγνωμοσύνη θὰ νοῖωση τὸ βράδυ γυ-
ρίζοντας σ' αὐτοὺς τοὺς «δικούς του». Ἡ στορ-
γὴ τους δὲν θὰ ἔχη χάσει τὴν ἀξία τῆς, σάν
πληθωρικὸ νόμισμα, ὅπως γιὰ μερικά ἄλλα
παιδιά.

★

Καὶ ὁ Ἀντωνάκης με τὸ πανέρι του στὸ
μπράτσο συνέχισε τὴν πορεία του διαλαλών-
τας τὸ ἐμπόρευμά του.

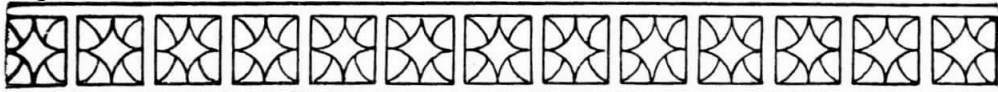
— Ἀντίο, Ἀντωνάκη! Δὲν μπορεῖ... Ψηλά,
σὲ κορφές θὰ σὲ φέρῃ κάποτε ὁ ἀγῶνας καὶ
οἱ εὐθύνες πὺν σὲ ἔκαναν ἄντρα, ἀπὸ ἐννεῖα
χρονῶν!

— Ἀντίο!

Καί, σίγουρα, Ἀντωνάκη, κάποια μέρα θὰ
σκύψουν μπροστὰ σου τὰ παιδιά τῶν ἀνέσε-
ων. Ἐκτὸς ἐάν...

Μά, ἐκτὸς ἐάν διδαχθοῦμε —οἱ «καλοὶ» γο-
νεῖς— ἀπὸ τὴν προκοπὴ σου, ἀρχίζοντας κάπο-
τε νὰ μελετοῦμε, στὰ σοβαρὰ κι' ἀπὸ ὅλες τίς
πλευρές, τὸ τεράστιο θέμα πὺν λέγεται ἀγω-
γὴ.

ΟΥΤΙΣ

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ

Πενθηφοροῦσα ἐπιστρέφει ἡ στήλη αὐτὴ ἀπὸ τὰς θερινὰς διακοπὰς. Δὲν ἤμπορεῖ νὰ μὴ μετὰσχῃ εἰς τῆς Ἐκκλησίας τὸ πένθος, καὶ δὲν ἤμποροῦσε ἡ Ἐκκλησία νὰ μὴ πενήθησῃ διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Σεραφεῖμ Παπακώστα. Τὸ εὐρύτατον κοινὸν ποῦ ἤκουσε τὰ κηρύγματά του ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῆς Μητροπόλεως εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῆσῃ πόσον βαρυντὰτι εἶναι ἡ ἀπώλεια, καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελεν ὑποτεθῆ ὅτι τὸ ἔργον τοῦ ἐκλιπόντος περιορίζετο εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος διακονίαν.

Βεβαίως, ζῶμεν τώρα εἰς μίαν ἀνθησιν τοῦ κηρύγματος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅ,τι ἐγίνετο εἰς γενεὰς περασμένας. Καὶ διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ἀνθήσεως αὐτῆς... δὲν θὰ ἐπικαλεσθῆ, βέβαια, κανεὶς τὴν θεωρίαν τῆς αὐτομάτου γενέσεως! Δὲν ἐνεφανίσθη μόνη τῆς, αὐτομάτως, ἡ ἀκμὴ αὐτῆ τοῦ κηρύγματος. Κάποιοι πρωτοπόροι εἰργάσθησαν, κάποιοι ἐμόχθησαν, κάποιοι ἐπάλασαν, κάποιοι ἐπέτυχαν διὰ νὰ ἔχωμεν αὐτὴν τὴν καταπληκτικὴν πρόοδον. Ὁ Σεραφεῖμ Παπακώστας ἔχει μετὰξὺ αὐτῶν τῶν πρωτεργατῶν θέσιν ὅπως ἐξέχουσαν καὶ ἀπὸ τινων ἀπόψεων μοναδικήν. Καὶ αὐτὸ εἶναι ὁμολογία πάγκοιτος, εἶναι ὁμολογία τοῦ λαοῦ ὃ ὁποῖος συνωστίζετο κυριολεκτικῶς μέσα εἰς τὸν Ναὸν τῆς Μητροπόλεως.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Σεραφεῖμ Παπακώστα δὲν ἦτο δημεγερικόν, ἀλλ' οὔτε κἀν ἐνθουσιαστικόν, ὑπὸ τὴν συνήθη τοῦ ὄρου ἔννοιαν. Δὲν εἶχε παθοποιῖαν ὁ κήρυξ, δὲν ἐφρόντιζε νὰ συναρπάσῃ. Ἐπεζῆτει τὴν ψυχραῖμον ἀποδοχῆν, εἴλκυε διὰ τῆς ποιότητος τῶν λεγομένων, διὰ τῶν ἐκτιθεμένων ἐνοιῶν καὶ διδαγμάτων καὶ ἀπὸ τὸν ἀκροατὴν ἴσως ἐζῆτει καὶ κάποιοι κῶπον διὰ τὴν παρακολούθησιν καὶ ἀφομοίωσιν τῶν προσφερομένων. Οἱ ἀκροαταὶ εἰργάζοντο καὶ αὐτοὶ ἀκροάμενοι, δι' ὃ καὶ ἔκαμναν κτῆμα ἰδικόν των τὸ ἀκρόαμα.

Ἐξ ἄλλου, τὸ κήρυγμα αὐτὸ ἦτο ἀληθινὰ χριστοκεντρικόν καὶ ὑπὸ τὴν ἀρίστην τοῦ ὄρου ἔννοιαν συγχρονισμένον. Μέσα ἀπὸ τὴν Γραφὴν καὶ τοὺς Πατέρας παρουσίαζε τὰς αἰωνίας ἀληθείας τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως ὡς λύσιν τῶν συγχρόνων προβλημάτων. Ὅλα δὲ αὐτὰ μὲ ἐμβρίθειαν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀπλότητα, μὲ σοφίας βάθος ἀλλὰ χωρὶς ἐπίδειξιν σοφίας, χωρὶς καρυκεύματα, χωρὶς ῥητορείας ἐξεζητημένας, μὲ τὴν ἐσωτερικὴν ὁμως δύναμιν ἡ ὁποία ἔδωσε ἐκεῖνο ποῦ ἔδωσεν: ἓνα κήρυγμα μὲ πανελλήνιον ἀλήχησιν.

ΠΟΛΥΠΛΕΥΡΟΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑ

Ἄλλὰ ὁ Σεραφεῖμ Παπακώστας δὲν ἦτο μόνον κήρυξ. Ἦτο «διάκονος μυστηρίων Θεοῦ» πέρα ὡς πέρα. Καὶ θὰ παραπέμφωμεν, ὡς πρὸς τὸ πολυσχιδές τῆς δράσεώς του, εἰς τὸ εἰς ἄλλην σελίδα δημοσιευόμενον εἰδικὸν ἄρθρον συνεργάτου τῶν «Ἀκτίνων». Ἦτο, ἂς ἐξαρθῆ τοῦτο ἰδιαιτέρως, ὁ ἐξομολογητὴς εἰς τὸν ὁποῖον πᾶς ἄνθρωπος ἤμποροῦσε νὰ ἐκθέσῃ τὰ προβλήματα του καὶ νὰ εὔρη παρηγορίαν, συμβουλήν, καθοδήγησιν ἄριστα συνδέουσαν τὸ οὐράνιον μὲ τὸ γήινον.

Καὶ αὐτὰ μὲ τρόπον φιλόφρονον. Οὔτε κερανοὶ ἐξαπελύοντο ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν, οὔτε ἀγριότητες. Παρείχετο καθοδήγησις μὲ ἀλύγιστον τὴν ἠθικὴν ὀρθόδοξον γραμμὴν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀγάπην συμπαραστάτιδα καὶ βοηθόν. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι ἄνθρωποι, ποῦ ἔφευγαν καὶ μὲ τὸ ν' ἀκούουν μόνον τὸ ὄνομα «ἐκκλησία», συνεφιλιώθησαν ἀκόμη καὶ μὲ τὴν ἐξομολόγησιν. Εἰς αὐτὴν εὑρίσκαν ἐνίσχυσιν καὶ ἀγράμματοι καὶ μορφωμένοι καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι καὶ γέροντες καὶ παιδιὰ καὶ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι εἶχαν προβλήματα ἐξόχως δύσκολα, καὶ πίστεως προβλήματα ἀκόμη.

Δὲν ἤμποροῦμεν, ἀκόμη, νὰ λησμονήσωμεν τὸν μεταστάντα ὡς συγγραφέα σειρᾶς ὀλοκλήρου βιβλίων ἐκτὸς τῆς πλου-

σιωπίας ἀρθρογραφίας. Μία τριλογία «Τὰ θαύματα», «Αἱ παραβολαί» καὶ «Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλία» εἶχε καταπληκτικὴν ὑποδοχὴν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν. Ἄς προσθέσωμεν εἰς αὐτὰ τὰ «Μεταξὺ τῶν δύο πολέμων 1925 - 1940» καὶ τὰ «Μεταπολεμικά» καὶ πλειάδα ἄλλων ἔργων.

Ἄλλ' ἐκεῖνο ποῦ θέλομεν ἰδιαίτερος νὰ τονίσωμεν εἶναι ἡ κοινωνικὴ του δραστηριότης, ἰδίως κατὰ τὴν κατοχὴν. Ἡ δραστηριότης αὐτὴ ἐξεδηλώθη ὄχι πλέον μόνον εἰς τὴν λειτουργικὴν ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν, καὶ εἰς τὴν ἀδελφότητα «Ζωή», τῆς ὁποίας ἦτο προϋστάμενος ἀπὸ τοῦ 1928 μὲ τὴν πασιγνώστον λαμπρὰν ἐπιτυχίαν καὶ καρποφορίαν, ἀλλ' εἰς διάφορα σωματεῖα, μὲ ἐντελῶς διαφόρους ἕκαστον εἰδικωτέρους σκοπούς, εἰς τὰ ὁποῖα κατῴρθωσε νὰ γίνῃ ἀγαπητὸς καὶ σεβαστός. Ἐπέδειξε θαυμαστὴν ἱκανότητα εἰς τὸ νὰ κατανοῇ τὰς εἰδικὰς ἐπιδιώξεις, τὴν ἰδιομορφίαν, τὴν νοοτροπίαν ἀκόμη ἑκάστου ἀπὸ τὰ σωματεῖα αὐτά. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπετεύχθη μία, δι' ἑλληνικὰς συνθήκας σπανία, ἐνόησις, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν μὲ τὸν πόλεμον, τὸν λιμὸν καὶ ἀμέσως κατόπιν, ἀνθησιν τοῦ χριστιανικοῦ καθόλου ἐν Ἑλλάδι κινήματος, ὁμοίαν τῆς ὁποίας δὲν ξεύρω ποτε ἄλλοτε εἶχε γνωρίσει ὁ τόπος μας.

Ο ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ ΜΑΣ

Ἄλλ' ἄς κλείσωμεν μὲ τὸ διὰ τὸ περιοδικὸν τοῦτο σπουδαιότερον. Δὲν ὑπάρχει πλέον κώλυμα διὰ νὰ ἀναγνωρισθῇ δημοσίᾳ ἡ ὀφειλὴ τῶν «Ἀκτίνων» πρὸς τὸν ἀείμνηστον ἄνδρα. Μὲ τὴν ἐκ μέρους του κατανόησιν καὶ εὐρύτητα ἀντιλήψεως ἔγινε δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἡ συνεργασία ἐκείνη ἡ ὁποία κατέστησε δυνατὴν τὴν ἔκδοσιν τοῦ παρόντος περιοδικοῦ. Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον κατωρθώθη ὥστε νὰ ἐπιτελεσθῇ ἔργον, τὸ ὁποῖον καὶ τώρα ἀκόμη, ἔπειτα ἀπὸ τόσον ἐτῶν ἐπιτυχῆ συνέχισιν, προκαλεῖ ἀπορίαν, πῶς κατωρθώθη νὰ γίνῃ πραγματικότης.

Καὶ ἐν ἐν τέλει δὲν θέλομεν νὰ ἀποσιωπήσωμεν ὅτι ὁ Σεραφεῖμ Παπακώστας ἦτο καὶ συνεργάτης τῶν «Ἀκτί-

νων» πολλαχῶς συμβάλλων εἰς τὴν ἔκδοσιν των καὶ δὴ καὶ ὡς συντάκτης. Ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Ἐπαίνετος Προσβύτερος» — ἄς τὸ ἀποκαλύψωμεν τώρα — δὲν ἦτο ἄλλος ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον ἄνδρα τὸν ὁποῖον καὶ αἱ «Ἀκτίνες», εὐγνωμονοῦσαι, ἀποχαιρετοῦν, προπέμπουσαι καὶ αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον του, εἰς τὴν αἰωνιότητα.

KARL T. COMPTON

Ἐχει ὅμως καὶ ἄλλα πένθιμα μηνύματα νὰ φέρῃ ἡ παροῦσα στήλη, ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν αὐτά. Τὸ πρῶτον, ἀναφέρεται εἰς τὸν θάνατον τοῦ διασήμεου ἀμερικανοῦ φυσικοῦ, καθηγητοῦ Karl T. Compton, κατέχοντος ἀπὸ τοῦ 1930 τὴν θέσιν τοῦ προέδρου τοῦ Τεχνολογικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Μασσαχουσέτης (I. T.). Ὁ μεγάλος ἐπιστήμων ἀπέθανεν τὸν παρελθόντα Ἰούνιον, εἰς ἡλικίαν 66 ἐτῶν, κατόπιν καρδιακῆς προσβολῆς, καὶ ἡ ἀπώλειά του ἐλύπησε βαθύτατα μυριάδας ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἶχον γνωρίσει τὸ τεράστιον ἐπιστημονικὸν του ἔργον. Ἀσχοληθεὶς μὲ πλεῖστα φαινόμενα τῆς ἀτομικῆς φυσικῆς εἶχε γίνῃ διεθνῶς γνωστός καὶ διότι ἦτο ἀνθρωπος μὲ πνευματικὰ καὶ χριστιανικὰ ἐνδιαφέροντα, συμβάλλων οὕτως εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ὑγινοῦς πολιτισμοῦ.

Οἱ «New York Times», ἀγγέλλοντες τὸν θάνατον αὐτοῦ σημειώνουν ἰδιαίτερος τὰς μεταφυσικὰς πεποιθήσεις τοῦ Compton. «Αἱ θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς θρησκείας, γράφουν, ἐκφράζονται εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ. Αὐταὶ δὲν εὐρίσκονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ εἶναι τόσον οὐσιώδεις σήμερον, ὅσον ἦσαν καὶ ἄλλοτε». Ἀλλὰ καὶ τὸ περιοδικὸν «Time» προσθέτει τὰ ἀκόλουθα λόγια τοῦ Karl Compton, τὰ ὁποῖα εἶπεν εἰς μίαν τάξιν διπλωματούχων τοῦ Ἰνστιτούτου: «Εἶναι τόσον ἀληθὲς σήμερον, ὅπως ἦτο καὶ πρὸ 2000 ἐτῶν, ὅτι αἱ βασικαὶ ἀπαιτήσεις προκειμένου νὰ ζήσῃ κανεὶς μίαν καλὴν ζωὴν εἶναι τὸ «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου» καὶ τὸ «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν».

Καὶ ὅταν ὁ διαπρεπὴς οὗτος ἐργάτης τοῦ πολιτισμοῦ ἔλαβε γνῶσιν τῆς «Δηλώσεως» τῶν Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων, Λογοτεχνῶν καὶ Καλλιτεχνῶν, ἔγραψεν εὐχαρίστως τὰς πεποιθήσεις του πρὸς τὴν «Χριστιανικὴν Ἐνωσιν Ἐπιστημόνων» τῆς Ἑλλάδος. «Ἐὐλικρινῶς προσυπογράφω τὴν Δήλωσιν ἐν τῷ συνόλω... Ὅσοι πιστεύουν εἰς τὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι διεκηρύχθησαν διὰ τοῦ παραδείγματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ προτιμοῦν δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τὰ παιδιά των τὸν χριστιανικὸν τρόπον ζωῆς, πρέπει νὰ συσπειρωθοῦν ἀδιασπᾶστος, διὰ νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τὸ κακὸν καὶ διὰ νὰ δώσουν μὲ τὴν καθημερινὴν των ζωὴν τὸ ὑπόδειγμα τοῦ πνεύματος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐξυπηρετικότητος».

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Ἄς σημειωθῆ τῶρα ὅτι ὁ ἐκλιπὼν διάσημος φυσικὸς ἔχει καὶ ἄλλον, διάσημον καὶ αὐτὸν, ἀδελφόν, τὸν καθηγητὴν Arthur H. Compton, τιμηθέντα μὲ τὸν βραβεῖον Nobel τῆς Φυσικῆς καὶ διαπνεόμενον ἀπὸ τὰς ἰδίας χριστιανικὰς πεποιθήσεις. Τρίτος ἀδελφὸς εἶναι ὁ Wilson M. Compton διακεκριμένος οικονομολόγος, πρόεδρος τοῦ State College τῆς Washington, ἡ δὲ ἀδελφή των Mary, μαζί μὲ τὸν σύζυγόν της, πρόεδρος τοῦ Allahabad University εἰς τὰς Ἰνδίας, ἐργάζονται ἐκεῖ ἱεραποστολικῶς. Ὁ πατέρας των Dr. Elias Compton, ἦτο καθηγητὴς τοῦ Wooster College τοῦ Ohio.

Καὶ ἡ μητέρα τῆς ἀκαδημαϊκῆς αὐτῆς οικογενείας; Ἀπενεμήθη εἰς αὐτὴν τὸ 1933, εἰς ἐπίσημον τελετὴν, ὁ τίτλος τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος τῆς νομικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ohio «διὰ τὰ ἐξαιρετικὰ της κατορθώματα ὡς συζύγου καὶ ὡς μητέρας». Ὅταν ἠρωτᾶτο πῶς ἐπέτυχε νὰ ἔχη τόσον καλὰ παιδιά, ἐδυσκολεύετο ν' ἀπαντήσῃ, πιεζομένη δὲ ἔλεγε, μὲ ἀπλότητα καὶ εὐχαρίστησιν, ὅτι προσεπάθησε νὰ τὰ διαπαιδαγωγῆσῃ μὲ βάσιν τὴν Βίβλον καὶ τὸν κοινὸν νοῦν (on the Bible and common sense).

ABBÉ TH. MOREUX

Τὸ τελευταῖον πένθιμον μήνυμα τὸ ὁποῖον μετὰ πολλῆς λύπης φέρομεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας ἀφορᾷ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Γάλλου ἀστρονόμου καὶ μετεωρολόγου Abbé Théophile Moreux, διευθυντοῦ τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου τοῦ Bourges, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος ἱδρυσεν.

Εἶναι πολὺ γνωστὸς ἀπὸ τεσσαρακονταετίας εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὁ ἐκλιπὼν σοφὸς ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν δημοσιευμάτων του καὶ ἐπὶ θεμάτων ἐκλαϊκευτικῶν, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν μετεωρολογίαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ πολλῶν μονογραφιῶν, αἱ ὁποῖαι θίγουν ζητήματα σχετιζόμενα μὲ τὴν βαθυτέραν οὐσίαν τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως. Μεταξὺ τῶν τελευταίων ἀναφερομεν τὰ «Les Énigmes de la création», «Origine et formation des mondes», «Les énigmes de la science» εἰς τὰ ὁποῖα ὁ μεγάλος ὄντως ἐπιστήμων ἐκθέτει τὰς γενικωτέρας περὶ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς ἀπόψεις του ἐπὶ θεμάτων ποὺ προβάλλουν ἀπὸ τὴν βαθυτέραν μελέτην τῆς φύσεως καὶ ποὺ τὰ συναντᾷ ὁ προσεκτικὸς ἔρευνητὴς εἰς τὴν πορείαν τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐξελίξεως.

Καὶ εἶναι πάγκοινος ἡ ὁμολογία, ὅτι ὁ Moreux, μὲ τὴν πλουσίαν ἐπιστημονικὴν καὶ ἐγκυκλοπαιδικὴν του μόρφωσιν καὶ μὲ τὸν γλαφυρὸν τρόπον τῆς ἐκθέσεως τῶν προβλημάτων μὲ τὰ ὁποῖα ἠσχολεῖτο, ἀνεδείχθη ἕνας πρώτης τάξεως ἐργάτης τῆς ἐπιστήμης, ὡς πολιτιστικοῦ παράγοντος καὶ σκαπανεὺς ἄριστος τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Πολλὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ μᾶς κάνουν σήμερον νὰ χαίρωμεν διὰ τὴν χριστιανικὴν πολιτιστικὴν ἀνθησιν, ὀφείλονται εἰς τὸ ὅτι εὐρίσκομεν «στρωμένο τὸ τραπέζι» ἀπὸ ἐργάτας ὅπως ὁ Théophile Moreux.

ΑΙ ΑΘΡΟΑΙ ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ

Ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ μία παρατήρησις ἐπὶ θέματος τὸ ὁποῖον φαίνεται μὲν ἀναγόμενον εἰς τὴν κυβερνητικὴν πολιτικὴν, προσλαμβάνει ὅμως ὅλον καὶ κοινωνικὴν σπουδαιότητα. Πρόκειται περὶ τοῦ περιφήμου πλέον Ν. Διατάγματος 2500

«περὶ περιορισμοῦ τῆς εἰς προσωπικὸν συνθέσεως τῶν πολιτικῶν ὑπηρεσιῶν» καὶ πρὸ παντὸς τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ὁ νόμος οὗτο, ἐφηροδόθη.

Δὲν θὰ ἀμφισβητήσωμεν καθόλου τὴν ἀνάγκην νὰ ἰσοσυμφορηθοῦν αἱ δημοσίαι ὑπηρεσίαι ἀπὸ τὴν μεγάλην πληθὺν δημοσιῶν ὑπαλλήλων. Ἡ πληθὺς αὕτη ἀπετέλει, διὰ μὲν τὸν προϋπολογισμόν βάρους ἀβάστακτον, διὰ δὲ τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας ἔμπόδιον, πέδην ἀληθινὴν διὰ τὴν καλὴν τῶν λειτουργίαν. Ἡκούατε προῖσταμένους δημοσιῶν ὑπηρεσιῶν νὰ λέγουν «πάρτε μου τοὺς μισοὺς ὑπαλλήλους νὰ κάνω καλύτερη δουλειά». Ἀκόμη δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς κατοχῆς ἐγένετο σειρά προσλήψεων δημοσιῶν ὑπαλλήλων διὰ λόγους καθαρῶς ρουσπετολογικούς. Ἐάν κανεὶς κάποτε διαβάσῃ τὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως» τῶν χρόνων τῆς κατοχῆς, θὰ νομίσῃ ὅτι ἡ Ἑλλάς (ἡ ἀνεκδιήγητος ἐκεῖνη «Ἑλληνικὴ Πολιτεία») ἐπερνοῦσε χρόνους εὐδαίμονας διὰ νὰ ἐμφανίσῃ τοιοῦτον κατακλυσμὸν διορισμῶν. Καὶ τὸ κακὸν συνεχίσθη καὶ μετὰ τὴν κατοχὴν παρὰ τὰς προειδοποιήσεις καὶ τῆς λογικῆς καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τῶν Ἀμερικανῶν ἀκόμη.

Ὅλα, λοιπόν, αὐτὰ τὰ ἀναγνωρίζομεν χωρὶς δυσκολίαν. Ἄλλ' ἡ ἐπανόρθωσις ἑνὸς τέτοιου κακοῦ θέλει χειρισμὸν πολὺ λεπτόν, πολὺ προσεκτικὸν καὶ πρὸ παντὸς ὄχι ἄψυχον, ἀλλὰ γεμᾶτον ψυχὴν, καρδιάν, πνευματικὴν δύναμιν. Θέλει μίαν ἔξαρσιν, ἡ ὁποία θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἰσοζυγίσῃ τὴν φοβερὰν σκληρότητα τοῦ μέτρου. Καὶ ἔχομεν πολλὰς-πολλὰς ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὸ ἂν ὁ χειρισμὸς αὐτὸς ἔγινε προσηκόντως. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ζήτημα!

TOTE MONON

Ὅντως, ἑκατοντάδες πολλαὶ καὶ χιλιάδες οἰκογενειῶν ῥίπτονται εἰς τοὺς δρόμους καὶ μένουσιν ἀπὸ τὴν μιὰ μέρα στὴν ἄλλη, χωρὶς ψωμί, ἐνῶ αἱ οἰκονομίαι αἱ ὁποῖαι πραγματοποιοῦνται δὲν εἶναι ἀντίστοιχοι τῶν θυσιῶν αὐτῶν. Μισθωτοὶ τῶν ὀκτακοσίων καὶ ἔννεακοσίων δραχμῶν τὸν μῆνα, μὲ γυναῖκα καὶ

παιδιά, ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν χωρὶς νὰ ἔχουν δώσει πρὸς τοῦτο ἀφορμὴν καὶ χωρὶς ἐπὶ τέλους νὰ εἶναι ὑπεύθυνοι αὐτοὶ διότι αἱ κυβερνήσεις, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, ἐχρησιμοποίησαν τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν διὰ νὰ ἐνισχύουν τὴν κομματικὴν τῶν δυνάμιν. Καὶ ὅλα αὐτὰ μᾶζι μὲ ἄλλας περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σκληροῦ μέτρου πλημμελείας, ἰδίᾳ δὲ τὴν ἀνισότητά, τὰς παρελκύνσεις, τὴν ἀβεβαιότητα καὶ τὴν ἀγωνίαν συνεπάγονται ἓνα ὑπόκωφον θρηῖνον καὶ σκέψεις κακάς, κακοῦ συμβούλου, τῆς πενίας, ψιθυρισμούς.

Βεβαίως, ἡ ἀνόρθωσις τῶν οικονομικῶν μας προϋποθέτει θυσίας ἀλλὰ — ἅς ἐπαναλάβωμεν μίαν φορὰν ἀκόμη ὅτι τὸσάκις ἔχομεν ἤδη τονίσει — θυσίας ὁλων μας. Ἡμποροῦσε κανεὶς νὰ φθάσῃ ἀκόμη καὶ μέχρι τοῦ νὰ πάρῃ τὸ ψωμί καὶ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ παιδιοῦ τοῦ ὑπαλλήλου μὲ τὶς ὀκτακόσιες — ἔννεακόσιες δραχμῆς τὸ μῆνα, — ἀλλὰ τότε; Ὅταν, ὅπως ἐγένετο εἰς καιροὺς δυσπραγίας εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐγένετο μία ἐκστρατεία οἰκονομικῶν θυσιῶν, μία πανστρατιά οἰκονομική, μὲ οἰκονομία αἱματηρὰς εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς, μία ἐξόρμησις πανελληνίου ὅπου ὅλοι θὰ ἔφισταντο θυσίας. Καὶ οἱ προνομιῶχοι μὲ τοὺς ἡγεμονικοὺς μισθοὺς (ὀλίγοι εἶναι ἴσως, ἀλλὰ αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι εἶναι δυσσαμονία πρὸς τοιαύτας τῶν λοιπῶν θυσίας) καὶ οἱ φορολογικῶς ἀσύδοτοι ἅς ἔκαναν καὶ αὐτοὶ τὴν χειρονομίαν τῶν καὶ οἱ βουλευταὶ ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι ἐψήφισαν τὸ νομοθέτημα αὐτὸ δὲν θὰ ἐπεινοῦσαν ἐπὶ τέλους ἂν κάτι καὶ αὐτοὶ ἐθυσιάζον. Καὶ δὲν λέγομεν μὲν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπανελαμβάνετο καὶ τῶν ἱερῶν Ἐκκλησιῶν ἡ ἀπογύμνωσις ἀπὸ πολυτίμων κοσμημάτων, πολλὰ ὅμως ἠμποροῦσαν νὰ ἔχουν γίνεαι προτοῦ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν εἰς τὸν λιμὸν καταδίκην ἀδελφῶν μας οἰκογενειαρχῶν. Καὶ εἰς τὸ κάτω-κάτω καὶ μόνον ἡ περικοπὴ μερικῶν δεξιῶσεων καὶ ἐκδηλώσεων πολυτελῶν εἰς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τομέα, θὰ ἦσαν ἱκαναὶ διὰ νὰ δώσουν αὐτὸν τὸν τόνον. Ὅταν δὲν δίδωμεν τὸν τόνον αὐτόν, δὲν ἔχομεν τὴν ψυχικὴν δύναμιν νὰ εἰποῦμε εἰς τοὺς

ἀδελφούς μας, τοὺς ὁποίους καταδικάζομεν εἰς πείναν, ὅτι ἦτο τοῦτο ἀναπόφευκτος ἀνάγκη!

Διατὶ τὰ γράφομεν αὐτά; Διότι πιστεύομεν ὅτι δὲν εἶναι ἀκόμη πολὺ ἀργά. Ὅ,τι δὲν ἔγινεν εἰς τὴν ἀρχὴν ἅς γίνῃ ἐπὶ τέλους ἐκ τῶν ὑστέρων!

ΑΥΤΟΙ ΔΕΝ ΥΠΕΚΥΩΝ

Εἰς τὸ τεῦχος τῶν «Ἀκτίνων» τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1952 εἴχομεν παρουσιάσει ἓνα βιβλίον τὸ ὁποῖον ἐνεφάνιζε τὴν μαρτυρικὴν δρασὶν τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν σημερινὴν Ρωσίαν. Καὶ ἐξεφράζομεν τότε τὴν λύπην μας, διότι δὲν ὑπῆρχεν ἑλληνικὴ μετάφρασις καὶ τὴν εὐχὴν νὰ ἐξεδίδετο τὸ βιβλίον αὐτὸ εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Ἰδοὺ τώρα ὅπου εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ παρουσιάσωμεν τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν πού ἐζητούσαμεν. Ἡ «Δαμασκός» μᾶς προσφέρει τὸ βιβλίον τοῦ F. George-G. Palmer «Αὐτοὶ δὲν ὑπέκυψαν!» εἰς πολὺ ἐπιτυχημένην πράγματι ἑλληνικὴν μετάφρασιν τοῦ κ. Δ. Βαλληνδρᾶ καὶ με πρόλογον τοῦ ἐκλεκτοῦ μας συνεργάτου, ἀρχιμανδρίτου κ. Ἱερωνύμου Κοτσώνη.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ εὐρύτερον ἑλληνικὸν χριστιανικὸν κοινὸν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀντιληφθῇ πληρέστερον τὴν ὑπέροχον πραγματικότητά τῆς πνευματικῆς ἀντιστάσεως ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει σήμερον ὁ διωγμὸς τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ γεγονότα τὸ βιβλίον αὐτό, ὥστε δὲν ἠμπορεῖ νὰ διαβάσῃ κανεὶς καὶ μίαν ἔστω σελίδα του χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ τὸν ἑαυτὸν του νὰ ὑψώνεται. Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως εἶναι ἐξῶχος ἐνδιαφέρον. Τὸ περιεχόμενόν του ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ὁ συγγραφεὺς, βέβαια, δὲν εἶναι ὀρθόδοξος, εἶναι κροάτης καθολικὸς ἱερεὺς (καὶ ὡς καθολικὸς γράφει) ἀλλὰ καὶ ἰατρός. Ἀκριβῶς δὲ ἡ μαρτυρία του διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνθισίν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας, ὅπως εἰς τὴν Πολωνίαν, ἔχει δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἕξοχον σπουδαιότητα.

Δὲν θέλομεν νὰ προσθέσωμεν τίποτε ἄλλο περὶ τῆς ἀξίας τοῦ πολυτίμου βιβλίου. Ἄλλὰ πρέπει νὰ τονίσωμεν ὅτι δὲν

πρέπει νὰ μείνῃ κανεὶς ἀναγνώστης πού νὰ μὴν τὸ διαβάσῃ. Εἶναι γεμᾶτο ντοκουμέντα. Γεμᾶτο περιστατικὰ πού εἶναι τόσον δυνατὰ καὶ συγχρόνως τόσον ὠραῖα καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ὅπου εἶναι καταθλιπτικά, καὶ ὅλα πνευματικῶς τονωτικά, ὥστε δὲν μένει παρὰ νὰ ποῦμε: Πάρετε τὸ βιβλίον αὐτό, διαβάστε το, σελίδα πρὸς σελίδα, στίχον πρὸς στίχον. Διαβάστε το μίαν φορὰν καί, ἂν μπορῆτε, περιορισθῆτε εἰς τὴν μίαν φορὰν!

ΕΤΕΡΟΝ ΕΚΑΤΕΡΟΝ

«...Οὔτε φρονοῦμεν ὅτι δὲν εἶναι χρήσιμος καὶ ὁ ἔλεγχος ὅταν γίνεται προσηκόντως με ἀντικειμενικότητα, με περισκεψιν, με σεμνότητα, με ἀγάπην». Τὸν ἔλεγχον τὸν προσήκοντα οὐδέποτε αἱ «Ἀκτίνες» ἐθεώρησαν ὡς κάτι κακὸν καὶ ἀπηγορευμένον. Τοῦναντίον ἐξέφρασαν τὴν λύπην των ὅτι δὲν ἠμποροῦν, πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, νὰ μετάσχουν καὶ αὐταὶ τοιαύτης προσπαθείας.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐχαρκτηρίσαμεν ὡς μὴ προσῆκον καὶ ἄτοπον εἶναι ὁ λιθολισμός, ἡ λοιδορία, ἡ ἐξυβρίσις, ἡ διαπόμπευσις τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι κάμπτονται πρὸ τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν καὶ ἀντὶ ἐνισχύσεως καὶ καθοδηγήσεως αἰσθάνονται ἐπάνω τους τοὺς λίθους τῶν... ἀναμαρτήτων τάχα; Θεωροῦμεν ὡς μὴ χριστιανικὸν τὸ φραγγέλιον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λησμονεῖ ὅτι ὁ Κύριος τὴν ὄλην ἐπὶ τῆς γῆς ζωὴν του διήλθεν εὐεργετῶν, ὅτι τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἐντολῶν ἡ μεγίστη εἶναι ἡ ἀγάπη. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ Γραφή καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας ἡ παράδοσις ἀποκηρύττου.

Κατὰ τὰ λοιπὰ ὅμως ὁ ἔλεγχος ἔχει πεδῖον ἐκδηλώσεως εὐρύτατον, ὁπότε ἀποτελεῖ ἔργον καὶ εὐεργετικὸν καὶ ἀπαραίτητον. Ἐκτὸς τοῦ ἀπλοῦ ἀδελφικοῦ ἐλέγχου, ὁ ὁποῖος πράγματι σκοπὸν ἔχει νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀσθενοῦντα καὶ ἔχοντα ἀνάγκην βοηθείας μας, ὑπάρχει βεβαίως καὶ ὁ ἔλεγχος ὡς συμβολὴ ἀπαραίτητος διὰ τὴν εὐρυθμὸν λειτουργίαν τῶν ἐξουσιῶν καὶ ἀρμοδιοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἀπαρτίζουν τὴν συντεταγμένην κοινωνίαν, τὴν Πολιτείαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν.

ΑΙ ΔΥΟ ΚΩΠΑΙ

Ἡ συμβολὴ αὕτη τοῦ ἐλέγχου ἔχει γενικὴν ὄντως σπουδαιότητα. Ὅπως ἡ Πολιτεία ἔτσι καὶ ἡ Ἐκκλησία πλέει μὲ δύο κώπας. Ἡ μία κώπη εἶναι ἡ ἐνάσκησις τῆς ἀρμοδιότητος, ἡ ἄλλη κώπη ὅμως εἶναι ἡ παρακολούθησις καὶ ὁ ἔλεγχος ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης, ὑπὸ τῶν πολιτῶν τῆς Πολιτείας, ὑπὸ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Χωρὶς τὴν δυνατότητα αὐτὴν τοῦ ἐλέγχου ἡ Πολιτεία παύει νὰ εἶναι Πολιτεία ἀνθρώπων καὶ γίνεται δεσμοῦτον ἀνδραπόδων. Εἰς δὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία στηρίζεται ὄχι ἐπὶ τῆς ἕξωθεν ἐπιβολῆς ὡς ἡ Πολιτεία, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας «ἡ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν» ἡ ὑπὸ τοῦ πληρώματος ἐπαγούρησις καὶ ὁ ἔλεγχος τοῦ τρόπου καθ' ὃν αἱ ἀρμοδιότητες ἀσκοῦνται εἶναι ἀπαραίτητοι ἐκδηλώσεις τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι σύνολον ἀνθρώπων ἐλευθέρων καθ' ἐλευθέραν συνείδησιν μετεχόντων αὐτῆς. Καὶ πέφτει καὶ εἰς τὸ πλήρωμα καὶ λόγος καὶ εὐθύνη βαρυστάτη, ἐὰν τῆς Ἐκκλησίας τὰ πράγματα δὲν πηγαίνουν καλά!

Αὐτὸ δὲ εἶναι τὸ καύχημα τῆς Ὁρθοδοξίας! Αὕτῃ ἡ δημοκρατικότης, ἡ ὁποία καθιστᾷ πᾶν τὸ πλήρωμα ὑπεύθυνον. Δὲν ὑπάρχει ὀρθόδοξος, ὁ ὁποῖος νὰ εἶναι ἀνεύθυνος. Αὕτῃ τῆς εὐθύνης ἡ συναίσθησις εἶναι ἄλλως τε ἐκείνη ἡ ὁποία ἐξαορατήρησεν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας τὴν Ὁρθοδοξίαν. Καὶ δὲν χρειάζεται (ἔπειτα μάλιστα ἀπὸ προσφάτους εἰδικὰς μελέτας) οὔτε καὶ ὑπάρχει καὶ χώρος ἐδῶ νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους αὐτὸς ὁ ἔλεγχος ὑπῆρξεν ὁ μοναδικὸς φραγμὸς διὰ νὰ παραμείνῃ Ὁρθοδοξία ἡ Ὁρθοδοξία.

Ἄδίκως λοιπὸν ἡ ἀγαπητὴ «Ἀνάπλασις» ἀνησύχησεν ἀπὸ ὅσα ἐγράψαμεν εἰς τὸ περασμένον φύλλον, ὑπὸ τὸν τίτλον «τοῦ ὄραν τὰ ἐμὰ παιίσματα». Τὸν ἔλεγχον τὸν ὁποῖον ἡ «Ἀνάπλασις» ἀσκει, ὄχι μόνον δὲν τὸν ἐλέγχουμεν, ἀλλ' ἀντιθέτως τοῦ εὐχόμεθα καλὴν συνέχειαν, ὥστε νὰ ἐκπέμπεται πάντοτε εἰς ὧτα ἀκουόντων.

Z. N.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΟΥ

Ἄξιότιμε Κε Διευθυντά,

Παρακολουθώντας τις σκέψεις τοῦ κ. Δ. Χριστοφίδη γιὰ τὴν ἀνθρώπιν, ἐκπολιτισμὸν καὶ πνευματικὴν ἀνθρῶσιν τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ χωριοῦ εἰς τὸ, ὁμολογουμένως, πολὺ ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ «Αἱ Κοινότητες τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Τοπικὴ Αυτοδιοίκησης» δημοσιευόμενον εἰς τὸ τεῦχος τῶν «Ἀκτίνων» Ἰουνίου τ. ἔ. ἐστῆθηκα σ' ἕνα σημεῖον καὶ σταμάτησα τὸ διάβασμα.

Ἦταν οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τῆς ὑπαίθρου, οἱ ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν ἐξύψωσιν, πρόοδον καὶ ἐκπολιτισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαρχίας, ποῦ ἐνδεικτικὰ ἀναφέρει ὁ κ. Χριστοφίδης, ποῦ διεκόψαν τὸ διάβασμά μου. Ὁ ἐμπνευσμένος ἱερεὺς, ἡ νεαρὴ φωτισμένη δημοδιδασκάλισσα, ὁ εὐτυνεύθης γιατρός, ὁ προσθετικὸς Εἰρηνοδίκης κ. ἂ, ὅλοι μαζί καὶ ὁ καθένας χωριστὰ, ὅπως ἰδιαίτερα ὁμοῦς ὁ Εἰρηνοδίκης, κ' αὐτὸ γιὰτὶ, πρέπει νὰ τὸ παραδεχθῆ κανεὶς, μᾶλλον σπάνια βλέπομε σὲ παρόμοια ἄρθρα, σχετικὰ μὲ τὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα, ν' ἀναφέρεται καὶ ὁ Εἰρηνοδίκης, ὡς ἔχον καὶ αὐτὸς τις δυνατότητες ἀλλὰ καὶ τὴν εὐθύνην γιὰ τὴν ἄνωσιν τοῦ βιοτικοῦ, ἡθικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας.

Ἐφυγα μακριὰ ἀπ' τὸ γραπτὸ ποῦ κρατοῦσα καὶ ἔφερα τὴ σκέψιν μου σὲ κάτι πολὺ χαρακτηριστικὸ ποῦ ἀναφέρει ὁ Οἰκονομὶθης σχετικὰ μὲ τὴν ἀποστολὴ τῶν Εἰρηνοδικῶν: «... πάντοτε πρόθυμοι εἰς τὸ νὰ ἀκροάζωται καὶ νὰ καταπραθῶσι ὡς γονεῖς ἔμπειροι καὶ συνετοὶ τῶν πολιτῶν τὰς διενέξεις. Ἐνταῦθα δὲ ἀναδεικνύεται ἡ ὑψαιότερα ἡγεσία ἢν ἔμπειρος καὶ ἰκανὸς Εἰρηνοδίκης, δύναται νὰ προφέρῃ εἰς τὴν κοινωνίαν, διότι ὁ κύριος τοῦ Εἰρηνοδικοῦ προσρισμὸς δὲν ὄρεται εἰς τὴν ἀκριβῆ καὶ πλήρη τήρησιν τῶν Νόμων, ὅσον εἰς τὴν εἰρηνοποίησιν τῶν πολιτῶν».

Ὁ Εἰρηνοδίκης, πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ Νομοθεσία καὶ ἡ ἐν γένει Πολιτεία ἀπέβλεψεν ὡς εἰς συμβεβαστὴν κυρίως, ἔχει τὴν δυνατότητα διὰ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἐπιβολῆς νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ὑπαίθρου, τοὺς ὁποῖους, τόσο συχνὰ, μικροδ. ἐνέξεις ἀνευ ἀντικειμένου διχάζουν, σπείροντας σὰν διαλυτικὰ στοιχεῖα τὸ μῖσος καὶ τὴν διχόνοιαν μεταξύ των. Ἡ τόσο ἀπαραίτητος γιὰ τὴν δημιουργίαν καὶ πρόοδον ψυχικὴ γαλήνη τῶν ἀπλῶν καὶ ἀγνῶν, κατὰ κανόνα, ἀνθρώπων τῆς ὑπαίθρου, ἐξαρτᾶται, πολλὰ φορὰς, ἀπὸ δυὸ λόγια, ἀπὸ μίαν φιλικὴν σύστασιν τοῦ Εἰρηνοδικοῦ.

Ἐχομε ὁμοῦ ἀνάγκη ἀπὸ Εἰρηνοδικῆς προσωπικότητας: ἡ σοδρὴ αὕτη ἀποστολὴ χρειάζεται Εἰρηνοδικῆς ποῦ φευγόντας γιὰ τὴν ὑπαλληλικὴν τους θέσιν, μακριὰ ἀπὸ τὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα, θὰ ἔχουν τὴν χαρὰ τῆς δημιουργικῆς ἀποστολῆς, θὰ παίρνουν σὰν πρόγραμμα τῆς ζωῆς τους ἐκεῖ τὸ δράμα τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς

ἐξυψώσεως, τοῦ ἐκπολιτισμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιοχῆς. Καί εὐτυχῶς μαθαίνει κανεὶς πῶς ὑπάρχουν περιπτώσεις ὅπου διακρίνει καθαρά τὴν προσωπικότητα τοῦ Εἰρηνοδίκου ἐπιβλητικὴν καὶ ἐμπνευσμένην, σὰν τὴν σοβαρωτέραν ἐγγύησιν καὶ ἐλπίδα ἀλλὰ καὶ δεικτικὴν συγχρόνως τῆς πνευματικῆς μας ἀνακαινίσεως πού ἀνοίγει τὸν δρόμον πρὸς τὴν «Καινούργια Ἑλλάδα».

Μετὰ τιμῆς
ΕΥΑ Ν. ΠΟΛΙΤΑΚΟΥ
Δικηγόρος

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΕΣΤΙΑ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ

Ἐξιότιμη κύριε Διευθυντά,

Τακτικὸς ἀναγνώστης τῶν «Ἀκτίνων», μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ ἔτι μεγαλύτερας ψυχικῆς εὐχαριστήσεως ἐμελέτησα πρὸ τινος χρόνου εἰς τὸ τεύχος τοῦ μηνὸς Μαΐου τ. ἔτους, τὸ ἐμπνευσμένον ἀπὸ ζωντανῶν παλμῶν ἄρθρον «Ποῦ τίμιες κοινωνικῆς ἐργατίδες», εἰς τὸ ὅποιον ἡ ἀρθρογράφος μετὰ περισσοῦς ρεαλιστικότητος, καλλιπεσίας καὶ σαφηνείας ἐκθέτει τὸ ὄντως ἀπροσμετρήτων διαστάσεων πνευματικῶν ἔργων, τὸ ὅποιον ἀθροῦσως καὶ ἀξιοπρεπῶς ἐπιτελοῦν αἱ χρήσιμοι Ἑλληνίδες εἰς τὰ υπερήφανα ἀκριτικὰ χωρία τῆς φιλότατης ἑλληνικῆς πατρίδος.

Ἄλλὰ καὶ πόσα ἄλλα ἀφανεῖς ἥρωτες ἐμπνεόμεναι ἀπὸ τὸ αὐτὸ «πνεῦμα τὸ ζωοποιούν», ἀθάνατα πλάσματα, γίνονται κυριολεκτικῶς παντοῦ, ἀμα, καὶ μεταβάλλονται ταχέως εἰς μοφωτικὸν καὶ φωτιστικὸν φάρον, ἀνεξάντητοι ἐστὶν πνευματικῆς ἀκτινοβολίας καὶ θερμότητος, τῆς θερμότητος ἐκείνης τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, πού τόσον τὴν διψᾷ, καὶ πού με ἀνεπίπτωτη λαχτάρᾳ θέχεται ὁ βασιανομένος ὄντως λαὸς μας, καὶ ἡ μερὶς ἐκείνη τῶν κοπιώντων καὶ πεφορτισμένων, ἐκ τῶν ἀνεμαρτίστων βιοτικῶν μεριμνῶν, καὶ τῶν ἔργων, φεῦ! τῆς σατανικῆς ἀμαρτίας.

Ἐπιτρέψατέ μοι, λοιπόν, ἐν συνεχείᾳ τούτων, ὅπως μεταξὺ τῶν φωτιστικῶν φάρων πού δημιουργοῦν αἱ χριστιαναὶ Ἑλληνίδες, συμπεριλάβωμεν καὶ με τὴν εὐγνωμοσύνην, ἣν ὡς μέλη τῆς κοινωνίας αὐτῆς αἰσθάνομαι, συγχαρῶμεν καὶ ὕο ἄλλας τοιαύτας ἐστίας πνευματικῆς ἀκτινοβολίας καὶ ζωντανῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, πού ἐγνώρισαν, ὡς ἐπισκέπτῃς ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Αἰγαίου, τὴν ἠμορφὴν Ρόδον.

Ὡς πρώτην τοιαύτην ἐστίαν, ἀναφέρω τὰς ἀδελφὰς μοναχὰς τοῦ Ὀρφανοτροφείου θηλέων Ρόδου. Μία ὁμολογῶσα κυψέλη χριστιανῶν γυναικῶν ἐντὸς ἐνός ἐπιβλητικοῦ καὶ μεγαλοπρεποῦς κτιρίου, μεγαλοῦργων καθημερινῶς, ἀπὸ τῆς παραχωρήσεως τῆς ὥρας νήσου εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς ἔργα ἀγάπης, ἀρετῆς καὶ πολιτισμοῦ, εἰς δόξαν Κυρίου. Ἰπὸ μίαν ἐμπνευσμένην διαίτησιν, τῆς διευθυνοῦσας τὸ Ἴδρυμα τοῦτο εὐγενεστάτης καὶ σεβαστῆς Ἠγουμένης, ὁ ἀνάνθρωπῆρας Κύριος, φαίνεται ἡ ἐνοικη ἐντὸς τοῦ Ἰδρυματος. Ἐπιθαμὸς θὰ μείνῃ οἰοσθῆναι ἐπισκέπτῃς, ἔξ οἰοσθῆναι γωνίας τῆς ὑπολοίπου Ἑλλάδος, πρὸ

τῆς συντελούμενης ἐργασίας ἐν τῷ Ἰδρύματι ἀπὸ Μοναχῆς Χριστιανῆς Ἐργασία καὶ πρὸς δόξαν, ἀρωματομένη ἀπὸ τὴν χριστιανικὸν θυμίαμα, νὰ ἡ Νίκη καὶ ἡ κατάρκτης τῆς καλῶς ἐννοουμένης ζωῆς. Τὸ ἐν τῷ Ἰδρύματι Βρεφοκομεῖον μετὰ τὰ εἰκοσιν καὶ πλέον βρέφη, ἀποταλεῖ ὑπόδειγμα διὰ πάντα λαόν, προωρομένην ἀν κατακτῆται τὸ γέρας τῆς νίκης. Ἄς εἶναι δοξαζόμενον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰψίστου, καὶ ἄς μακροήμερῆται τὴν ζωὴν τῶν σεμνῶν ἐργαριῶν τῶν Ἰδρυματος, πρὸς δόξαν Αὐτοῦ καὶ ἐπικράτησιν τῆς ἐπὶ γῆς εἰρήνης.

Δευτέρα πνευματικὴ ἐστία, καὶ θὰ ἦτο στοιχειώδης παράλειψις νὰ παραλειφθῆ, εἶναι αἱ ὑποδειγματικαὶ ἀγροτικαὶ φυλακαὶ τῆς Ρόδου. Ἐξερχόμενος ὁ ἐπισκέπτῃς ἀπὸ τὴν πρωτεύουσαν τῆς νήσου διὰ νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν ὠραιότατην τοποθεσίαν μετὰ τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα, τὰ λουτρά τῆς Καλλιθέας, συναντᾷ πλησίον τῆς θαλάσσης, ἓνα ἰσόγειον κτίριον, μετὰ ἓνα ἐκτεταμένον ἀγροκλήσιον, καὶ εἰς τὴν εἰσοδὸν τὰ μειδιάματα πέντε-ἕξ ἀστυνομικῶν ὀργάνων συμβολιζόντων φρουρὰν φυλακῶν. Ἐκπληκτος ὁ ἐπισκέπτῃς πληροφροσῆται ὅτι τὸ κτίριον τοῦτο εἶναι αἱ γυναεκαὶ φυλακαί, πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως ἀπὸ διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη, παραβάται τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ νόμου, δίδουσιν τὴν ἐντύπωσιν ὄχι φυλακισμένων γυναικῶν, ἀλλὰ μαθητῶν σχολείου. Ἄς μὴ ἐκπλαγῆ οἰοσθῆναι ἀναγνώστης ὅπου εἰσέρχεται ὁ Χριστὸς, φωτίζει καὶ διαλύει τὰ σκότη Ὅυδεις περιορισμοῦ, οὐδὲν συμπατόπλεγμα, οὐδὲς φέδος δραπέτευσως, διότι αἱ ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐγγλιστοὶ, ἔχουν ψυχικῶς ἀναβαπτισθῆ, ἀναμεινύσαι τὴν ἡμέραν τῆς ἐκτίσεως τῆς ποινῆς των, ἵνα υπερήφανοι πλέον, ἐπιστρέψωσι εἰς τὰς ἐστίας των, διότι ἀσθενήσασιν ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, ἀνέρωσαν ψυχικῶς, ὑπὸ τὴν φωτοβολῶν χριστιανικὴν καθοδήγησιν τῶν χριστιανῶν διευθυντῶν τοῦ Ἰδρυματος. Δύο ἀφανεῖς χριστιαναὶ ἐργάτριαι, ὑπάλληλοι τοῦ Ἰπουργεῖου Δικαιοσύνης, καὶ δύο χριστιαναὶ Μοναχάι. ἔχουν ἀναλάβει τὴν ψυχικὴν ἀνάπλασιν τῶν ἐγκλιστῶν γυναικῶν τοῦ Ἰδρυματος, τὰς ὁποίας ἡ ἀμαρτία τῆς οἱμερινῆς κοινωνίας ὠδήγησεν εἰς τὴν πτώσιν καὶ τὸ ἐγκλημα. Δόξα, λοιπόν, καὶ τιμὴ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐργατριῶν τούτων, πού ἐτάχθησαν κατὰ θεῖαν παραχώρησιν ἀν κρατήσιν τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλῶα πρὸς ἀποκάθαρσιν τῶν ψυχικῶς νοσοῦντων. Κατάπληκτοι ἡμεῖς πρὸ τοῦ ζωογόνου ἔργου τῶν ἀνωτέρω χριστιανῶν ἐργατριῶν, καὶ ἀδυνατοῦντες πάντα προσφέρωμεν ἄλλην βοήθειαν, προτρέπομεν πάντα Ἑλληνα, εὐνοοῦμεν ὡς θεῖα Χάριτι, νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν ἠμορφὴν Ρόδον, νὰ μὴ ἀμελήσῃ νὰ ἐπισκεφθῆ με αὐτὸ τὴν πολλῶν ἀξιοθεσάτων τῆς νήσου, καὶ τὰ δύο ὄν ἄνω Ἰδρυματα, φωτιζόμενος καὶ ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ συντελούμενον ἐν αὐτοῖς ἔργον.

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ
Δικηγόρος
Ἐν Ἀγρινίῳ

ΤΑ ΝΥΚΤΕΡΙΝΑ ΓΥΜΝΑΣΙΑ

Ἀξιότιμος κ. Διευθυντά,

Πολλὰ καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐγράφησαν καὶ γράφονται τώρα τελευταίως σχετικῶς μὲ μίαν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρυθμίσειν εἰς τὴν χώραν μας. Πολλὰ στήλαι περιοδικῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ μὴ δεσπονηθῶσαν, ἔχι εἰς μάτην, μὲ τὸ νὰ προτείνουν τρόπους καὶ γραμμάς, βάσει τῶν ὁποίων ἐπιβάλλεται νὰ κινηθῶσι ἐκεῖνοι οὔτινας ἐπωμίζονται τὴν διεξαγωγὴν τῆς βαρυτάτης ταύτης ἐργασίας. Καὶ ὅλοι συναντῶνται εἰς τὸ ὅτι μία ὀλίγη λειτουργία τῆς παιδείας μας εἶναι διὰ τὴν Ἑλλάδα αἴτημα τῆς ἐποχῆς μας. Καὶ ὅτι μὲν πρέπει ν' ἀκουσθῶσι πολλὰ ἐπὶ ἐνός τοσαύτης σημασίας ζητήματος, οὐδεὶς κριθίσκει. Ἄλλὰ ὅμως, καθὼς καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐγράφη, μία οὐσιαστικὴ καὶ ἐπιτυχὴς ἐκπαιδευτικὴ μεταρρυθμῆσις ἀπαιτεῖ οὐν τοὺς ἄλλοις, χρόνον πολὺν καὶ ἐργασίαν ἐντατικὴν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τί πρέπει νὰ γίνῃ; Ἀναμφιβόλως ἐπιβάλλεται ἡ ταχεῖα ἐπούλωσις μερικῶν ἐπικινδύνων πληγῶν αἱ ὁποῖαι μαστιζοῦσι τὴν παιδείαν μας. Εἰδικῶς ὅμως αὗται καθίστανται αἰσθητότεραι εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Νυκτερινῶν Γυμνασίων.

Ἡ πρὸ ἰοετίας περίπου ἵδρσις εἰς τὴν χώραν μας τῶν Νυκτερινῶν Γυμνασίων ἐχαιρετίσθη ὑπὸ πάντων μὲτ' ἐξαιρετικῆς ἱκανοποιήσεως. Καὶ δικαίως. Διότι δὲν ἐπρόκειτο περὶ τυχαίου καὶ μικρᾶς σημασίας γεγονότος. Καὶ περὶ τούτου πάντες μὲν, ἰδίως ὅμως οἱ ἀμέσως ἐυεργετηθέντες, δύνανται νὰ ὁμολογήσωσιν. Πρὸ τῆς ἱδρύσεως τούτων πόσοι νέοι προικισμένοι μὲ ἔξοχα πνευματικὰ καὶ διανοητικὰ χαρίσματα, προορισμένοι νὰ διαπρέψωσιν εἰς τὸν κόσμον τῆς Ἐπιστήμης, ἀντιμετωπιζόμενοι ὅμως τὸ πρόβλημα τῆς οικονομικῆς ἀνεχρείας ἠναγκάζοντο νὰ ρίπτονται εἰς

τὸν ἀγῶνα, τὸν σκληρὸν ἀγῶνα, πρὸς ἐξοικονόμησιν τοῦ «ἐπιούσιου». Τοιούτοτρόπως ἔβλεπον τὰ θνεῖρά των ματαιούμενα καὶ τὰς ἱκανότητάς των ἀνεκμεταλλεύτους. Ποῶν ψυχολογικῶν ἀτίκτυπον εἶχε καὶ ποῶν ρόλον ἔπαιξε τοῦτο εἰς τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῶν τοιούτων νέων δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Πρωτίστως λοιπὸν τοῦς τοιούτους νέους ὠφέλησαν καὶ ὠφελοῦν τὰ Νυκτερινὰ Γυμνάσια, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἄλλων κατηγοριῶν. Καὶ ὅτι μὲν τὰ Νυκτερινὰ Γυμνάσια πολλὰ προσέφεραν καὶ προσφέρουσιν οὐδεὶς ἀντιλεγει. Τὸ ὅτι ὅμως μία ἀριωτέρα λειτουργία τούτων θὰ ἦδύνατο νὰ προσφέρῃ θαφιστεράν καρποφορίαν εἶναι προφανές. Ἐὰν λοιπὸν τὰ Νυκτερινὰ Γυμνάσια παρ' ὅλας τὰς πολλαπλᾶς δυσχερείας ὑφ' ἃς ὑφίστανται, τοσαῦτα προσφέρουσιν, εἶναι εὐληπτον πλεόν ὅτι ἡ ἄρις τῶν δυσχερειῶν τούτων θὰ τὰ καθίστα ἀγλαόκαρπα.

Εἶναι ἄξιον προσοχῆς, κ. Διευθυντά, τὸ ὅτι ἐπὶ ἐνός τοσαύτης σημασίας θέματος οὐδὲν ἠκούσθη. Καὶ τοῦτο δὲν νομίζω ὅτι ὀφείλεται εἰς τὴν ἀρτίαν λειτουργίαν τούτων. Διότι, καθὼς προανεφέρθη, εἶναι καιφανεῖς αἱ δυσχερεῖς συνθῆκαι ὑφ' ἃς ταῦτα λειτουργοῦσι:

Τὰ μικτὰ Νυκτερινὰ Γυμνάσια, τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τούτων, τὰ διδάκτρα, ἡ διδασκομένη β ἡ, αἱ ὥραι λειτουργίας κτλ Ἰδοῦ μερικὰ φλέγοντα θέματα, μερικὰ πληγαί, διὰ τὴν ἐπούλωσιν τῶν ὁποίων πολλὰ πρέπει νὰ γραφῶσι.

Καίτοι αἱ γραμμαὶ αὗται ἀναφέρονται εἰς καθάρως ἐκπαιδευτικὸν ζήτημα, ἐν τούτοις θέλουν νὰ πιστεύωσι ὅτι θὰ τύχουν τῆς θεοῦσης Ἰμῶν προσοχῆς. Θέλουν ἀκόρη νὰ ἐλπίζωσιν ὅτι αἱ «Ἀκτίνας» θ' ἀναλάβωσι νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων.

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς

Α. ΒΑΡΚΑΣ

Ἡ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ἦταν πολὺ φυσικὸ ν' ἀρχίσῃ ὁ Πανελληνίος ἀγῶνας γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κύπρου μὲ τὴν σεμνὴν, σοφικὴν καὶ ἀξιοπερπεῖ ἐκδήλωσιν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Διότι: — ὅπως τὸ ἐτονίσαι καὶ ἄλλες φορές ἀπ' αὐτῆς ἐδῶ τις στήλες — ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν Ἐλευθερίαν — γιὰ τὴν ἀπόκτησιν ἢ τὴν διατήρησιν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πνευματικοῦ ἀγαθοῦ ποῦ ὁ Θεὸς ἐχάρισεν καὶ ἐμπιστεύθηκε στὸν ἄνθρωπον — εἶναι καθαρά καὶ γνήσια πνευματικῶς. Καὶ ἂν αὐτὸ ἰσχύη γιὰ κάθε ἄνθρωπον καὶ γιὰ κάθε λαὸν, ἰσχύει πολὺ περισσότερο γιὰ τὴν Ἑλληνικὴν Φυλὴν, ποῦ πρώτῃ αὐτὴ ἐβίβαξε στὸν κόσμον, μὲ τὸ πνεῦμα τῆς καὶ μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς, μὲ τὸ παράδειγμα τῆς καὶ μὲ τὸ αἷμα τῆς, τὴν ὑπέρτατην ἀξίαν καὶ τὸ μέγα νόημα τῆς Ἐλευθερίας.

Ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἀνήκει σ' αὐτὴ τὴν Φυλὴν καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἱστορίαν, γι' αὐτὸ καὶ ἐμπνέ-

ται ἀπὸ τὸ ἴδιο πνεῦμα καὶ πιστεύει στὴς ἴδιες ἀρχές. Πῶς εἶναι λοιπὸν δυνατόν ὁ λαὸς αὐτός ὁ Ἑλληνικός, ποῦ ἐκράτησεν πάντα μέσα τὸν ἀθάνατον καὶ ζωντανὴν τὴν θείαν πνοὴν τῆς Ἐλευθερίας, νὰ μὴν ἀγωνίζεσθαι γι' αὐτὴν, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὸν δλόκληρος ὁ Ἑλληνικός λαός, δλόκληρο τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος; Καὶ πῶς ἐπιτρέπεται, ποίος ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὴ δύναμιν ν' ἀντιστέκεται στὴ βουλήν τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ στερῇ ἀπὸ ἕνα λαὸν τὸ ἱερό ὄθρον ποῦ ἔκτισεν τοῦ ἔχει πιστέψει καὶ τὸ ἔχει καθιερώσει σάν βῆφιστο καὶ ἀναφαίρετο δικαίωμα;

Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ νόημα εἶχε ἡ ὥραία ἐκδήλωσιν τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπως καὶ οἱ διάφορες ἐκδηλώσεις τῶν ἄλλων πνευματικῶν ἱδρυμάτων καὶ ὄλων τῶν λογοτεχνικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν σωματείων. Καὶ μὲ αὐτὸ τὸ νόημα ἐσοικώθηκε, σάν ἕνας ἄνθρωπος καὶ μὴ ψυχὴ, δλόκληρος ὁ Ἑλληνικός λαός, γιὰ νὰ διεκδικήσῃ μὲ θέλησιν, μὲ σθένος καὶ μὲ ἀποφασιστικότητά, τὸ ἱερό δικαίωμα τῆς Ἐλευθερίας γιὰ

τοὺς ἀδελφούς Κυπρίους, ποὺ εἶναι καὶ δικαίωμα γιὰ ὅλους τοὺς Ἑλληνας.

Καὶ θὰ τὸ ἀποκτήσῃ. Διότι κανεὶς, ὅσο ἰσχυρὸς, ὅσο αὐθαίρετος, ὅσο τυραννικὸς καὶ ἂν εἶναι, δὲν μπορεῖ ν' ἀντιστραθεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ Ἐλευθερία εἶναι θέλημα, εἶναι ἐπιταγὴ τοῦ Θεοῦ.

ΕΝΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Ἐξίττει νὰ συγχαροῦμε θερμὰ τὴν Ἑταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν καὶ τὸν Δῆμο Καλλιθέας γιὰ τὸ ὄρατο πνευματικὸ καὶ μορφωτικὸ ἔργο, ποὺ, μὲ ἀξίεπαινη συνεργασία, πραγματοποιοῦν στὴν Καλλιθέα. Ὅπως εἶναι γνωστὸν, ὁ ποιητὴς Ἰωάννης Γρουπάρης ἐκληροδότησε στὴν Ἑταιρεία Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν τὸ σπῆτι του, στὴν Καλλιθέα, μαζί μὲ τὴν πλοῦσια βιβλιοθήκη του, τὰ χειρόγραφα του, τὸ γραφεῖο του καὶ τὴν ἄλλη ἐπίπλωσή του. Ἡ Ἑταιρεία λοιπὸν μετατρέπει τὴν αἴθουσα, ποὺ χρησιμοποιοῦσε ὁ Γρουπάρης γιὰ γραφεῖο του, σὲ μουσεὸ ἐνθυμῶν τοῦ ποιητῆ, τὸ ὁποῖον θὰ μπορῇ ἐλευθερὰ τὸ Κοινὸν νὰ ἐπισκέπτεται μιά φορὰ τὴν ἐβδομάδα. Καὶ τίς ἄλλες αἰθούσες τίς παρεχώρησε στὸν Δῆμο Καλλιθέας, γιὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ σ' αὐτὰς δημοτικὴ βιβλιοθήκη μὲ τὸν τίτλο «Γρουπάρειος Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη Καλλιθέας» καὶ νὰ τὴν θέσῃ στὴ διάθεση τοῦ Κοινοῦ.

Γιὰ νὰ διευκολύνῃ μάλιστα τὸν ἄνθρωπο ἢ Ἑταιρεία, τοῦ παρέδωσε ἕνα μέρος ἀπὸ τὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ποιητῆ, καθὼς καὶ πεντακόσιους τόμους ἀπὸ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης τῆς καὶ τῶν μελῶν τῆς Ὀλομέλειας ἄλλου ἐπιμεθεῖν, καὶ ἄλλα ἀρκετὰ βιβλία καὶ θὰ πλουτίζῃ συνεχῶς τὴ Βιβλιοθήκη, ποὺ θὰ τὴν διευθύνῃ ἐιδικὴ ἐπιτροπὴ ἀπὸ πνευματικούς ἀνθρώπους.

Χαιρετίζουμε μὲ χαρὰ τὸ ὄρατο καὶ χρήσιμο ἔργο καὶ εἰς ταῦτα βέβαιοι εἰμι, ὅτι γόνιμο περιβάλλον τῆς Καλλιθέας, ποὺ ἔχει μίαν ἀξιόλογη πνευματικὴ παράδοση, θὰ δώσῃ πλούσιους καρπούς.

Ο "ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ" ΣΤΗΝ ΕΠΙΔΑΥΡΟ

Περισσότερο καὶ ἀπὸ τὴν παράσταση στὸ θέατρο Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, δονοῦσε τὴν ψυχὴ καὶ ἀνύψωνε τὸ πνεῦμα ἢ παράσταση, ποὺ δόθηκε, μὲ τὴν ἴδια ἐπιτυχία, στὸ θέατρο τῆς Ἐπιδαύρου. Ἡ ἀρίστη κατάσταση τοῦ θεάτρου, ἢ καταπληκτικὴ ἀκουστικὴ του καὶ τὸ ὑποβλητικὸ φυσικὸ περιβάλλον ἔδωσαν περισσότερη ζωὴ καὶ δύναμη στὸ ἔξαιρετο ἔργο τοῦ Εὐριπίδη καὶ ἐδοῦθησαν ν' ἀκουσθῇ καλύτερα, νὰ κατανοηθῇ πληρέστερα καὶ νὰ συγκινήσῃ βαθύτερα ὁ λόγος καὶ τὸ πνεῦμα, ποὺ ἀναλύνει ὁ ὑπέροχος αὐτὸς ἄνθρωπος πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀνωτερότητα καὶ τὴν ψυχικὴν ἀγνότητα.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ζωντανὸ περιβάλλον τῆς παραστάσεως — οἱ χιλιάδες τῶν θεατῶν, ποὺ εἶχαν κατακλύσει τίς κερκίδες τοῦ θεάτρου — ἦταν αὐτὴ τὴ φορὰ πρὸς πολὺ διατεθειμένον ψυχικὰ, πρὸ

ἔτοιμο καὶ πρόθυμο, γιὰ νὰ δεχθῇ τὰ ὑψηλὰ μηνύματα τοῦ ἔργου καὶ νὰ τὰ κρατήσῃ καὶ νὰ τ' ἀφομοιώσῃ μέσα του. Ἦσαν ὁ ταπεινὸς καὶ ἀνώνυμος λαός, αὐτὸς ποὺ ἦλθε μὲ τὰ λεωτορεῖα, μὲ τὰ κάρρα, μὲ τὰ ζῶα καὶ μὲ τὰ πόδια ἀκόμα ἀπὸ τὰ γύρω χωριά καὶ τίς κοντινὲς πόλεις, γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ μὲ σφάνταστη προσήλωση καὶ μὲ εἰλικρινῆ σεβασμὸ τὴν παράσταση τοῦ ἔργου καὶ νὰ νοιώσῃ βαθύτατα τὰ μεγάλα καὶ αἰώνια διδάγματα του.

Βλέποντας τοὺς ἀπλοῦς καὶ ἀγνοοῦς αὐτοὺς χωριάτες σ' αὐτὴ τὴν πηγάδα καὶ εἰλικρινῆ πνευματικὴ ἐκτίλωση, καμάρωνες τὰ καθαρά καὶ γνήσια ἀποθέματα πολιτισμοῦ, ποὺ διατηρεῖ μέσα του ὁ ὄρατος καὶ εὐγενὴς αὐτὸς λαός, ἀλλὰ καὶ συναθανόσουν συγχρόνως πρὸ αἰσθητὰ καὶ πρὸ ζωντανὰ τὴ μεγάλη ἐπίδραση τοῦ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ Λόγου στὸ λαὸ καὶ τὴν ὑψηλὴ πολιτιστικὴ ἀποστολὴ του.

ΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΔΡΕΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Εἶναι πραγματικὰ ἀδικαιολόγητη ἢ περίεργη ἐπιμονή, ποὺ δεῖχνει ἐπὶ χρόνια τώρα ἢ Ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν σχετικὰ μὲ τὴν πλήρωση τῶν κενῶν λογοτεχνικῶν ἐδρῶν. Τίς περισσότερες φορές ἀντικρούει ἐντελῶς τίς σχετικὰς προτάσεις τῆς Τριῶς Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Ἄλλὰ καὶ δταν τίς ἐξέχεται — γιὰ μίαν ἢ δύο μόνο ἀπὸ τίς τρεῖς κενὲς ἔδρες — τίς ἐξουδετερώνει τελικὰ κατὰ τὴν ψηφοφορίαν, διότι κανένας υποψήφιος δὲν κατορθώνει νὰ λάβῃ τὴν ἀπαιτούμενη βάζη!

Τώρα πάλι νέα πρόταση ἔχει γίνει ἀπὸ τὴν Τάξιν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Καὶ ἡ Ὀλομέλεια εἶναι, ὅπως πάντα, ἀρνητικὴ καὶ ἀπρόθυμη. Γικτί; Ἀπὸ περιφρόνησιν πρὸς τὰ ῥάμμα α καὶ τίς Τέχνες; Δισταζοῦσι νὰ τὸ φαντασθῶσι. Ἡ μήπως ἀπὸ περιφρόνησιν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τῶν Γραμμάτων; Ἄλλὰ ὅσο αὐστηρὰ καὶ ἂν κρίνῃ κανεὶς τὸ ἔργον τῶν σημερινῶν λογοτεχνῶν, ὑπάρχουν πάντως ἀνάμεσά τους περισσότεροι ἀπὸ τίς κενὲς ἔδρες, ποὺ θὰ ἰπορῶσαν νὰ γίνοντο Ἀκαδημαῖκοι. Καὶ ἂν ἀκόμα μᾶς εἴλεγε κανεὶς ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ λίγοι δὲν ἔχουν ἴσως ἀριστουργήματα — ὅπως καὶ δὲν ἔχουν βέβαια δῶσι — ἢ ὅτι δὲν ἔχουν ἐξερῆθῃ σὲ ἀνώτερες καὶ ὀλοκληρωμένες πνευματικὲς προσωπικότητες — ἐῶ στὴν πραγματικότητα ὑπάρχουν αὐτῶς μερικὲς τέτοιαι προσωπικότητες — θὰ ἐτολμοῦσαμε, μὲ ὅλο τὸν ἐπιχειλλόμενον σεβασμὸ, νὰ τοῦ ὑπενθυμίσουμε τὸν ὑπέροχο λόγο τοῦ Κυρίου: «Ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος τὸν λίθον βαλεῖ...»

ΠΑΓΟΔΡΟΜΙΕΣ ΣΤΟ... ΣΤΑΔΙΟ

Ἡ ἀντινομία δὲν βρίσκεται στὸ γεγονός ὅτι μέσα στὸν Ἀῶσουστιανὸ καυσίον ἔχουμε στὴν Ἀθήνα... παγοδρομίες! Καθὼς ἔχουν ψευτίσει πολλὰ πράγματα γύρω μας. Δὲν ἀποροῦμε πῶς καὶ ἡ παῆρα καὶ αὐτὴ στερὰ γῆ τῆς Ἀττικῆς ἔχει μεταβληθῆ σὲ... «πίστα» παγωμένη, ἱκανὴ νὰ συναγωνίζεταί τὰ χιονισμένα τοπία τοῦ βορ-

Ο Κόσμος τῶν Γραμμάτων

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ..

(ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΣΤΕΛΝΟΥΝ)

Τὰ σχολικά περιοδικά ἔχουν γεμίσει ἀπὸ κίνηση: Γυμναστικές ἐπιθεΐσεις, ἀποχαιρετιστήριες ἐορτές — ἀλλὰ καὶ διαγωνισμοὶ καὶ στενοχώριες — δια ἑμῶς ἔντονα γρωματισμένα ἀπὸ τὴν χαρούμενη προσδοκία καινούργιων ἡμερῶν.

Ἡ «Φωνὴ τοῦ Βυζαντίου» γεμάτη φωτογραφίες ἀπὸ τὶς σχολικὲς γιορτές, μαθητικὲς συνεργασίες, περιγραφὲς ἀπὸ ἐκθ' οὐδὲς κι' ἄλλες δράσεις τοῦ σχολείου, ἀπολονισμοὺς γιὰ τὴν σχολικὴ κίνηση σ' ἑίους τοὺς τομεῖς.

Καὶ ἡ «Φωνὴ τοῦ Θρακίου» (πὺ ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ Δύκιον «Ἑλληνισμὸς» τοῦ Πειραιῶς) βουτίζει κι' αὐτὴ ἀπὸ τὴν κίνηση τῶν δι' αὐτὴν παιδιῶν. Κάθε σχολεῖο κι' ἕνας κόσμος ἀπὸ παιδιά, ἀπὸ νέες βυγὲς πὺ παίρνουν ἀπὸ τὴν ζωὴ τὶς πρῶτες κρίσιμες ἐντυπώσεις.

Ἐσχωριστὰ συλλογίζεσται κανεὶς τὶς τάξεις τῶν τελειοποιτῶν, πὺ ἀτοχαιρετοῦν γιὰ πάντα τὴν σχολικὴν ζωὴν. Ἐνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν προθεσμίαν πὺ ἔχουν γιὰ νὰ σχηματίσουν τὸν ἑαυτὸ τους, ἔχει περάσει. Μπόρσοις ἑμῶς μέσα σ' αὐτὸ τὸ διάστημα νὰ γεννηθῆ τουλάχιστον μέσα τους ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, πὺ θὰ κυβερνήσῃ τὸ καρδίι τους μέσα στὸ πέλαγος τῆς ζωῆς ἔπου ρίχνονται κι' αὐτοὶ μὲ τὴν σειρά τους: Μακάρι!.

ρᾶ! Ἄλλὰ ἡ γῆ αὐτὴ — καὶ στὸ σερνὸ χῶρο τοῦ Σταδίου ξεχωριστὰ — εἶναι συγχρόνως καὶ ἱερὰ, σκεπασμένη ἀπὸ φύλλα θάφνης καὶ θοξασμένες ἀναμνήσεις. Πῶς εἶναι δυνατόν, πάνω ἀπὸ τὰ φύλλα τῆς θάφνης καὶ πάνω ἀπὸ τὶς τιμημένες ἀναμνήσεις, νὰ χοροπηδᾷ, ν' ἀκκίζεσται καὶ νὰ κορδακίζεσται ἕνας θίασος «βαριετέ» μὲ διάφορα ἀροβητικά καὶ ἄλλα κωμικὰ δῆθεν «νούμερα»; Ἀκόμα λίγο, καὶ θὰ πηραχωρήθῃ τὸ Στάδιο ἢ καὶ τὸ Θέατρον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ἴως ἀκόμα — γιὰτί ἔχι; — καὶ ὁ χῶρος τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου, γιὰ νὰ ἐγκατασταθῇ κανένα... ταίρκο!

Μὰ τόσο λοιπὸν λείπει ἡ ἀναγκαία συναίσθηση κατήκοντος καὶ εὐθύνης ἀπὸ ἐκείνους πὺ διαχειρίζονται τοὺς ἱεροὺς αὐτοὺς χῶρους; Καὶ εἴταν λείπει, δὲν ὑπάρχει κανένας ἔλεγχος, δὲν ὑπάρχει κανένας τρόπος πὺ νὰ τὴν ἐπιβάλλῃ;

ΤΟ «ΦΕΣΤΙΒΑΛ», ΣΑΙΞΠΗΡ

Ἀντίθετα μὲ τὴν ἀταίριαστὴ αὐτὴ χρησιμοποίηση τοῦ Σταδίου, ἡ παραχώρηση τοῦ Ἑθνικοῦ Κήπου γιὰ τὶς παραστάσεις τοῦ «Ρωμαίου καὶ τῆς Ἰουλιέττας» καὶ ἄλλων ἀργότερα ἔρ-

«Ο Κρίκος τῶν βαθμοφόρων» (τοῦ Σήματος Ἑλλήνων Προσκόπων) πὺ πενθεῖ σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀρχιπροσκόπου τῆς Ἑλλάδος Ἀντωνίου Μπενάκη, δίνει διάφορες δὴγίγες καὶ συστάσεις στοὺς βαθμοφόρους σχετικὲς μὲ τὶς προσκοπικὲς δράσεις καὶ ἰδιαίτερα τὶς κατασκευώσεις.

★

«Ο Κρίκος», τὸ ἀληθινὰ λαμπρὸ περιοδικὸ πὺ ἐκδίδεται στὸ Λονδίνο, μᾶς ἤλθε αὐτὴ τὴν φορὰ (τεῦχος ἀριθ. 40) μὲ ἀκόμη ωραιότερη ἐμφάνισι καὶ πλουσιώτερα περιεχόμενα. Καὶ μὲ κάτι πὺ ἀμέσως ἀπὸ τὴν πρώτη σελίδα τοῦ φύλλου φέρνει καὶ στὸν ἀναγνώστη τὴν βαθεῖα συγκίνηση πὺ τὸ ἔχει προκαλέσει: Ἐνα ἄρθρο — κραυγὴ νοσταλγίας γιὰ τὴν μακρινὴν πατρίδα!

★

Στὴν ὥραϊα προσπάθεια νὰ μὴν πνιγῆ ὁ ἀπόδημος Ἑλληνισμὸς μέσα στὰ ξένα περιβάλλοντα ἔπου βρίσκεται σκορπισμένος, διακονεῖ ἐντατικὰ καὶ ὁ «Ὁρθόδοξος Παρατηρητής». Τὸ τελευταῖο τοῦ φύλλου εἶναι γεμάτο ἀπὸ δημοσιεύματα σχετικὰ μὲ τὴν προσπάθεια αὐτὴ πὺ ἀπεβλέπει κυρίως στὴ νέα γενεά: «Ἡ ἐδδομὴ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων» (τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Κου Μιχαήλ). «Διὰ τοὺς γονεῖς» (ἀπὸ τὸ «Γραφεῖον Παιδείας»). «Ἡ ἐκπαιδευτικὴ κίνηση κατὰ τὸ 1953» (τοῦ κ. Ν. Ι. Βαβούρη). «Ἡ Παιδεία μας. Ἀρχές καὶ προϋποθέσεις» (τοῦ κ. Φ. Δ. Ἐμμανουήλ) καὶ ἄλλα.

γων τοῦ Σαίξπηρ ἦταν ταιριαστὴ καὶ ἀρμονικὴ διότι ἔδωσε στὸ ποιητικὸ αὐτὸ ἔργο ἕνα ποιητικὸ ἐπίσης περιβάλλον καὶ ἐτόνισε ἔτσι πιὸ ζωντανὰ καὶ πιὸ παραστατικὰ τὴν ποιητικὴν του ἀξία.

Καὶ πραγματικὰ ἂν τὰ μειονεκτήματα καὶ οἱ δυσκολίες πὺ παρουσίαζε ἡ πρᾶξι στὸ ὑπαίθρο μὲ τὰ κατ' ἀνάγκην ἄλλα καὶ λιτὰ σκηνηκὰ, πὺ ἦσαν στηριγμένα στὸ χῶμα, πλαισιωμένα ἀπὸ δέντρα καὶ θάμνους καὶ σκεπασμένα ἀπὸ τὸν ἑαστρο οὐρανὸ, ἀπαρουθῶσαν τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν ἐπιβλητικότητα τῶν τεχνικῶν μέσων καὶ τῶν ἐδρημάτων τῆς σκηνῆς, τῆς ἐχάριζαν ἑμῶς τὴν διορφιά, τὴν ὑποβλητικότητα καὶ τὴν συγκίνηση τῆς ποιήσεως. Ἀδέσμευτη ἀπὸ τὰ ἔρια τοῦ χῶρου καὶ τῶν πραγματικῶν δεσπομέων ἢ ψυχῆ, ἔπαιρνε μέσα στὸ μαγευτικὸ περιβάλλον φτερά, καὶ, πάνω ἀπὸ τὴν γῆ καὶ ἀπὸ τὰ δέντρα, πετοῦσε ψηλὰ καὶ ἔφτανε σὶς μαγικὲς χῶρες τῆς Ποιήσεως καὶ τῆς Τέχνης.

Ἄλλὰ καὶ στὴν πραγματικότητα ἡ παράσταση, καὶ ὡς σκηνοθεσία καὶ ὡς ἐρμηνεία, ἐστάθηκε σὲ ψηλὸ ἐπίπεδο καὶ ἐχάρισε μίαν ἐξαιρετικὴν ποιότητα ψυχαγωγία.

ΜΕΛΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Λαμπρό (ἂν καὶ μικρὸ στὸ σχῆμα καὶ ὄχι πλούσιο) καὶ τὸ ἐπίσημο Δελτίο τῆς Ι. Μητροπόλεως Κρήτης «Ἀπόστολος Τίτος». Ἰδιαίτερα ἀξιωματικὸ εἶναι ἕνα ἄρθρο γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ καρναβάλου (Ε. Α. Πετράκη: «Αἱ ψυχαγωγίαι τῶν Ἀπόκρως»).

★

Τὰ «Χρονικά» τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης δίνουν σ' ὁ τελευταίον τους τεύχος μιὰ νέα σειρά ἀπὸ ἀξιολογώτατες μελέτες. Ξεχωρίζω τὴν ἐργασία τοῦ κ. Θ. Καστανᾶ (γνωστὸν κί' ἀπὸ ἄλλες) μετ' ὅν τίθεται «Ὁ Χριστὸς καὶ ὁ σύγχρονος κόσμος κατὰ τὸν Jean Guilton».

★

Τὸ «Μηνιαῖον Δελτίον» τύπου τῆς «Ἐθνικῆς Κοινωνικῆς Δράσεως», ποῦ μᾶς ἔστειλε τὰ πρῶτα του φύλλα, εἶναι ἕνα σοβαρὸ μικρὸ ἐντυπὸν καὶ φαίνεται νάχη ἰδιαίτερον σύνδεσμον μετ' ὅν Πειραιᾶ.

★

Τὸ 43ο τεύχος τῆς «Κρητικῆς Ἑστίας», ἀφιερωμένον κατὰ κάποιον τρόπο τοῦς ἤρωες τῆς μάχης τῆς Κρήτης καὶ τὰ θύματα τῆς Γερμανικῆς κατοχῆς, ξεναφέρνηει στὸ νοῦ τὰ χρόνια ἐκείνα τῆς θυσίας.

★

Τὰ Ἐκπαιδευτήρια «Ὁ Κοραῆς» τῆς Θεσσαλονίκης μᾶς ἔστειλαν τὸ ὄρατο ἀναμνηστικὸν τεύχος ποῦ ἔχουν ἐκδώσει γιὰ τὰ γιορτάσουν τὰ δεκάχρονά τους. Ἐκείνο ποῦ κάνει μεγαλύτερη ἐντύπωσιν στὸν ἀναγνώστη εἶναι ὁ στενὸς σύνδεσμος ποῦ φαίνεται ὅτι ἔνωει τὰ μέλη τῆς Ἐταιρείας «Ὁ Κοραῆς» καὶ τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ, κί' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, σὴν χαρακτηριστικὸν τοῦ Σχολείου αὐτοῦ, ἡ βαθεῖα συναίσθησις τῆς εὐθύνης ποῦ παίρνει πάνω του ὅποιος καταπιάνεται μετ' ὅν ἔργο τῆς ἀνατροφῆς ψυχῶν.

★

Μετ' ὅν τίτλο «Πνευματικὸν Φῶς» ὁ θρησκευτικὸς Σύλλογος Ἁγίου Ἀρτεμίου ἄρχισε νὰ ἐκδίδῃ τὸ περιοδικὸν του. Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ πρώτου φύλλου σημειῶνω ἕνα ἐπίκαιρον ἀρθράκι γιὰ τὴν «σημασία τῶν διακοπῶν». Ἕνα σημεῖωμα δὴμος γιὰ τὸν νέο λόγο διαζυγίου» (δηλαδὴ γιὰ τὴν «αὐτόματη» λύσι τοῦ γάμου ποῦ εἶχαν προτείνει πάλι τώρα τελευταῖα μερικοὶ ἐνδιαφερόμενοι) δὲν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητικὸν.

★

Σ' ἕνα σημεῖωμά του μετ' ὅν τίτλο «Μαγεία καὶ μαγανεῖαι» τὸ «Νέον Ἄστυ» (ἀριθ. φύλλου 86) ἀποραί: «Νὰ ἐξαπατηθῆ ἕνα; ἔμπορος μετ' ἕνα πλαστὴν ἐπιταγήν, πᾶσι κί' ἔρχεται. Ἀλλὰ νὰ ἐξαπατηθῆ ἕνα; σοβαρὸς ἄνθρωπος εἰς τὰ μισοὰ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος μετ' ἕνα παμπάλαιον μέθοδον τῆς μαγανείας, εἶναι ἀσυγχώρητον».

Ἀλλὰ τί σημασία ἔχει ἂν ἡ μέθοδος εἶναι παλαιά; Ἐκείνον ποῦ τὴν εἶχε ἀχρηστέψει, δηλαδὴ τὸν πνευματικὸν φωτισμὸν, ὁ μοντέρνος ἄνθρωπος ἐνόμισε ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸν πετάξῃ. Τί

τὸ παράξενο λοιπὸν ἂν οὔτε «σοβαρὸς ἄνθρωπος» δὲν μπορῆ πιά νὰ εἶναι;

★

Πλούσιο σὲ περιεχόμενα, σὲ ὄρασι, σὲ μορφές, πλούσιο σ' αἰσθηματὰ ἀγάπης τὸ «Περιοδικὸ τῶν Ἑλληνίδων τῆς Βορείου Ἑλλάδος» (ἀριθ. 15) Σημειῶνω τὴν «Ἐπιστολὴν ἐνὸς πατέρα πρὸς τὴν Α. Μ. τὴ Βασίλισσα» (ὅταν γύρισε τὸ παιδί του ἀπὸ τὴν Οὐγγαρία) καὶ τὸ ἀρθράκι τῆς κ. Ρούλας Παπιδημητρίου γιὰ τὴ δ. Ἄννα Ἀλτινοπι, πρόεδρος τοῦ Ὁ φανοτροφείου «ἡ Μέλισσα». Ἀναφέρεται ἐκεῖ ἕνα ἐπιστολιᾶκι συγκινητικὸν, γιὰτὶ δείχνει τοὺς καρποὺς τῆς ἀγάπης: Τὴν ἄξια αὐτὴ πρόεδρος τοῦ Ὁφανοτροφείου ἕνα. λοχίας δὲν τὴν ἄρισε, τὸν καιρὸ τοῦ συμμοριτοπολέμου, νὰ περάσῃ σ' ἕνα ἐπικίνδυνον μέρος, παρὰ μόνον ἂν δεχόταν νὰ προηγηθῆ αὐτὸς — στὸ θρόνιον καὶ στὸν κίνδυνον ἀπὸ τῆς νάρκης. Καὶ τῆς ἐξήγησεν πῶς δὲν μπορούσε ν' ἀφήσῃ νὰ κινδυνεύσῃ αὐτὴ, ποῦ τὴ θεαροῦσε σὰ μητέρα του. Καὶ φυσικὰ ἀφοῦ ὁ λοχίας ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιὰ τοῦ Ὁφανοτροφείου!

★

Ἐλάδαμε ἀκόμη τὰ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες:

«Ὁ Φοῖνιξ» τῆς Σ Ε Α Π. (Σχολῆς Ἐφεθέρων Ἀξιωματικῶν Πεζικῶν). ποῦ ἀναδημοσιεύει καὶ τὸ ποίημα τοῦ Γ. Βερίτη «Μαζὶ θὰ περπατήσουμε».

«Ὁ Πρόσκοπος» (Μηνιαῖον ἐπίσημον περιοδικὸν τοῦ Σώματος Ἑλλήνων Προσκόπων, ἀρ. θ. 6 - 7).

«Ἐκδρομικὰ Χρονικά» (τῆς Ὁμοσπονδίας ἐκδρομικῶν Σωματείων τῆς Ἑλλάδος) τεύχος 7.

«Τὸ Περιοδικὸν μας» (τῆς Ἐπαγγελματικῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Θεσσαλονίκης) τεύχ. γ.

«Ἡ Ἀλήθεια» ἀπὸ τὸ Γιοχάνεσπουργκ.

«Μηνύματα ἀγάπης» (Μηνιαῖον ἐνοριακὸν Δελτίον τοῦ Ι. Νεοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, Γαργαρέττας).

Ἐπίσης ἐλαβαίε τὸν «Φυσιολάτρην» (Μαίου 1954. τεύχος ἀφιερωμένον στὸν Κρυστάλλη), τὴν «Φωνὴν τοῦ Λυκείου» (τοῦ Ἰβωτικοῦ Λυκείου Ἁγίας Παρασκευῆς Ι. Μπαρμπιλια), τὴν «Λυχνία» (τοῦ «Χριστιανικοῦ Ὁμίλου Νέων») τὴν «Βιομηχανικὴν Ἐπιθεώρησιν» (μετ' ὅν πάντοτε ἀξιολογώτατα «Σημειώματα») καὶ ἄλλα.

Π. ΚΑ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Α. Ε. Βρανούση: Ρήγας. Ἐρευνα, συναγωγὴ καὶ μελέτη. Ἐκδ. Βιοικὴ Βιβλιοθήκη, 10. Ἀθῆναι 1953.

Ὁ Ρήγας, ἡ μεγάλη αὐτὴ καὶ θρυλικὴ μορφή τῶν προσπαναστατικῶν χρόνων, ὁ πρόδρομος καὶ ὁ μεγαλύτερος ἔμπνευστὴς τοῦ 1821, ἡμποροῦμε νὰ εἰποῦμε μετ' ἕνα βεβαιότητα, ὅτι εὐρῆκε τὸν ἄξιον βιογράφον του, τὴν ἱστορικὴν ἀποκατάστασίν του, τὸν ἐνθερμον ὁμηγετον τοῦ ἔργου του καὶ τῆς τραστίας συμβολῆς του εἰς τὴν ἔθνευροίαν τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτὸ τοῦ

κ. Β. Τὸ σίγγραμμα αὐτό, μὲ τὰς 406 σελίδας του, ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν μακροτάτην — 112 σελίδας — εἰσαγωγήν, καὶ αὐτὴ κυρίως εἶναι ἡ σπουδαία συμβολὴ τοῦ κ. Β., καὶ ἀπὸ τὴν ἐκδοσιν ἑξῶν τῶν ἔργων τοῦ Ρήγγα, πεζῶν καὶ ποιητικῶν, καθὼς καὶ τῆς μεγάλης Χάρτας τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὸ τέλος δ' ο. δημοσιεύει τέσσαρα αὐτόγραφα τοῦ Ρήγγα — ἐκ τῶν ἑποίων τὰ δύο διὰ πρώτην φοράν ἀναγινώσκονται καὶ δημοσιεύονται ὀρθῶς — τέσσαρας σελίδας ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τῶν ἔργων του, καθὼς καὶ ἓνα ἐπεξηγηματικὸν λεξιλόγιον.

'Ο σ. μᾶς ἦτο γνωστός καὶ ἀπὸ προηγουμένα δημοσιεύματά του, εἴτε εἰς αὐτελεῖς μελέτας εἴτε εἰς διάφρα Ιστορικά καὶ φιλολογικὰ περιοδικὰ. Ἡ ἐπιστημονικὴ εὐνυσειθρία του, τὸ χάρισμα τῆς ἐρῆνης καὶ τῆς Ιστορικῆς ἐξακριβώσεως, ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν Ιστορίαν προσιώνιζαν πολλὰ διὰ τὰς μελλοντικὰς του δημοσιουργίας. 'Όλα αὐτὰ ὅμως δὲν θὰ δικαιολογούν τὴν σύντομον προσμονὴν ἑνὸς Ρήγγα. Καὶ κ. Β. μᾶς προσφέρει μὲ τὸν Ρήγγαν του κάτι, πού τὸ περιμέναμε μὲν, ἀλλ' ἔπειτα ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια.

'Η περισπούδαστος εἰσαγωγὴ του κυρίως — καίτοι περ κερκομένη εἰς τὰς τελευταίας της σελίδας ἀπὸ τὸν ἐκδότην — ἀλλὰ καὶ τὰ προσιωγητικὰ σημεῖωματα εἰς ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Ρήγγα, παρουσιάζουν μίαν τὴν ἐπιστημονικὴν ὠριμότητα καὶ ἐξέλιξιν, ὥστε νὰ δικαιολογῶν τώρα κάθε μελλοντικὴν ἀπαίτησιν, καὶ τὴν πιὸ μεγάλην, ἀπὸ τὸν νέον σ.

Εἰς τὴν εἰσαγωγήν δ' ο. ἐξετάζει τὸν Ρήγγαν ὡς ἄνθρωπον, τὴν ἐποχὴν του, τὴν θρᾶσιν καὶ τὸ ἔργον του. Πολλοὶ εἶναι ἔκείνι, οἱ ἅποιοι ἠγχολήθησαν κατὰ καιροῦς μὲ τὴν μεγάλην μορφήν τοῦ προδρόμου καὶ μάρτυρος τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. 'Ο σ. ἐμελέτησε ἐξονυχιστικῶς καὶ ἐμπεριστασιωδῶς κάθε τι, τὸ ὅπο οὐ θὰ ἤμποροῦσε νὰ τοῦ προσφέρῃ καὶ τὴν παραμικροτέραν βοήθειαν ἢ πληροφορίαν εἰς τὸ σπουδαῖον θέμα του καὶ ἡ βιβλιογραφία του εἶναι πλουσιωτάτη, μὲ πλήρως ἐξηκριθωμένας τὰς παραπομπὰς του. Ἐμς ἔτηος καὶ ἠρῆνης ἐπὶ πολλὰ ἔτη, διὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ὅμως κάτι τὸ ἐντελῶς νέον καὶ ἐπιστημονικῶς ἄριστον, μίαν ἀληθινὴν δημιουργίαν. Ρίπτει φῶς εἰς πολλὰ σκοτεινὰ ἔως τώρα σημεῖα, διευκρινίζει πολλὰ ἄλλα ἀμφισβητούμενα καὶ ἐκεῖ ἀκόμη ὅπου λείπουν τὰ ἀπαραίτητα Ιστορικὰ στοιχεῖα διατυπώνει γνώμας μὲ τὴν σαφῆσιν καὶ κρίσιν, ὅστε πείθεται καὶ εἶπαι, ὅτι αὐτὸν μελλοντικὰ ἀνακαλύψαι πολλῶν χαμένων ἐγγράφων θὰ τὸν δικαιώσουν. Καὶ κάτι ἀκόμη σπουδαιότερον. Προσθέτει πολλὰ νέα καὶ πολυτίμητα στοιχεῖα, ἀγνωστά ἔως τώρα τὰ ὅποια διὰ πρώτην φοράν ἔρχονται εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. καὶ ἄλλα τὰ ὅποια εἶχαν διαφύγει τὴν προσοχὴν τῶν προηγουμένων μελετητῶν.

'Ο Ρήγγας εἶναι καρπὸς τῆς βαθείας ἀγάπης καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τῆς ο. πρὸς τὸν μέγαν αὐτὸν μάρτυρα «μῆς ἐθνικῆς καὶ πανανθρώπινης ἰδέας». Ἡ ἀγάπη του ὅμως αὐτὴ δὲν τὸν παρασύρει ποτὲ νὰ υιοθετήσῃ ἢ νὰ διατυπώσῃ γνώμας ἀνεξακριβώτους Ιστορικῶς, ὅσον καὶ ἂν εἶναι

ἐλκυστικαί. Παρ' ὅλον ὅμως, πού τὸ ἔργον εἶναι αὐστηρῶς Ιστορικὸν καὶ ἐπιστημονικόν, ἐν τούτοις ἡ μελέτη του ἐνθουσιάζει, συγκινεῖ καὶ ἐλκύει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἀδιάπτωτον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μελετητοῦ. Καὶ αὐτὸ εἶναι μία ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐπιτυχίας τοῦ βιβλίου. Παίξει ρόλον φυσικὰ τὸ θέμα. Μὰ εἶναι καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὅποτον δ' ο. διαπραγματεύεται καὶ ζωντανεῖ τὸ θέμα. Ἴσως μελλοντικὰ τυχὸν ἀνακαλύψαι νέων ἐγγράφων νὰ προσθέσουν καὶ ἄλλα στοιχεῖα εἰς τὴν σημερινὴν πολυτίμον συμβολὴν τοῦ κ. Β. 'Ο Ρήγγας ὅμως ὡς ἄνθρωπος, ὡς ἀγωνιστὴς μιᾶς μεγάλης ἰδέας, ὡς θερμὸς πατριώτης καὶ ὡς μάρτυς τῆς ἐλευθερίας θὰ παραμείνῃ κλασσικὸς μὲ τὸ ἔργον τοῦ κ. Βρανούση.

Ε. Ε. Κ

★

Σὴ φη Κόλλια: «Νύχτα στὴ Γεθσημανῆ», ποιήματα 19 β.

'Ο ποιητὴς καὶ θεολόγος κ. Σήφης Κόλλιας μᾶς στέλνει ἀπὸ τὴν ἀντίπερα ἀκτὴ τοῦ Ἀτλαντικοῦ τῆ νέα ποιητικὴ συλλογὴ του «Νύχτα στὴ Γεθσημανῆ» πού ἀναμνηστικῶς, εἶναι μία ἀξιόλογη συμβολὴ εἰς τὴν τόσο φτωχὴ, ἀκόμη, νεοχριστιανικὴν μαρτῆν. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ 33 ποιήματα. σὲ τετράστιχο ἢ σ' ἐλευθεροστίχο, μουσικὰ καὶ ἄς μὴν εἶναι πάντα στὸν ἴδιον ρυθμὸν, γιὰτὶ καίτοι πείθεται θεληματικὰ ἢ ἀθέλητα ἔ κ. Κόλλιας σπᾶ τὸ μέτρο τοῦ στίχου, χωρὶς ὅμως μ' αὐτὸ νὰ ἐπηρεάζεται ἡ ἐσωτερικὴ ἁρμονία τοῦ τραγουδιοῦ του, χωρὶς νὰ παραφωτῆ. Τὸ βάρος τῆς ἰμοιοκαταληξίας τῆς περισσότερης φορῆς, ἐδῶ λείπει. Τὸ θέλει, βέβαια, ὁ ποιητὴς. Ἡ ῥίμα, στόλισμα ἄπλο, δὲν εἶναι ἀπαραίτητη πάντα σ' ἓνα πνευματικὸ ἔργο.

'Η «Νύχτα στὴ Γεθσημανῆ» ἔχει ὁμορφες εἰκόνας. Ἡ διάθεσι τοῦ ποιητῆ πότε λυρική καὶ πότε φιλοσοφική χωρὶς νὰ κουράξῃ, ὅμως γιὰτὶ δὲν κοσμερβᾶρει ἐγκεφαλικά κατασκευάσματα... Φανερό εἶναι πὼς ἐδῶ μιλεῖ ἡ καρδιά. Τὰ ποιήματα αὐτὰ εἶναι αὐθόρμητα, πηγαῖα. Τοῦτο φαίνεται καλὰ. Διαβάζοντάς τα πείθεται ὁ ἀναγνώστης γιὰ τὴν εὐλικρίνεια τοῦ ποιητῆ. 'Ο κ. Σήφης Κόλλιας ζῆ κι' αἰσθάνεται αὐτὰ πού γράφει. Δὲν τὰ σκηνοθετεῖ, δὲν τὰ μηχανεύεται, μὰ, ἄς μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ τὸ πούμε καὶ τοῦτο, δὲν ἐπιμένει, νομίζουμε, πολὺ πάνω σ' αὐτὰ. Ἴσως γιὰτὶ πιστεύει πὼς πρέπει νὰ τ' ἀφήνῃ εἰς τὴν πηγὰν τους φρεσκάδα.

'Ο ποιητὴς συλλαμβάνει, στὸ χριστιανικὸ του βίωμα, ἰδέες μουσικῆς καὶ μᾶς τίς προσφέρει. Τὴν προσοχὴν τοῦ ὁμοῦ τὴν ἔχει στραμμένη στὸν ἑπὶ πλανόνομενόν συνάνθρωπό του καὶ στὸ δρᾶμα του. Ἐχουν ἀνθρωπικὰ οἱ στίχοι τοῦ κ. Κόλλια.

Μὲ πολλὴν χαρὰ διαβάζουμε τὰ ποιήματα αὐτὰ. Ἡ «Νύχτα στὴ Γεθσημανῆ» εἶναι ἓνα καλὸ μῆνυμα τοῦ μᾶς ἔρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τίς πολιτεῖς τῆς Ἀμερικῆς.

Οἱ σποριαδῆδες τοῦ Καλοῦ ἔργου εἰς τὸν τομέα τῆς Τέχνης δὲν εἶναι πολλοὶ κι' ὁ καθὲς σύντροφος, εἰς τὴν ὁποιαδήποτε δουλειᾶ του, μᾶς γεμίζει χαρὰ κι' ἐλπίδες γιὰ τὸ καλὸτερον αὐριο. 'Ο Ἀ-

γράφει, ἐδῶ, χρειάζεται πολλή καὶ γερή ἐργασία. Λέει ὁ ποιητής :

«Θὰ τοὺς μιλήσω σήμερα γιὰ ἀνδρισμό...»

Καὶ πῶς κάτω, στὸ ἴδιο ποίημά του :

«Οἱ τίμιοι ποτὲ δὲ λυγᾶνε, δὲ φοβοῦνται...»

Δουλευτάδες τίμιους, ἀποφασιστικούς, ἀλύγι-
στούς, ἡρωϊκοὺς ζητᾷ ὁ Χριστιανισμός. Κι' οἱ
στίχοι τοῦ ἀγαπητοῦ σουδαέλου θαρρῶ πῶς ἐκ-
φράζουν τὸ αἶτημα του. Ἐχουν ἀρκετὴ δύνα-
μι οἱ στίχοι αὐτοί· ἔχι τόσο τέχνης ὅσο ψυχῆς·
κι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ πῶς βραβαίνει στὴν ἐ-
πιτυχία τους. Ἀγῶνας γίνεται ἐδῶ. Καὶ τί ἂ ᾤ-
νας, τί πάλη, στὴν προαιώνια αὐτὴ μάχη, ἐναν-
τια στὶς σκοτεινὲς δυνάμεις τοῦ κακοῦ καὶ τῆς
ἀμαρτίας!

«Ἡ τράδα μπρὸς ἀτρόμητος μὲ παρρησίας δέος
Ἡ παρμερίας, θειλέ, τῆς πίστες ἀρνητή...»

Ὁ κ. Σήφης Κόλλιας ἔχει στὰ μάτια του
μπρὸς τὸ δράμα τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου: «Ὅχι
τόσο στοὺς δρόμους τῆς Ἰερουσαλήμ, ἢ στοὺς
μακαρισμοὺς, ἢ στὴν λίμνη τοῦ πράου καὶ τα-
πεινοῦ βαλσαμοδότη Σωτήρα. ὅσο τοῦ Ἀγωνιστῆ
Χριστοῦ στὸ φραγγέλιο χτύπημα τῶν σαράφη-
θων κι' ἐμπόρων τῶν Ναζυῶν... Στὸ φοβερὸ και-
γορῶ Του «οὐαὶ τυφλοί, ὀδηγοὶ τυφλῶν...» Τὸ δ-
ραμα τοῦ Ἀρχηγοῦ. στὸν Ἀγῶνα».

Ἀγωνιστικὴ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ποίησις τοῦ
Κορίνθιου ποιητῆ. Αὐτὴ, νομίζουμε, εἶναι ἡ τέ-
χνη του.

« Τῆς ἀμαρτίας Σὺ καταλυτή,
τῆς Σωτηρίας Στρατηλάτη
ποῦφερες στὴν πικρὴ μας γῆ
τὴν Πίστη τὴ φευγάτη
Συῶρα τ' ἀνομήματα
τὸ φθονοστοχασμό. Καὶ Ἐμπρὸς
ἄνθρωποι, ἀδέλφια μου,
Ἐμπρὸς γιὰ τὸ Χριστό.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΗΣ

★

Τάκη Ἀργ. Σταματοπούλου: «Ὁ
Μεγάλος Κίνδυνος τοῦ 1821. Τὸ προσκῦνημα
στὸ Μωρητᾶ». Ἀθήνα: 1953.

Στὸ βιβλίο του αὐτὸ ὁ κ. Σταματοπούλος δι-
νει μιὰ δυορφα γραμμένη ἱστορία τῆς κρίσιμης
αὐτῆς ἐποχῆς γιὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821. Εἶναι
ἡ ἐποχὴ ποὺ οἱ Αἰγύπτιοι τοῦ Ἰμπραὴμ ἐρη-
μῶνουν τὴν Πελοπόννησο καὶ οἱ Ἕλληνες ἔχουν
ἐξαντληθῆ καὶ οἱ περισσότεροι προσκυνοῦν τὸν
Τούρκο καὶ μόνος ποὺ ἀντάξει μέσα στὴν ἀβυσ-
σο τῆς καταστροφῆς εἶναι ὁ Κολοκοτρώνης.

Τὴ μεγάλη ἀπειλὴ ἀπὸ τὸ προσκῦνημα, ποὺ
τὴν ἐποχὴ ἐκείνη παίρνει μεγάλη ἔκταση, καὶ
τὴ μεγάλη προσφορά τοῦ Κολοκοτρώνη ποὺ μόν-
νος μὲ λίγους πιστοὺς καὶ μὲ πολλὰς θυσίας
κατορθώνει νὰ διατηρήσῃ ἀσβεστὴ τὴ φλόγα
τῆς ἐπαναστάσεως σ' ὅλο τὸ Μωρητᾶ, διηγεῖται
ὁ κ. Τ. Σταματοπούλος.

Τὴν ἱστορία αὐτὴ περιγράφει καὶ κοντὰ στὶς
πολλὰς του γνώσεις ἔχει καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ

ἀξιολογῇ τὰ γεγονότα καὶ νὰ διῶη σωστῆς το-
ποθετήσεις. Τὸ μεγαλύτερο προσόν τοῦ βιβλίου
εἶναι ὅτι κατορθώνει νὰ μεταφέρῃ τὸ ἀναγνώ-
στη στὸ κλίμα τῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς. Ὁ
συγγραφεὺς ξεύρει νὰ κερδίξῃ τὰ χρόνια ποὺ
πέρασαν καὶ μᾶς δίδει τὰ γεγονότα γεμάτα ζωή.
Τὸ τόσο ἀπλό ἔπος, ἔπος ἐνός χρονικογράφου,
ἀπαλλαγμένο ἀπὸ τε περιττὸ, τὸ βαρὺ, τὸ ἀρη-
στο κάνει τὸ βιβλίο ὁμορφο καὶ πολὺ εὐχαρι-
στο στὸ διάδραμα.

Ἐχει τὴν ὁμορφιά, τὴν ἀπλότητα, ἐνός χρο-
νικογράφου ποὺ ζῆ, δταν ἐστύλιγνται τὰ γεγονό-
τα καὶ ποὺ ὁ γῶντας τα ἔχει τὴ δύναμι νὰ
μῆν τὰ βέλπη μὲ πάθος καὶ φαντασιόμ.

Ἡ ἐργασία κλείνει μὲ ἓνα κεφάλαιο ἀφι-
ρωμένο στὸ Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Τοῦτο εἶναι
μιὰ πράξις δικαιοσύνης γιὰτὶ μιλιώντας γὰ τὸ
μεγάλο κίνδυνο, τὸ προσκῦνημα, δὲν μπορεῖ νὰ
ἐσχάσῃ τὸν σωτήρα, τὸν ἀκάματο κι' ἀγνο ἀγω-
νιστῆ, τὸν Θ. Κολοκοτρώνη.

Τὸ χρονικόγραφεμα τοῦ προσκῦνηματος τὸ
ἀκολουθεῖν δύο ἄλλα μικρὰ χρονικά τοῦ «Ἀλῆ-
Φαρμάκη» καὶ τὸ «Παληκάρι: τῆς Ἰστρίας» ποὺ
ἔχουν δημοσιευθῆ παλιότερα σὲ περιοδικά. Καὶ
τὰ δύο αὐτὰ χρονικά ποὺ ἀναφέρονται στὸν
ἴδιο ἱστορικὸ χρόνον ἔχουν τὰ προτερήματα τῆς
μεγάλης ἐργασίας.

Δὲν θὰ πρέπη νὰ κλείσωμες δίχως τὴ παρα-
τήρησι ὅτι τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι γιὰ κείνον ποὺ
ἀγαπᾷ τὴν ἱστορία ἓνα πολὺ ὠραῖο ἀναγνώσμα
ποὺ δίνει πολλές χαρὲς καὶ ἀπολαύσεις.

★

Γιὰ γκου Ἀργυροπούλου: «Ἰούδας
ὁ Ἰσκαριώτης»—Μελέτη—Ἀθήνα: 1954

Μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία κατορθώνει ὁ κ.
Γιὰγκος Ἀργυρόπουλος νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸν
πραγματικὸ Ἰούδα, ὅπως μᾶς τὸν περιγράφουν
οἱ τέσσαρις Εὐαγγελισταί, στὴ μελέτη του «Ἰού-
δας ὁ Ἰσκαριώτης» ποὺ ἐκυκλοφόρησε τὸ βιβλιο-
πωλεῖο τῆς «Ἐστίας».

Ὁ συγγραφεὺς—ὅπως καὶ ὁ ἴδιος ἀναφέρει
στὸν πρόλογόν του—βασίστηκε στὰ κείμενα τῆς
Καινῆς Διαθήκης καὶ τὴν Εὐαγγελικὴ παράδοσι.
Ἔτσι ἐλλείπει τελείως τὸ φανταστικὸ στοιχείο,
χωρὶς αὐτὸ νὰ μειώη τὴν λογοτεχνικὴ ἀξία
τοῦ βιβλίου. Καὶ ἀκριβῶς ἐδῶ εἶναι ἡ ἐπιτυχία
τοῦ κ. Ἀργυροπούλου.

Στὶς 45 σελίδες ποὺ ἀποτελοῦν αὐτὸ τὸ βι-
βλίο, μᾶς παρουσιάζει ὁ σ. τὸν προδότη μαθητῆ,
ὅπως πραγματικῶς ἦτο. Τὸν μικρόψυχο ἄνθρω-
πο, ποὺ δὲν κατάρθρωσε νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸν
ἑαυτοῦ του καὶ τὸ πάθος του. Τὸ φοβερὸ πάθος
τῆς φιλαργυρίας, ποὺ τὸν ὠδήγησε στὸ μεγαλύ-
τερο ἐγκλημα ποὺ συνετελέσθη ποτὲ ἐπὶ τῆς
γῆς: «τῆς προδοσίας τοῦ Διδασκάλου». Εἶναι ὁ
ἄνθρωπος μὲ τὴ διεφθαρμένη ψυχὴ ποὺ δὲν συγ-
κινεῖται ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Ἰησοῦ τὴν τραγικὴ
ἐκείνη νύχτα, ἀλλὰ μένει θριμμένος στὸ πάθος του.

Ὁ Ἰούδας. ἓνας ἀνθρώπος ἐνωϊστής, ὅπως
πολὺ ὀρθᾶ ἀναφέρει ὁ σ. «τὸν Ἰησοῦ, σ' ἀλή-
θεια, δὲν τὸν εἶχε ποτὲ ἀγαπήσει... Ἀλλὰ πολὺ
περισσότερο δὲν τὸν εἶχε πιστέψει». Ἔταν ὁ ἄν-

θρωπος που ακολουθήσε τον 'Ιησού «ἀπ' τὴν ἐντυπωτικότητα τῶν λόγων Του καὶ ἀπ' τὴς καθημερινῆς θεραπείας».

* Ἐνα ἄλλο προσόν τοῦ σ. εἶναι ὅτι κατορθώνει, μὲ πολλὴ ἐπιτυχία, νὰ μᾶς μεταφέρῃ στὴν ἐποχὴ τῆς σταυρώσεως. Μᾶς δίνει τὴς τελευταῖες στιγμὲς τοῦ Κυρίου καὶ τὴν τραγικὴ νύχτα στὸν κήπο τῆς Γεθσημανῆ, σὲ ὅλη τους τὴν συγκλονιστικὴτητα καὶ τὸ ὄθος ποὺ περικλείουν.

Πραγματικῶς ἡ ἐργασία τοῦ κ. Ἀργυροπούλου εἶναι μιὰ προσεγμένη ψυχογραφικὴ μελέτη καὶ, πολὺ περισσότερο, γραμμὴν μὲ ἀντικειμενικότητα. Μέσα ἀπ' τὴς σελίδες τῆς ἀναπηδᾶ δόκλιτρο τὸ θεῖον Δράμα καὶ τὸ δράμα τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι δούλος τοῦ ἀχαλινώτου πάθους τῆς φιλαργυρίας.

K. ΔΑΜ.

★

W. Catel: Die Pflege des gesunden und des kranken Kindes (Ἡ περίθαλψις τοῦ ὑγιεῖς καὶ πασχόντος παιδίου). Ἐκδ. G. Thieme, Stuttgart 1952 (4η ἐκδ.).

Τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ καθηγ. Catel προορίζεται βεβαίως κατὰ κύριον λόγον διὰ τὰς ἀδελφὰς τὰς ἀσχολούμενας μὲ τὴν περίθαλψιν τῶν παιδιῶν εἰς οἰκίας ἢ ἰδ. ὄματα, εἰς τὰς ὁποίας καὶ παρέχει ὅλας τὰς ἀπαιτούμενας ἀνατομικὰς, φυσιολογικὰς καὶ κλινικὰς γνώσεις, καὶ ἕπερ πάσης ἐξάρσεως, καὶ ψυχολογικὰς τοιαύτας. Εἶναι πλέον καιρὸς νὰ ἀνατρέψωμεν προσωπικότητας καὶ ὄχι μικρὰ ζῶα. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς μητέρας καὶ ἀκόμη τοὺς ἀσκούοντας γενικὴν ἱατρικὴν τὸ βιβλίον εἶναι πολὺτιμος σύμβουλος, πρᾶγμα ποὺ μαρτυροῦν αἱ τέσσαρες ἐκδόσεις τοῦ.

★

G. W. Gunther: Röntgenuroskopie (ἀκτινολογικὴ οὐροσκόπησις). Ἐκδ. G. Thieme, Stuttgart 1952

Τὸ ὅτι ἡ ἀκτινογραφία τοῦ στομάχου δὲν δύνανται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀκτινοσκόπησιν τοῦτου, εἶναι κάτι τὸ αὐτονόητον. Τὸ αὐτὸ δύνανται νὰ λεχθῆ καὶ διὰ τὸν ἀκτινολογικὸν ἔλεγχον καὶ νεφρῶν, ἔνθα ἡ ἀκτινολογικὴ οὐροσκόπησις ἀπεδείχθη ὡς κάτι τὸ ὅποιον δὲν δύνανται νὰ ἀντικατασταθῆ διὰ τῆς τυφλῶς ἀνιούσης οὐρογραφίας. Ἀκόμη καὶ ἡ τάσις νὰ θεωρῆται ἡ ἔρμηνεία μιᾶς οὐρογραφίας ὡς κάτι τὸ ἀπλοῦν εἶναι βίαιος ἐσφαλμένη. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ μονογραφία τοῦ καθηγ. Gunther (Mannheim) μὲ τὰς 56 εἰκόνας τῆς εἶναι πολὺτιμος.

★

H. Martius-W. Bickenbach: Lehrbuch der Geburtshilfe (Μαιευτικὴ). Ἐκδ. Georg Thieme, Stuttgart 1952 (2α ἐκδ.).

Τὸ ἀνωτέρω βιβλίον τῶν καθηγ. Martius (Göttingen) καὶ Bickenbach (Tübingen) δικαίως ἐχαρκτηρίσθη ὡς ἀριστούργημα διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν διάταξιν τῆς βλῆς, τὰ ὅποια εἶναι καρπὸς πλουσίας κλινικῆς καὶ διδακτικῆς πείρας. Τὴν ἀνάπτυξιν ἐκάστου θέματος διακρίνει ὁ πλοῦτος τῶν εἰκόνων (786 κατὰ τὸ

πλεῖστον ἐγχρωμοὶ εἰκόνας) οὕτως ὥστε τὸ βιβλίον τοῦτο νὰ εἶναι κατὰλληλον καὶ διὰ τοὺς φοιτητάς, ἀλλὰ καὶ διὰ πάντα ἀσχολούμενον μὲ τὸν κλάδον τοῦτον τῆς ἱατρικῆς. A. Π. Κ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Πολλὴ συζήτησις ἔχει γίνεαι ἐδῶ εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας διὰ τὴν στάσιν ποὺ πρέπει νὰ κρατήσουν οἱ σύμμαχοι ἔναντι τῆς μεταπολεμικῆς Γερμανίας καὶ ἄρκετὰ ἔχουν γραφῆ διὰ τὴν ψυχολογίαν καὶ τὴν σύγχρονον πολιτικὴν, πνευματικὴν καὶ θρησκευτικὴν ζωὴν τῶν νεο Γερμανῶν (περιοδικά: Harper's, Saturday Review, Free Press καὶ C. S. Momtor).

Εἰς τὸ κυριακάτικον περιοδικὸν τῆς ἐφημερίδος Detroit Free Press (ὁ ἐλεύθερος τύπος τοῦ Ντητρόιτ) ἐδημοσιεύθη ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀναγέννησις τῆς πίστεως» καὶ ὑπὸ τὸν ὑπότιτλον «Ὁ Χριστιανισμὸς, μιὰ δύναμις στὴν αὐτ. Γερμανία» γραμμένον ὑπὸ τῆς καθηγητρίας τῆς ἱστορίας στὸ Παν/μιον Γουέιν τῆς πολιτείας Μίσιγκαν Δρ. Μαργαρίτας Στέρν (Dr. Margaret Sterne, associate professor of History at Wayne University) Ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀρθρου μεταφέρομεν τὰς κάτωθι ἐνθαρρυντικὰς πληροφορίας ἀναφερομένας στὴν θρησκευτικὴν ζωὴν τῆς μεταπολεμικῆς Γερμανίας.

«Ἐώρτασα τὰ περυσινὰ Χριστούγεννα — γράφει — στὴν Δ. Γερμανία, ὅπου εἶχα μεταβῆ μετὰ τοῦ συζύγου μου διὰ εἰδικὴν ἐρευναν ὑπὸ τὸ σχῆδιον Φούμπαρτ τῆς Ἀμερ. Κυβερνήσεως. Ἐκεῖ προσπάθησα νὰ διαπιστώσω κατὰ πόσον οἱ ἡττημένοι Γερμανοὶ εἶναι πράγματι θρησκευτικοί.

» Ὁ Γερμανοὶ δὲν ἐπέστρεψαν στὴν θρησκείαν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Οἱ Σοσιαλισταὶ Δημοκράται, ἀφοῦ κατέρριψαν τότε τὸ καθεστῶς τοῦ Κάιζερ, ἠσπάσθησαν τὴν Μαρξιστικὴν κοσμοθεσίαν καὶ ἐστράφησαν πρὸς σωτηρίαν εἰς μίαν ὀργανωμένην οἰκονομίαν. Ἡ ἐποχὴ τῶν ἡτο ὀλιστικῆ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἔθεωρετο ὡς κάτι ποὺ ἀνήκε πλέον εἰς τὰς προγενοστέρας γενεάς. Ὅτε τὸ 1936 μετέβην διὰ πρῶτην φοράν εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ νὰ βεβαιωθῶ ἔκ τοῦ πλησίον διὰ τὰ ἐκεῖ, εἶδα ὅτι ὁ λαὸς ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχε ξεχάσει τὸ θρησκευτικὸν του παρελθόν καὶ ὅτι ὁ Χίτλερ προσπαθεῖ νὰ διασπάσῃ, καὶ κατὰ συνέπειαν νὰ ἐξαφανίσῃ καὶ τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ χριστιανισμοῦ.

» Τῶρα τὸ 1952, ὅπου μετέβην διὰ δευτέραν φοράν ἐκεῖ, εὐρήκα τὸ πνεῦμα τῶν Γερμανῶν νὰ διαφέρῃ μεγάλως ἀπὸ αὐτὸ τοῦ 1936. Οἱ Γερμανοὶ ἔχουν ἀλλάξει. Αἱ ἐκκλησίαι τῶν τώρα ἀποτελοῦν τὸ κέντρον τῆς ζωῆς των. Εὐρήκαμεν τὰς ἐκκλησίας των ὑπερπλήρεις καὶ τοὺς ἀθρώπους νὰ προσεύχωνται.

» Ἡ νέα γενεὰ τῆς Γερμανίας, ἡ ὁποία ἐγνώρισεν τὰς θρησκείας τῶν ἐθνικοσοσιαλιστῶν, εἶναι ἀνήσυχος νὰ προσχωρήσῃ εἰς ἕνα χριστιανικὸν κόσμον. Ἐπικρατεῖ ἕνα αἰσθημα ἐνοχῆς, τὸ δ-

ποτον δὲν εἶναι μουσικῆς ἢ ρωμαντικῆς φύσεως ἀλλὰ ρεαλιστικῆς καὶ θετικῆς τοιαύτης.»

Ἐν συνεχείᾳ παραθέτει ἢ ἀρθρογράφος ἑμολογίας δύο ἀντιπροσωπευτικῶν τύπων ὡς πρὸς τὴν ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν χριστιανισμόν ποῦ παρατηρεῖται ἐκεῖ. «Ἐκεῖνο ποῦ χρειάζομεθα οἱ Γερμανοὶ ἐξ ἔθνος — λέγει — ἕνας φυσικὸς ἐπιστήμων — εἶναι μιὰ θρησκευτὴ καὶ ἀναγεννήσις.» «Ἐσῦρετε, — λέγει μιὰ νέα 19 ἐτῶν πρὸς τὴν ἀρθρογράφου — ἡ μεγάλη μεταβολὴ ἔχει ἤδη ἔλθει, δὲν περιπαίξεται κανεὶς σήμερα δταν πηγαίνω στὴν ἐκκλησίαν ἢ δταν ὀμιλῶ περὶ τοῦ ζῶντος Χριστοῦ.»

«Ἐπικρατεῖ — συνεχίζει ἡ Δρ. Στέρν — ἕνα βαθὺ αἰσθημα εὐθύνης, ἐντροπῆς μετὰ ταπεινώσεως καὶ ἐλπίδος μεταξὺ τῶν Γερμανῶν τῆς Αὐτ. Γερμανίας. Ἐχάρηκα δὲ πολὺ ποῦ εὐρήκα νὰ ἐπιβεβαιωθῶνται καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἡ πεποίθησίς μου, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι μιὰ ζῶσα δύναμις εἰς τὴν Δ. Γερμανίαν.»

Εἰς τὸ ἴδιον ἀρθρον κάμνει λόγον ἢ ἀρθρογράφος καὶ περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀναγεννήσεως εἰς τὴν Αὐστρίαν. «Εἰς τὴν Αὐστρίαν — γράφει — ὁ κομμουνισμὸς ἔχει βρῆ πολὺ ὀλίγον ἔδαφος, ἀν καὶ οἱ Ρῶσοι εὐρίσκονται πολὺ πλησίον τῆς, ἐκμεταλλουόμενοι τὸν πλοῦτον τοῦ πολιτισμοῦ τῆς.

Οἱ Αὐστριακοὶ εἶναι γνωστοὶ παλαιόθεν ὡς ἀγαπῶντες τὴν Ἐκκλησίαν καὶ δι' αὐτὸ ἴσως νὰ μὴ προκαλῆ μεγάλην ἐκπληξιν τὸ γεγονός ὅτι β. εἶται τις τὰς ἐκκλησίας των νὰ ὑπερπληροῦνται. Διεπίστωσα ὅτι πολλοὶ Αὐστριακοὶ ἐκ τῆς νέας γενεᾶς εἶναι βαθεῖα θρησκευτικοί.»

Ἐάν λοιπὸν ληφθῶν ὅπ' ὅσιν, μαζί με τὰς ἀνωτέρω πληροφορίας, ἢ θρησκευτικὴ ἀναγέννησις τῆς Ἑλλάδος μας, ἢ τάσις πρὸς τὴν πίστιν ποῦ παρατηρεῖται ἐδῶ εἰς τὰς Ἡν. Πολίτ. (ἐπ' αὐτοῦ ἡσυχολήθη πρὸ καιροῦ τὸ περιοδικὸ Catholic Digest εἰς ἀρθρον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Now, a trend toward faith») καὶ αἱ ἀλλαγῶν παρατηρούμεναι θρησκευτικαὶ ἀναγεννήσεις (ἔχουν γραφῆ ἐδῶ εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας περὶ θρησκευτικῶν τάσεων εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν) δύνανται νὰ ἰσχυρισθῆ κανεὶς, ὅτι ἡ ἐπιστροφή πρὸς τὴν πίστιν εἶναι πανανθρώπιον φαινόμενον. Μακάρι νὰ ἴδομε στὸν αἰῶνα μας μιὰ ποίμνη ὑπὸ ἕνα ποιμένα.

★

Ἡ δημοσιὰ βιβλιοθήκη τῆς πόλεως Νητρῶντ (πληθ. περὶ τὰ 2.000.000) μετὰ τῶν παραρτημάτων τῆς διενήργησεν ἔρευναν, διὰ νὰ διαπιστώσῃ τί βιβλία μελετοῦν οἱ κάτοικοι τῆς περιφε-

ρείας καὶ ἐπομένως τί εἶδους βιβλία εἶναι τὰ πλέον περιζήτητα. Ἴδου τὰ οὐσιώδη σημεῖα τῆς ἐν λόγῳ ἔρευνης, ὅπως ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ κυριακάτικον παράρτημα τῆς σθερωτέρας, κατὰ τὴν γνώμην μας, ἐφημερίδος τοῦ Νητρῶντ «Ὁ ἐλεύθερος τύπος».

Τὰ περισσότερα περιζήτητα βιβλία εἶναι τὰ θρησκευτικά, «ἰδιαίτερος δὲ ἐκεῖνα ἐξ αὐτῶν ποῦ ταῖνον νὰ φέρουν εἰρήνην εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸν νοῦν. Τέτοια ὅπως «The Power of Positive Thinking» (ἡ δύναμις τῆς θετικῆς σκέψεως ἢ, ἐάν νομιζέτε καλύτερον, ἡ δύναμις τοῦ θετικῶς σκέπτεσθαι) τοῦ διαμαρτυρομένου ἱερέως Δρ. Βίνσον Ρήιλ καὶ τὸ «ἡ εἰρήνη τῆς ψυχῆς» (Peace of Soul) ὑπὸ τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ ἐπισκόπου Φούλτον Σήν. Τὰ βιβλία αὐτὰ ὑποδεικνύουν πῶς νὰ λύη κανεὶς τὰ προβλήματα του καὶ πῶς νὰ ἐπιτύχῃ εἰρήνην καὶ ἰσορροπίαν εἰς τὴν ζῶήν του διὰ τῆς θρησκείας.»

Ὡς εἶναι φυσικόν, «μέ τὸ αὐξάνον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν θρησκείαν ὑπάρχει μεγάλη ἀπαίτησις διὰ τὴν Βίβλον» (ἡ διαφορά ἐστὶ ἡ Βίβλος δὲν κατέχει τὴν πρώτην θέσιν, ἀλλὰ τὴν τρίτην τοιαύτην εἰς τὰς δημοσίας βιβλιοθήκας, ἐξηγεῖται ἐάν ληφθῆ ὅπ' ὅσιν. ὅτι ἡ Βίβλος εἶναι κτήμα τῶν περισσότερων οἰκογενειῶν καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ καταφεύγῃ κανεὶς πρὸς μελέτην τῆς εἰς τὰς βιβλιοθήκας).

«Οἱ βιβλιοθηκάριοι λέγουν, ὅτι ἡ ζήτησις τῶν τριῶν κυρίως αὐτῶν βιβλίων ἀντανακλᾷ τὴν στροφὴν τοῦ ἀναγνωστοῦ κοινῶ ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα καὶ τὰ ελαφρὰ βιβλία εἰς αὐτὰ ποῦ πρὸς μὲν ἀπαντήσις εἰς τὰς προσωπικὰς, οἰκογενειακὰς καὶ λοιπὰς ἀνάγκας.

» Κατὰ συνέπειαν, γράφει ὁ σχολιαστής, ἡ κυκλοφορία τῶν μυθιστορημάτων ποῦ ἦτο ἡ μεγαλύτερα εἰς τὸ παρελθόν σήμερα ἔχει μειωθῆ εἰς μικροτέρην τῆς μισῆς ἐκ τῆς συνήθους κυκλοφορίας των.

» Μετὰ τὰ θρησκευτικά βιβλία ποῦ κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν. ὡς ἐλέγθη, ἐρχονται αὐτὰ ποῦ κάμνουν λόγον περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων. Ἐν συνεχείᾳ ἔπονται τὰ ἀσχολούμενα μετὰ τὰς καλὰς τέχνας, τὰ ἱστορικά καὶ ταξιδιωτικά, τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, φιλολογικὰ, βιογραφικά, φιλοσοφικά καὶ τέλος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.»

Ὁ λαὸς εὐρίσκει τὸν δρόμον ποῦ τοῦ ἀρμόζει. Λαμβάνει σ' ἐχάρ' ὅπ' ὅσιν τὰς προσιδοποιήσεις, ὅτι τὸ κακὸν ἔντυπον συντείνει εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς ἐγκληματικότητος, ὡσεὶ εἰς τὸ διαζύγιον καὶ κατατᾶ σθερὰ κοινωνικὴ πηγή.

Δ. Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΣ

Περιοδικὸν «Ἀκτίνες», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων». Ἐκδόσις Χριστ. Ἐνώσεως «Ἀκτίνες». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρύτου 14, Ἀθήναι (1) Τηλ. 35-023. — Θεολογικῆς: Ἀγ. Σοφίας 38. — Πειραιῶς: Φίλωνος 34α. — Ὑπεύθυνος: Δ. Γ. Σταμάτης, κατοικία Φαειέρου 39α, Ἀθήναι (1). — Ἐτησία συνδρομὴ δρχ. 25 ἑξαετηρ. δολλ. 3. — Πρῶσις. τυπογραφικὸν: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυχάλῃ 176. — Χειρόγραφα, δημοσιεύματα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.